

ఆదర్శప్రచురణ '

తోలికూర్పు

1959 ఫిబ్రవరి

ముద్రణ :

లీలాప్రెస్

విజయవాడ.

'నా కో ఇల్లు చూసిపెడతానని
 ఇంకా తిరుగుతూవున్న మిత్రుడు
 శ్రీ డి. రామలింగంకి
 ఈ నా గాజుమేడ మరికొన్నికథలు -
 అవుట్ వశాస్, గరాజ్ లాంటివి -
 మొత్తంగా

అంకితం ”

ఇందులో

నా గాజుమేడ

4711 టాస్కా-

ముగింపు మీకు తెలుసు

అబద్ధాలు

నా గాజుమేడ

(వాక్ చిత్రం)

ముప్పై ఏళ్ళక్రితం సంకల్పించి ఇరవైయేళ్ళక్రితం ప్రారంభించిన నా గాజుమేడ యీనాటికి పూర్తయింది. దాని నమూనా ప్రఖ్యాత పురుషులే తయారుచేశారు. గ్రీసుదేశపు శిల్పులు పోక్లోటిస్, ఫిడియస్, ఛాల్డియస్ యువరాజు 'గుడియా', అసిరియా చక్రవర్తి అశ్రుబనిపాల్ సాధంలో దారు చిత్రాల నిర్మాత ట్రాజస్, ఇంగ్లండులో గోడకట్టిన రోమ్ రాజు హాడ్రియస్ — వీరు నమూనా సిద్ధంచేశారు. తంజావూరు ఆలయశిల్పులు, హరప్పూరు నిర్మాతలు దంతంలో సాధనిర్మాణం జరగాలని సూచించారు. దంతరంగు కాలం గడచినకొద్దీ పోతుండన్నాడు ఎల్లోరా శిల్పులు. సాధ నిర్మాణానికి కావాల్సినంత దంతం అసలు ప్రపంచంలో దొరకదన్నాడు అచురావతీ స్థూప నిర్మాతలు. ఏనుగుల్ని చంపితే ముందు ముందు ధనికుల వేట, క్రీడా వినోదాలకి ఏనుగులు లేక వారంతా తిరుగుబాటు చేసి యీ దంతపు భవనాన్ని నిర్మూలం చేస్తారు గావున ఆ యత్నం చెయ్యద్దని 'మకియవెల్లి' సలహా పైన అది విరమించాను.

మంచిగంధపు మేడ కట్టమని మొహంజదరో మేస్త్రీలు సూచించారు. నైలు రాణి క్లియోపత్రా నల్ల కాదంది. పాము లొస్తాయట. పాములంటే అసహ్యంతో మిళితమైన మమకారం ఆమెకి. 'ఆ పాముని ముద్దిడుకుని మరణిస్తే ఎంతబాగుంటుందో' అనుకునే ఆ సుందరాంగనమాట కాదనలేకపోయాను. అద్దమే

మంచిదని పెద్దలు నిర్ణయించారు. సరే, అల్లాగే అద్దాలమేడ కట్టమన్నాను. భూమి తవ్వారు - ఐరోపాదేశాలలో దొరికినంత గాజు పోగుచేశారు. పునాది అవసరంలేదన్నారు, గాలిలో తేలికగాజే గాజుమేడ గనక. ఎందుకేనా మంచిదని, కాస్తంత పునాదులు వుంచుదామన్నారు మహాశిల్పులు, 'గియోటో' 'సిన్కోల్లి'లు. పక్కగోడలు జర్మన్ శిల్పి 'గ్రోపియస్' పని; ద్వారబంధాలు, 'హౌసెల్లో' పూర్తిచేశాడు. కప్పులు 'లినాకోడ విన్సి', 'మైకెల్ ఎంజిలో' - ప్రముఖశిల్పులతయారి. మధ్య పెద్ద హాలు. హాలు నగిషీలకి జపానీయ కళాకారుడు 'ఉటమారో'ని రప్పించాను. పై అంతస్తులు ఆంగ్లశిల్పులు 'ఇనిగో జోన్స్', 'క్లిఫ్ ఫార్ రెస్', ఫిల్లిలో వైన్ రాయ్ భవనం కట్టిన 'ఎడ్విన్ లుట్ మెన్స్' ల సలహాపైననే తయారై నవి. మెట్లమరులన్నీ 'సెల్లిస్' ప్రతిభని చాటుతాయి. భరతముని సూచనల ననుసరించి ఒక నాట్యశాల తయారుచేశారు. కలలు కనేటందుకు తాజ్ మహల్ లాంటి ఏకాంత స్వప్న భవంతి, తాజ్ మహల్ శిల్పులే తయారుచేశారు. దాన్నిండా కుడ్యచిత్రాలు, ఫ్రెస్కోలు, ఫ్రీజ్ లు, రామప్పకలయం నిర్మాతల నాయకుడైన శిల్పి చంద్రభూషణ్ చెక్కిపెట్టాడు. అందులోనే మెకెల్ ఎంజిలో ప్రత్యేక శ్రద్ధతో చెక్కిన వీనర్ డిమైలో శిల్పం, 'నాగిని' నగ్నసౌందర్యం అమర్చబడ్డాయి. ముంతాజ్ సతిప్రతిమ నల్ల రాతిలో ముసుగువేసుకుని, యమున నదీతీరాన్ని భేదిస్తున్నట్లుగా కూర్చి, దానికింద 'కలలుకనేవారికి కన్నీటి కేమి కొదవ' అని సువర్ణాక్షరాలలో వ్రాశారు. ఈ ప్రతిమలమధ్య ఏకాంతం కుదరదని మొరెట్టుకున్నాను. ఇవేవీ లేకుండా ఏకాం

తం గా ఆలోచించేటందుకు, వినోదించేటందుకు నాకు పైన వాక బురుజులాంటిది కావాలన్నాను. 'ఏకాంతంగా వినోదించడం యీ సృష్టిలో సాధ్యం కాదనీ, వివోచానికీ మరొకరు కావాలనీ, అసలు నా గాజుమేడ నిర్మాణంలో ఆంతర్యం ఏమిటో శైలవియ్యమనీ పెంచువెయ్యనాగాడు' సాక్రటిస్.

నా కీ ప్రపంచం గండ్రగోళంగా వుంది. జాడ్యం, కుళ్ళు, యుద్ధాలు, వార్ధక్యం, మృత్యువు - ఏటినుండి తప్పించుకు పారిపోయి దూరంగా వొంటిగా ప్రశాంతంగా గడపాలని వుంది' అన్నాను.

'మనుషుల్లో వుండలేని మానవుడు' అని ఆక్షేపించాడు 'రూసో'. దూరంగా వెళ్ళి, సమాధిలోపడి, దీక్షతో తపస్సు చేస్తేగాని మానవుడు ఉత్తమలక్ష్యాలను సాధించలేడు. క్రీస్తు, మహమ్మదు, శంకర, త్యాగరాజు, బుద్ధుడు - అందరూ యీ విధంగా వెళ్ళిపోయి ఆత్మబలం సమకూర్చుకుని ముక్తిని సాధించినవారే - నాకూ అల్లా అవాలని తోచడంలో తప్పేమిటి?

'బుద్ధుడు మృత్యువుని జయించగలిగాడా? జాడ్యాన్ని మాపగలిగాడా? వార్ధక్యాన్ని వారించగలిగాడా?' అని హేళనగా ప్రశ్నించాడు 'కాన్ ఫ్యూషియన్'. అతనికి వ్యవధి చాల లేదు. శిష్యులు కొందరు చుట్టూజేరి అప్పుడే సాధించేశావులే అంటే నమ్మేసి బోధనాపద్ధతులు, సిద్ధాంతీకరణ, ఉద్యమ వ్యవస్థాపన మొదలైనవాటిల్లోపడి, అసలు కోరినదాన్ని వొదిలేశాడు - అంటూ సమర్థించాడు బెర్నార్డుషా. నాబోటిగాళ్ళు వరం కోట్లవండి దీక్షగా పట్టుడంతో వేటిని కాంక్షిస్తే అవి

సిద్ధిస్తాయి - అని మా, డాక్టర్, 'బెర్గ్ సన్లు' ధైర్యంచెప్పి ఉత్సాహపరుస్తూ వెన్నుమీది చురచారు.

ఇంతకీ యింత పెద్ద పెద్ద ఆలోచనలు నాలో తీవ్రంగా తిరగాడంటేదు. నామాస్య ప్రజలందరికీ లభ్యమైపోతున్న విషయాలపై నాకు నమ్మకం, మనుకారం తగ్గిపోతున్నాయి. అందరికీ చదువు విజ్ఞానం లభ్యమైతే చాటిని సంపాదించుకోవాలన్న కాంక్ష ఖీణిస్తోంది. ఉత్తమకళ ప్రతిభానూ ఆస్వాదిస్తున్నారనగానే నాకు, ఆ కళ చవకదిగా కనబడుతోంది. అందరూ మెచ్చుకున్నది నే మెచ్చుకోలేను; అందరూ ఆనందించేది నే ఆనందించలేను. నా అనుభవం, ఆనందం అపూర్వంగా, ఎవ్వరికీ లభ్యం అవనివిగా, నా స్వంతవిగా వుండాలి. అందుకే యీ గోలంతా.

ఈ జనం అంతా స్వర్గంలోకి పోతారంటే నాకు స్వర్గానికి పోవాలనే లేదు. 'ఈ ఆలోచనలు నరకంలోకి నెట్టుతాయిలే' అన్నాడు డాంతు. అక్కడికే పోతాను.

పూర్వం మాటలుటండీ. ఒక్కొక్కడు వొక్కొక్క గ్రంథం వ్రాశాడంటే అది మతమై కూర్చునేది. దానిలో రహస్యం విశదీకరించేందుకు వొండలాదిగా వ్యాఖ్యాతలు, శీష్యులు బయలుదేరినారు. మరిప్పడో - సుఖీవుగా వ్యవహార భాషలో సామాన్య మానవుడికి అర్థమయ్యేలా వ్రాయాలి. నా త్యక్తి అందరికీ దుదించాలి. చిత్రలేఖనం నిత్యజీవనంలో వుపకరించాలి. ఏ కళాఖండం ఇరవై నయ్యాపైనే మించరాదు. అనుభవించేటందుకు జీవితానుభవం, సంస్కారం, పాండిత్యం, ఉమా, కృషి ఏమీ అక్కర్లేదు. అందుకేనే యిక్కడ వుండ

లేను. దూరంగా ఏకాంతంగా ఉత్తమ కళని, గొప్ప సౌందర్యాన్ని, ఆత్మసాక్షాత్కారాన్ని సాధించి వ్యక్తిత్వాన్ని, ప్రత్యేకతని ఋజువుచేసుకొని ఆధ్యాత్మికానుభూతిని పొందుతాను. అందుకే యీ గాజుమేడ.

‘హోమర్’, ‘గెథె’, ‘టాల్స్టాయి’లు బాగుండి, కానీ మన్నారు. పేక్స్ పియర్, వేమన్నలు పెదవి విరిచి, అసమ్మతిని తెలియచేస్తూ తల వంకించారు.

ఏకాంత బురుజు నిర్మాణం పూర్తిచేసిన అద్భుత శిల్పులు - ‘కర్రెజియో’, ‘టియిపోలో’, ‘రూబెన్స్’, ‘బెర్నిని’లు. ‘ఎరిక్ జిల్’ గారు డైనింగ్ హాల్ సిద్ధంచేశారు. పార్కింగ్, బాల్కనీ ‘ఆరిస్టిడి మాలియెల్’ తయారుచేశాడు. ఈ ‘మాలియెల్’ స్త్రీ నగ్నప్రతిమ చెక్కడంలో నిపుణుడు. నాలో నేను నవ్వుకున్నాను. నా కీ శిల్పాలెందుకు? రక్తమాంసాలతో సజీవులైన నగ్నస్త్రీలే వుంటున్నప్పుడు - కళాజగత్తులో మిథ్య ప్రతిమలతో నిమిత్తమేమిటి? అతని వుత్సాహాన్ని అరికట్టడం యిష్టంలేక వూరుకున్నాను. ఇంక పడకగది. ఇది కేవలం ‘రోడిన్’ చెయ్యాలిందే. అజంతా, ఎల్లోరా నిర్మాతలు యీ పనికి ఎగడ్తారు - వారిని పంపించివేసేటందుకు నా తాతలు దిగిరావాల్సివచ్చింది. వాళ్లు గొప్ప పనివాళ్ళే. కాదనను. చిన్నవి, నాజూకువి వారివల్ల కాదు. అంతా భారీగా, పెద్దెత్తున సాగాలి. పైగా మతంలో పడిపోతారు. నామతం మానవత్వం. రోడిన్ దీనికి తగినవాడు. మానవత్వంలోని హృదయాన్నే కాకుండా, అస్థిపంజరాన్ని సహితం ఎత్తి చూపగల ప్రతిభాళాలి. అద్భుతమైన గది. మరి మంచం ఎక్కడ?

సవ్యాడు రోడిన్. 'మంచం పుండకూడదు. గది అందం చెడుతుంది. పైగా నవ్వు నిద్రపోదల్చుకోలేదుగా. ఆనందం, అనుభూతి, ఏకాంతంలో ప్రశాంతత అవి కావాలిగా - నిద్ర పోతే అది దొరకవు.' 'అవుతేమూత్రం. అది కేవలం ఒక ఆదర్శం. దాన్ని సాధించడానికి, నాభ్యుపశివంతవరకూ ప్రయత్నిస్తాను. అంతేకాని నిద్రాహారాలు మీనుకోమనా! నిద్రాహారాలు మానవత్వానికి సూదంబురాయి - పునాది. మంచానికి కోళ్ళు' అన్నాను.

మరో ఏడాదికి సిద్ధంచేశాడు.

'ఏది మంచం?'

'ఇదిగో'

నాలుగు కోళ్ళు మాత్రం వున్నాయి. నాలుగు తలలులేని స్త్రీమూర్తులు. ఒకామెకి పిరుదులు లేవు; మరొకామెకి స్తనాలు లేవు, మూడో ఆమెకి చేతులు లేవు. నాలుగో ఆమెకి పాదాలు లేవు.

'మానవత్వం అనే మంచానికి కోళ్ళు' అని నవ్వు కుంటూ పాయ్యాడు, 'రోడిన్.'

పిచ్చివాడు. 'లినార్డోడావిన్సి'ని అడిగాను యిదంతా ఏమిటని.

'ఆమాత్రం తెలీదా. మానవుడు పరిపూర్ణ సౌందర్యాన్ని భరించలేడు. కొంచెంలో పోయిన అందం, సాపాలకిత్యావున్న మంచితనం, అమరత్వం ఆశించే అల్పాయువు - యివే మానవత్వం ప్రకటిస్తాయి. పరిపూర్ణ సౌందర్యం, మంచితనం దైవానికి సాధ్యం. ఏ ఆలయంలోనైనా సరే, అన్ని అవయవ

వాలు సరిగ్గావున్న ప్రతియను చూశానా నాయనా? మైలో
 ఏనకే చేతులేవి? కుజరాశానాలో పాలిస్తున్న స్త్రీమూర్తి
 చన్నాన ఏమైంది? అజంతాలో నల్లరాణి కాలాంకర తియ్య
 రేమి? వుంచరు, నాయనా! వుంచరు. మానవుడే వాటిని
 ధ్వంసంచేస్తాడు. పరిపూర్ణ సౌందర్యం భరించలేడు.' ఇదంతా
 చరిత్రకారుడు గిబ్బర్న్ కి నచ్చివున్నదేదు. అతని వృద్ధశంలో మాన
 వత్వం సంపూర్ణంగా వికసించినప్పుడు గొప్ప నాగరికత బైలు
 దేరుకుంది. సహజమైన కోర్కెలు తీర్చుకునే అనకాశం వుండి,
 మానవుడి అనయవాలు, సర్వేంద్రియాలు వికసించి, వాటికి
 సరైన సృష్టిశక్తులు ప్రకటితమయ్యే అనకాశం వున్నప్పుడు,
 వున్నతమైన నాగరికత ఆదర్శశిఖరాన్ని అందుకుంటుంది.
 రోము నాగరికత ఆవిధంగా విజృంభించింది. తరవాత క్రైస్తవ
 మతం న్యాపించి, సహజమైన వాంఛలను అరికట్టే నైతిక
 విలువలు ప్రచారమైనప్పుడు, మానవుడు సృష్టిశక్తులు
 గోల్పోయి, తన శరీర అనయవానికి పూర్తిపని ప్రించక,
 పరలోక చింతనలో పడి యీ లోకాన్ని విశించిపెట్టినప్పుడు,
 నాగరికత పతనం జరుగుతుంది. రోము నాగరికత ఆవిధంగా
 పతనంచెందింది' అంటాడుచరిత్రకారుడు గిబ్బర్న్.

'విజృంభించి శిఖరాన్ని అందుకున్న ప్రతి నాగరికత
 పతనంచెందితీరుతుంది - మానవుడు పుట్టడం, పెరగడం,
 వృద్ధిచెందడం, కృశించి, నీరసించి, క్రుంగి. వార్షికంలో
 మృతిచెందడంలో సృష్టిలయ వ్యక్తమైవున్న, నాగరికతలు పతనం

చెందడం చరిత్రలో లయ - అందుకోసం విచారించనక్కర్లేదు' అంటాడు మరో చరిత్రకారుడు 'స్పెంగ్లర్.'

కాబట్టి స్వేచ్ఛగా ఇండ్రియాలకు పనికల్పించి, సుఖించి, ఆనందించినప్పుడే మానవుడి జీవితానికి పరిపూర్ణత సిద్ధిస్తుంది. కావున ప్రవక్తలు ప్రతిపాదించిన మతానికి లొంగిపోవద్దని 'హోలేరు', 'వాల్ట్ విట్ మన్', 'సోలమన్' చక్రవర్తి, సముద్ర గుప్తుడు, నా ఊహలని, సంకల్పాన్ని ఆమోదించి హుసారిచ్చారు.

ఇనుము, గాజుతో గాజుభవనం నిర్మించిన 'పాక్స్టన్' వారగా మేస్త్రీగా వుంటానన్నాడు. ఖండాంతరాలనుండి గాజు తెచ్చారు. పనివాండ్రమాటేమిటి?

'నువ్వు మా వారసుడవు - మా గడింపు, సంపాదనా, అంతా నీవే. మేం సమకూరుస్తాం పనివాండ్రని' అని పెద్దలు ముందుకొచ్చి పనివాండ్రని రప్పించారు. వేలు, లక్షలు, కోట్లు నూర్చుణి వెన్నుమీద కట్టేసుకుని, గాజులా మెరిసే ఇనుప కండరాలతో, అస్తివంజరం కదలికతో భూమాతని అదరగొట్టే భుజబలంతో, 'హమ్మురాబి', 'హానిబాల్', 'నెబుకాడ్ నాజర్' 'హార్తి మేన్', 'దిన్ ఇలాహా', ఈజిప్టురాజు 'హైక్ సోస్', 'అక్బర్', 'అశోకుడు', 'టైమురు', 'ఛెంగీస్ ఖానుడు', సుమేరుప్రభు 'ఊర్ ఎంగర్' - ఎందరెందరో మహారాజులు తమ ఆధ్వర్యంలో నాగరికతలు నిర్మించిన పనివాండ్రని రప్పించారు. లెక్కలు, చిట్టాలు, కొలతలు, ప్రణాళిక నిర్వహణ, 'లెకర్ గన్', 'కోబ్ స్పియర్', 'కాటిల్లుడు' చూస్తున్నారు. వారి కష్ట సుఖాలు కనుక్కుంటూ 'క్రీనాథుడు', 'మార్కన్ అరిలియస్'

శ్రమపడుతున్నారు. తాపీపనివాడు 'చెగ్గిక్' చెప్పవేతుల్లో పిరమిడ్లు లేవనెత్తిన శ్రామికులు వారంతా - చెనాగోడ లేవనెత్తినవారు ఆమూల; బాబిలన్ ఆకాశంలోకి లేవనెత్తినవారరుగో!

చురుకుగా, వేగంగా పనిచెయ్యమని, 'సావనరోలా', 'నానాఫర్నవీసు', 'సెనెకా' వుద్బోధిస్తున్నారు. అటునుంచి యిటు, యిటు బాగులేదు, యిటునుంచి అటు సామగ్రిని ఫిరాయించి, ఒక్కొక్కపని రెండేసిమార్లు చేయిస్తున్నాడు 'మహమ్మద్ బిన్ తుగ్లక్.' బద్ధకించినవాడిని చావతంతున్నాడు బొబ్బిలి పాపారాయుడు.

పనివాండ్ర చెమటలు కారి నదులైనాయి. ఆ నదిలో క్లియోపాత్ర గాఢపడవలో పికారుకి రమ్మంటుంది. చెమట వాసన, వాడిన రోజాపుష్పం కాక మరేమిటని ఓమర్ ఖయ్యామ్ కులాసాపాటలు. 'హండల్', 'బెతోవెన్', 'మోజార్టులు' తమ గానంతో వారి శ్రమ జోలగిస్తామంటారు. ఈజిప్టు రాజు 'ఇక్నాటిక్' భార్య, మహా సౌందర్యవతి, ఆరుగురు బిడ్డలతో 'నెఫెర్టిటి' వారి కాలక్షేపానికి నాట్యంచేస్తానంటుంది.

'నెఫెర్టిటి' సౌందర్యం, రక్తమాంసంతో కూడిన కండకావ్యం. రెండుమేఘాల మధ్యనుండి పొడుచుకొచ్చిన సూర్యకిరణంలా బుగ్గలనుండి దూసుకొచ్చిన ముక్కు; పర్వత శిఖరం వెనక దిగి సగమైన సూర్యబింబంలాంటి ఆమెనోడు - నిజమే, కాని ఆరుగురు పిల్లల తల్లి నాట్యంచెయ్యడమా! పిల్లకొకటి చొప్పున పొట్టకింద ఆ మడతలు లయకి లొంగుతాయా?

రంగాజమ్మ నాట్యానికి వొప్పగున్నాను ఆఖరుకీ. ఆలయంలో స్త్రీశిల్పాల స్తనాలనిండుతనం, బలం, వొంపుల వొయ్యారం, చూపుని ఆ రెంటి మధ్య బంధించివేసేటందుకు మాత్రం మిగిలిన సందు - చూపు యింకెటూ ప్రసరించినా, గొలుసుతో కట్టేసిన చిరుతపులికిమల్లే మళ్ళా వాటిచుధ్యకే రావాలి మరి!

ఆ కూలీలు, ఆ మేస్త్రీలు అల్లా వారాలు, నెలలు పని చేస్తున్నారు. వర్షానికి తడిసేబట్టలు లేవు; ఎండిన చర్మం తడవదు. ఆ ఎండని, ఆ వానని, ఆ తడిని, ఆ నేడిని ఆ ఎముకలు పీల్చి శిథిలాలుగా జీవంతో చరిత్రలో కదులుతున్నట్లు వారిరక్తం గాజై, వారి వాసన వాతావరణమై, వారు విడిచేసిన శక్తి రేడియమేగా, న్యూట్రాన్, పాజిట్రాన్, సైక్లోట్రాన్, ఎలక్ట్రాన్ల క్రియ-ప్రతిక్రియల గొలుసుగా, భాషలేనివారి ఆకలి ఆలోచనలు అతుకులుగా, చావడానికి ఓపిక లేనంతగా శ్రమించిన వారీప్రాణాలు నగిషీలుగా, యుగయుగాల జిజ్ఞాసపరిణితి అంతస్తులుగా నా గాజుమేడ లేచింది - యీనాటికి పూర్తయింది.

నా రేమీ ప్రతిఫలం కోరలేదు. ఇది మాఆస్థి-మాశక్తి-వారసుడుగా నీకు ధారపోస్తున్నాం. స్వీకరించు. తీరిక వున్నప్పుడు ఎప్పుడైనా మమ్మల్ని స్మరించు. అంతే చాలు' అన్నాడు వాళ్ళందరి తరఫునా నాగాడునాచాన్యడు.

వారిని చూస్తే జాలేసింది. వారికాలంలో వారు మహా పురుషులు - కానీ నాముందు వా రెంతి? వారిజ్ఞానం, సంకుచిత దృక్పథం, పరిమితమైన చైతన్యం - నా కెంతో అల్పంగా కనిపించాయి. వారు వారి వారి యుగాల ప్రతినిధులే కావచ్చు; వారి వారి యుగాల విజ్ఞానం, ప్రతిభ

నారిలో కేంద్రీకరించి వుండొచ్చు. కాబ, వాడు, ఆ యుగాలలో బందిశులైనాడు. అది చాటి ముందుకు చూడలేదు. నాకు తెలుసున్నవాటిల్లో వెయ్యోవంతు వారికీ తెలుసా? చరిత్ర చీకటి గుహలు నాతో వెలుగు చూశాయి. బూడిదై యింకా నవ్వుతున్నారా నన్ను చూసి! అవును, నేను బూడిద నవుతాననేగా? అవుతేనేం? నా జీవితం నిండైనది, నా చైతన్యం, జ్ఞానం, వికాసం, వెలుగు; సృష్టి విజృంభణ, ఆత్మసాక్షాత్కారం. నాలో దైవం కాసేపు యథార్థమయ్యే పరిపక్వత వారి కేదీ? వారి పశ్చిమభ్య కాలం మట్టికొట్టింది - నామాటో? గాజుముక్కలు.

నా గాజుమేడ ఎంతో పెద్దది. ఈఫెల్ బురుజుకంటే వెయ్యిరెట్లు ఎత్తైంది; ఎవరెట్లు శిఖరంకంటే వొండరెట్లు పెద్దది -

‘ఎక్కడ పెట్టం?’

‘పైకి దూరంగా ఎత్తుగా యీ లోకానికి అందకుండా చాలా దూరంగా’ అన్నాను. పైకి పెట్టేశాడు.

కింద భూమిఅంచు గుండ్రంగా కనిపిస్తోంది - ఆకు వచ్చగా, గోధుమరంగుతో చిన్నచిన్న గుట్టలు - మళ్ళా చదునైన నేలా. అక్కడక్కడ కొండవల్లి బొమ్మలల్లే గుడిసెలు, భవనాలు. చెట్లచాటున, గుట్టల నీడిలో భయపడి దగ్గరకీ జరిగినట్లుగా చుట్టూ పొగలో మసగగా ఆకృతికోసం పెనుగులాడుతున్న గ్రామాలు, గ్రామాలలో రోద చీమల బృందగానంగా వినబడతోంది. మేఘాల మధ్యనుండి అక్కడక్కడ కొండజాతికన్య రొమ్ములకిమల్లె పర్వతశిఖరాలు; కొండజాతి

కన్య చింపిరిజుట్టలై అడవిపరంపర. మిగత అంతా సముద్రం - వచ్చుగా, తెల్లగా కరిగిన ఇటుకల మాదిరి వొడ్డుకేసి కదులు తున్న సముద్రం.

ఆ కెరటాలకేసి చూశాను. ఎప్పటినుంచో వున్న సముద్రం - చరిత్రకందని వయస్సు. అనంత జీవి. చీరవిడిచేసి నట్లు కింద లోతుగా భూమి. మళ్ళా చీర వెతుక్కుంటున్నట్లుగా, వొడ్డుకేసి సిగ్గుపడుతూ పరుగులు! వాటి కెంత మమకారం! ఆ పెద్ద కెరటం తండ్రి - నెరిసిన గడ్డం తెల్ల తుంపరలు - మెల్లగా ముసుగుతీసి చూస్తున్నాడు సంతానాన్ని. అవి పిల్లలు; ఆ వంశర కెరటం, పడుచుదనంలో విర్రవీగి, ప్రేమలో విషాదం తెలియకుండా భ్రమించి మిడిసిపడుతూ వొడ్డున శృంగారంకోసం విరగబడుతోంది. వాడు ఆ పోకిరి కుర్రాడు బంతనుకొని రాళ్ళని తన్ని 'అమ్మో కాలు విరిగిందని వెల్లకిలపడ్డాడు. ఏంబులెన్నులా అక్కయ్య లోపలికి లాక్కుపోయింది. స్త్రీలు, పురుషులు యీ చోద్యం చూడాలని వొడ్డునపడి చీలిపోతున్నారు - వొంటిగా వొస్తారు, వొంటిగా వెడతారు - యీమధ్యలో సముద్రమంతటి ప్రేమ వాటికి పాపం! ఆ వృద్ధతండ్రి 'భద్రం' 'భద్రం' అంటూనే వున్నాడు. ఎవ్వరూ వినిపించుకోరు - వ్యక్తిత్వాన్ని అలవరచుకున్న జీవిత పరిశోధకులు. చస్తారు. అంతే పర్యవసానం. ఒకరిద్దరు వొడ్డున వొళ్ళు కాలి 'బాబో' అని నాన్నని వెదుక్కుంటూ లోపలికి పోతారు. కాని నాన్న లేడు. వృద్ధుడు ఆ మూల రాళ్ళగుట్టకింద ఇసిగతెన్ను చూసి, భగవంతుడని భ్రమించి, భక్తితో తల పగలకొట్టుకుని హేతు

డయ్యాడు. తండ్రిలేని ఆ కెరటాలు అమ్మకోసం లోపలికెళ్ళి ఆమెలో కలిసిపోయారు. అమ్మా నాన్న విశ్వమైనదే సముద్రంహృదయం, రహస్యం; అమ్మో! దానిలో ఎన్నో దాపరికాలు; కుట్రలు, కుళ్ళు, దగాలు, అపచారాలు, పాపాలు. పాటుపోటులు పశ్చాత్తాపం; చందమామ రాత్రి, పగలు సూర్యుడు తీర్పు; అఘాతంలో దుండగాలికి ఒళ్ళుమండి తుపాను లేపి దాన్ని కడిగి పవిత్రంచేస్తూంటారు. ఆమెనిట్టూర్పుకి మోసపోకండి. ఆ మూలుగు బాధనుకోకండి. అంతా దగా. పైకి నాటకం. దాసిపొట్టలో దాగిన ముత్యపుచిప్పకు తెలుసు యీ వేషం; వొంపుతిరిగి చిప్పలో దాక్కుని ముత్య మవుతుంది - తపస్సుచేసే ఋషికిమల్లె. ఈ సముద్రం, యీ లోకం దగా అని, మాయ అని యిద్దరికీ తెలుసు. ఈ సంగతి మనుషుల కెల్లా తెలుసు? యోగిని పట్టుకుని లేపి ఏమిటని అడుగుతాడు; ముత్యాన్ని వేటాడి ప్రేయసిమెడలో వుంచి మురిసిపోతాడు. సముద్రంలో చాంచల్యం ఆ ముత్యంలో మిగిలివుంది - అది ఆమెని ఆవరిస్తుంది. ఆమె అతన్ని విడిచి మరొకరితో పోతుంది.

ఎంతసేపని చూడను సముద్రంకేసి! విసుగెత్తింది. లోపల హాల్లో కెళ్ళాను. అన్నింటిలో నేనే - ఎన్నో నేనులు కోణాని కో చదరపు నేను. ఎంకరమలుపు కోగుండని నేను - పొడుగ్గా నుమరు సాగేసినట్లు; పొట్టిగా గడ్డల సొక్కేసినట్లు - ఆ రంగులమధ్య, ఆ వెలుగులనడుంగా - విశ్రాంతమైన వొస్తువు నేను ఒక్కణ్ణే. బైట నిలబడి ఆనందించనా? అసలు బైటనేది లేదు; వొక్కొక్క నూర్యకిరణం గోడలమీద పడి విరిగి

ఏమరంగులుగా ముక్కలై నా కంటిపాపల్ని కాలిపేస్తున్నాయి. చందమామతో రంగువంకరలు, వంకర రంగులూను.

రామాయణంలో వెన్నెల వర్ణన చమత్కారానందిమొల్ల. ఆమె నల్లటి మొహం ఏమరంగులతో కలతచెందింది. భయంతో కప్పకున్న చీరచుడతలు జారి పడిపడ్డాయి. మొల్లవి పెద్ద నిండైన స్తనాలు. ఆ అద్దాలమధ్య అవి అతిశయోక్తిగా శిథిలాలమాల మాదిరి దగ్గరగా వెళ్ళి చంద్రగోళాన్ని చూసి నట్లు వికృతంగా మరీ పెద్దవిగా నాలుగు, పదహారు - అబ్బు, వేలు, కోట్లు - అంతా అవే. నాకు పూపిరాడమ నేను దూరంగా బురుజులోకి వెళ్ళిపోయాను. రంగాజమ్మ నృత్యం చెయ్యడానికి సిద్ధం. సగ్నంగా వున్నప్పుడు, చోటుచేసుకుని ఆమెరొమ్ములమధ్య నా మొహం దాచుకోవాలని ప్రండేపివాటిలో అంత పారవశ్యత, ఓదార్పు, అభయం వున్నాయి. కాని మొల్ల పుడంతం చూసితర్వాత నేను వివస్త్ర అయిన స్త్రీని భరించలేను. చీరలు, వాకిదానిపైన వాకిటి వొండ చీరలు కట్టుకుని మరీ నాట్యం చెయ్యమన్నాను. 'పుట్టబొమ్మనా?' అన్న దామె ఆశ్చర్యంగా. ముత్తుస్వామి దీక్షితులు తంబూర తీసుకొచ్చాడు. మాస్కనుండి తిరోగమించినపుడు మిగిలిన సైనికులతో డ్రెస్సుచేయిస్తానంటాడు నెహ్రోలియన్. 'బెర్లె యోజ్' అర్కెస్ట్రా వినిపిస్తానంటాడు. నా బొమ్మ గణిత శాస్త్రంలో చిహ్నాలుగా విభజించి గీస్తానంటాడు 'పాల్ సెజాన్.' ఆదిభోల్ల నారాయణ హరికథచెబుతాడట. తాన్నేన్ గానంచేస్తానంటాడు. తెనాలిరామకృష్ణుడు భోగండాని భోగట్టా వినమంటాడు. 'ఎర్రావ్రగడ', 'ముద్దుపళని', 'లారోషిఫోకల్'

‘బాస్పెల్’, ‘చిలకమర్తి’, ‘బారెస్సు’, ‘ఆరిస్టాటిల్’ తమ రచనలు చదువుతామంటారు.

సోక్రటిస్ ఒక ప్రశ్న వేశాడు.

‘ఇవి చూసేటందుకు, విచేటందుకు, ఆనందించేటందుకు జనం ఏరి? ప్రేక్షకులో?’

నాకోసమేగా, నేనే ప్రేక్షకుణ్ణి.

ఆస్వాదించే రసికులున్నప్పుడే కళాకారుడి విజృంభణ. ఒక్కడే వ్రాసే అతని కేం వుత్సాహం వుంటుంది?

‘హానీ మీరంతా బ్రన్నాకుగా’ అన్నాను.

‘వారందరూ కళాకారులే—వారిలో వారికి వడదు నీకు తెలుసుగా. వొకరినూసి వొకరు నోర్చుతారు. ఒకరు వేదికపైనున్నప్పుడు యితరకళాకారులెవ్వరూ వుండరు’ అన్నాడు సోక్రటిస్ ‘పర్యవసానం?’

‘ఘామిదగ్గరగా చేరి, అక్కడివారిని రప్పించడమే’ అన్నాడు.

అతనితెలివికి మెచ్చి, నా మేడను గురించి ప్రేక్షకజనం వేసే ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పే ఇంఫర్మేషన్ అఫీసుగా సోక్రటిస్ నియమించాను.

కిందకి దించే యేర్పాట్లు చెయ్యమన్నాను.

ఆ వింతకావ్యవివక్షి ‘అల్ బట్టె ఐన్ స్ట్రీన్’

‘అది నాభ్యవడదు. ఘామిసే మనదగ్గరికి రప్పించాలి’ అన్నాడు.

‘అదేమిటి?’

‘ఆమాత్రం తెలీదా? భూమికి ఆకర్షణశక్తి వుంది. దాన్ని అతిక్రమించి మరోగోళం ఆకర్షణశక్తి అణువులను ఆకర్షించే అణుపదార్థాన్ని గాజులో వెయ్యించమని పాక్స్టన్ కి సలహా యిచ్చాను. లేకపోతే నీ గాజు మేడ కిందకి పడి కూలి పోను’ అన్నాడు.

‘అవుతే భూగోళం మనదగ్గరకొస్తుందా?’

‘గాజులో అణుపదార్థం పొందడత తగ్గించాలి’ అన్నాడు ఐన్ స్టీన్.

‘మరి కానివ్వండి. ఎంతకాలం పడుతుంది?’

‘ఏ గడియారంచొప్పున ఎంతకాలం?’ అని ప్రశ్నించాడు.

‘అంటే?’

ఈమాత్రం తెలీదా? కాంతి సెకనుకు లక్ష ఎనభై ఆరువేలమైళ్ళ వేగంతో ప్రయాణించేస్తుంది. దూరంగా కనబడే ఆ గోళంకేసి చూడు, అక్కడనుండి నెలుగు రావడానికి ఆ వేగం చొప్పున చూడువేల సంవత్సరాలు పడుతుంది - మీ భూగోళం కాలమానం ప్రకారం నువ్వు ఆ గోళంనుండి చూస్తే యీ సోక్రటిస్ విషంతా గేఘట్టు చూస్తావు. ప్లాటో, గొతమీపుత్రతత్వర్థి, చోళరాజు, లంకేశ్వరుని చెల్లెలు శూర్పణఖ నీదగ్గరకి వచ్చారనుకుంటున్నావు. వాళ్ళు రాలేదు. నువ్వే వాళ్ళదగ్గరకి కాలం - స్థలం ఏకమైన నాలుగో పరిమాణంలో వచ్చావు.

ఆ గోళంనుండి చూస్తే నీజర్ హత్య కనబడుతుంది. ఇక్కడనుండి విజయనగర సామ్రాజ్యపతనం కనబడుతుంది.

కాలానికి ముందువెరుక లేవు. అరిష్టలలో బంధించబడివుంది. ఆ ధ్వలం కూగోళానికి బంధించింది అవుతే ఒక దృశ్యం చూస్తావు. మనోహరంకుంచి మనో దృశ్యం చూస్తావు. ఘట్టా లకి మొదలు అంతం లేవు. అవి వ్రుండావుంటాయి. తిలకించే వాడు ఎప్పుడు ఎక్కడ వున్నాడో - దానివిగాద ఆధారవడు తుంది ఆ వ్రుండివ్రుండడం' అనేది.

‘ఎంత ఉపన్యాసం వంచానయ్యా మేడని కాస్త కిందకు దించమంటే’ అన్నాను.

దించారు.

‘ఎక్కడ దించి?’ అని అడిగారు.

‘ఎక్కడ ఖాళీవుంటే అక్కడ’ అన్నాను.

‘ఎక్కడా ఖాళీ లేదు’ అన్నాను ‘లెన్’.

కిండ్లీ చూశాను. ఎక్కడా విశాలమైన బైట్లు లేవు. అన్నీ సగరాలు, సమూహాలు, పంక్తులు, కర్మాగారాలు.

కాస్తంత ఆసనవృక్షేల వుంది అది సరవయ్యగారి పొలం. దానిగుండా నూనెగొట్టాలు పెడతానుట. అక్కడ ఓస్తంభం పాతాలంటే, పన్నులుట, పత్రాలుట, బడంబడికలుట. నా స్వంతపొలం ఓ రెండెకరాలు వుంది ఆ ప్రాంతంలో స్తంభం పాతించండి అన్నాను. నూ కరణంగాను సహకరిస్తాను, కనుగొంటున్నాను. ఐన్ స్టీన్ మళ్ళా సవ్యతూ మొదలెట్టాడు.

‘మీ భాగోళం కాలనూనప్రకారం ఆ ప్రజ సలభే వళ్ళు ముందుకు సాగాను. ఏడెనిమిది పంచవర్ష ప్రణాళికలు అమలుజరుపుకొని భూమిని పండించుకొని యంత్రాలద్వారా

పుత్పత్తి అభివృద్ధిచేసుకొని నుఖంగా వున్నారు. మీ వూరి కరణం, ముససబులు చనిపోయి వదేశ్యులయింది.'

ఏం చెయ్యను.

నా గాజుమేడకి చోటే లేదా!

రెండువనులు జరగాలి. నా గాజుమేడ భూమిదగ్గరగా వుండాలి. అందులోకి జనంఎక్కివచ్చే నిచ్చెనలాంటి పరికరం వుండాలి. తుదకు 'లింకన్' సలహాపైన రెండు స్తంభాలు లేవ నెత్తించి వాటిమీద ఎత్తుగా నిలబెట్టే ఏర్పాట్లు చేశాడు 'బెంజమిన్ ఫ్రాంక్లిన్'. అతనికి గాలిపటాల ఆటగెట్టే యిష్టం. నా మేడ ఓ గాజు గాలిపటం.

ఇప్పుడు బాగుంది. భూమి కనబడుతోంది. స్వేచ్ఛగా, హాయిగా, ఏకాంతంగా ఉన్నాను. ఇంక వికోదించనవచ్చు. 'నెఫెర్టిటె', 'కాఫిన్', 'ఆన్ బ్రౌన్', 'మేరీ పిక్ ఫోర్ట్', 'మైత్రేయి', మల్లయ్య, మాంచాల - వీరందరినీ రమ్మన్నాను. తాన్ సేన్, సైగల్ గౌరం సాగించారు. రంగాజమ్మ నృత్యం సాగించింది. పిరుదలతో లయకలుపుతూ ఆమెభుజాలు ఎగురు తున్నాయి. విన్యాసానికి నమం కాసేపు సన్నబడి, కాసేపు పెద్దదై కళ్ళలో కామం కదిపిన కాంతులు నల్లగా, తెల్లగా దాగిలి మూతలాడుతూ భక్తితో కందిన చెక్కిళ్ళు, శృంగారంతో ఎర్రగా అదిరిన పెదపులను చూసి సిగ్గుపడి, సమ్రత, కవ్వంపు నుదిటిమీద ముంగురులమధ్య యిరుక్కుని, జెడలో బంధించ బడి, మెడలో దర్శనమిచ్చి, నరాల ఫిరాయింపులో రక్తంబిం దిన చర్మం మెత్తటి వెలుగు ఆమెనవ్వులో కాంతికి తట్టుకో లేక బొడ్డులో అంతర్ధానమైన దృశ్యంతో చైతన్యం గోల్పోయి

త్రాగుబోతునై, పశువునై, కేంద్రం గోల్పోయిన ఎబ్బత్తానీలా, పరిధిలేని సున్నాలా, కోడలులేని త్రిభుజంలా.

* * *

ఏదో చప్పుడు—ఏదో భయములు. కిందికి చూశాను. క్రింద మనుష్యులు యిటుకేసి చూసి నవ్వుతున్నారు. కొంప మునిగింది. గాజుమేడలో పేచీయే యిది. ఏదో రహస్యంగా చెయ్యడానికి వీలులేదు. కిందవారు చూస్తున్నారు. వాళ్ళకి వెలకారమా. ఆ గొడవ ఆపుచెయ్యమని నానా ఫర్నవీన్ ని పంపించాను. నే కూడా వెళ్ళి కనుక్కుంటా నన్నాడు నెహ్రూలియన్.

తిరిగొచ్చి చెప్పారు. క్రిందవాళ్ళు నా కేసి చూడడం లేదనీ, వారివారిపనుల్లో నిమగ్నులైనారనీ, పైకి చూశారంటే ఏ గ్రహణమో వుందనుకొని చూసివుంటారనీ, నేను కంగారు పడనక్కరలేదనీ హామీ ఇచ్చారు. అయినా నాకు భయం గానే వుంది.

‘అవును. నీ జీవితం అంతా భయాలపుట్ట. ఈ నగ్న సత్యాలు, యీ వినోదాలు ఏమిటో తెలుసా? నిన్ను కనగానే మీ అమ్మకి జబ్బుచేసింది. ను వ్యామెపాలు తాగలేదు. మరో దాదినపెట్టి పాలిప్పించారు. ఆమె ప్రేమించిన వ్యక్తి ఆమెని మోసగించి వెళ్ళిపోయాడు. ఆ భగ్నహృదయంతో నీకు స్తన్యంయిచ్చింది. ఆ భయాలు, అనుమానాలు, భగ్నవాంఛలు నిన్ను పట్టుకొని పీడిస్తున్నాయి. నిన్ను గురించిన యథార్థం తెలుసుకుని యిప్పుడే యీ ఏకాంత కామకలాపాలు విరమించు’ అన్నాడు ఫ్రాయిడ్.

'నీ చేత యిల్లాంటి సిద్ధాంతాలు చెప్పించేటందుకు, బాల్యంలో నీ అనుభవము ఏమిటో జ్ఞప్తికితెచ్చుకుని, ముందు నీ ఆంతరంగికాన్ని నువ్వు గురిచేసుకో' అని మందలించాను దీన్ని హర్షించాడు ఏడల్ క్.

'ఇప్పుడింతకీ చెయ్యనల్సింది ఏమోకలుంది. నాను బైట వాళ్ళు కనబడాలి. కాని బైటవాళ్ళికిమాత్రం నేను కనబడ కూడదు. అట్లాంటిగాజుని కనుక్కోలేదు విజ్ఞానశాస్త్ర పేత్రలు' అన్నాను.

'న్యూటన్' కనుక్కుంటూ నన్నాడు. కాని దానికి కావాల్సిన పరికరాలు భూమిలో ఉన్నాయి కొన్ని వేలయింది పనివాండ్లు చాలాకాలం శ్రమపడాలి, అన్నాడు. తెప్పించ మన్నాను. అలెగ్జాండర్ తన సైన్యాన్ని కప్పించాడు. కుతుబ్ మీనార్ కట్టిన కూలీలు సిద్ధగయ్యాకు. ఆంగ్లోర్వాట్, మజ్దూరు లొచ్చాకు. పరికరాలు యిక్కడికి తెప్పిస్తే పనికి పూనుకుంటాంగాని, మేం భూలోకంలోకి మాత్రం వెళ్ళమని ఖచ్చితంగా చెప్పారు. మరెలా?

భూమిమీద పనివాండ్లని వనియోగించండి అని ఏలేశ లింగం పంతులుగారి సలహా.

'వారికి వేతనాలివ్వాలి. పైగా చరిత్ర సమకూర్చిన ఆస్తిపాస్తులు అనుభవిస్తూ, ఏమీ పనిచెయ్యకుండా, వినో దించే యీ చరిత్రస్వామి తత్వం పెంపొందించేటందుకు రమ్మంటే ఆ పనివాండ్లు రారు. వారంతా ఏకమై ఒక వృద్ధ్యుని లేవదీసి, విప్లవంచేసి నీ గాజుమేడ కూలదోస్తారు' అన్నాడు కారల్ మార్క్స్.

‘వికోదం, తీరిక, కాలక్షేపం లేకుండు సాగరికతే లేదు; కళాసృష్టి లేదు; ప్రోషణ లేదు. ఇటు చూడు, స్తంభాలక్రింద కార్లు, ట్రాములు, రైళ్ళు, యంత్రాలు, వాగ, తారు, కరిగిన ఇనుము, అతికిన ఉక్కు - యీ కృషి అంతా ఎందుకు? తిండి, బట్ట సరిపోతాయా? నిత్యజీవితంలో శాంతి, ఆనందం అక్కర్లేదా? ఉత్పాదకానందం ఉండాలా? సత్యాన్వేషణ, జైవచింతన అక్కర్లేదా?’ అని అడిగారు ‘విలియమ్ బూరెస్’, ‘నాన్యుయల్ బటర్స్.’

‘అవన్నీ ధనములు వీరన్నీ తృప్తిపరచడానికి కల్పించిన మాయతత్వం. ఏ సృష్టి జరిగినా అకలిద్వారానే. అన్నాడు మంజుల్స్.

కిందవాళ్ళకి ఈ బడకుండా జైలగోడలకి, నేలకి ఏదేనా లేవనం పుయ్యమన్నాడు ‘ఫ్యాన్టల్’. అలాగే చేశారు.

అది వల్ల కానన్నాడు గాంధీగారు. పదిమంది ఆత్మేషించే పని మనం ఏకాంతంగా చెయ్యకూడదన్నారాయన. భూలోకంలోవారినందరినీ రప్పించి, నో గంటసేపు, చర్చలు త్రిప్పి, దారాలు ధరించమన్నారాయన. నే నే చెయ్యను? ఆయనంటే భయం నాకు. నెలరోజుల కోనాడు వ్రవవానం వుంటానని, ఆరోజు ఆయన సిద్ధాంతాలను స్మరించి, రాత్నం వొడుగుతానని వాగ్దానంచేశాను.

‘నువ్వు పాటించలేని వాగ్దానం మాత్రం చెయ్యకేం’ అని నవ్వుకుంటూ వెళ్ళాడు మహాత్మాజీ.

మళ్ళీ గానం, నాట్యం, కవిత్వపఠనం మొదలు పెట్టారు.

సారాబెన్ నాట్ శకుంతల, హరిప్రసాదరావు దువ్వంతుడు-నాటకం. తుంగల చలపతి సమ్రాజ్యం, జేమ్స్ బాస్వెల్ ఆమెభర్త, మరో నాటకం.

ఖలీల్ జిబ్రాన్ ప్రేమగేయాలు; బాడిలేర్ జూతు పద్యాలు; ఈసప్ పిట్టకథలు; అనార్ కలీ వివాదప్రణయం. నేనును వాటిల్లో కలిసిపోయి, విడిపోయి, నన్ను వెదుక్కుంటున్నా. 'ప్రేమకు లేక?' అన్నాడు సోక్రటిస్.

'ఇప్పుడేమిటి నేను ఆనందిస్తుంటే' అన్నాను.

'పిచ్చివాడా - నువ్వు ఆనందించడంలేదు. నిద్ర పొయ్యావు. నిద్రలో కల - అంతే; ఈ కళాకారు లెవరూ రసికులు లేనిదే వ్రాసే ప్రకృమించరు - లే, లే. కళ్లు తుడుచుకో' అని కదిపాడు సోక్రటిస్.

అవును, ఎవ్వరూ లేరు. ఏదో కల. ఎక్కడినుంచో పేడవాసన, తారుకంపు - అబ్బ! పొగ - నుసి - కళ్ళల్లో పడుతోంది. ఏమి టిడంతా?

ఇవన్నీ భూమినుంచి బైలుదేరిన వాసనలు, చవ్వళ్లు, దృశ్యాలు, అన్నారు నలుగురైదుగురు. ఇవన్నీ ఆపుచెయ్యమని చెప్పొస్తానని 'మహమ్మద్ గజనీ' వెళ్లాడు.

వాళ్ళిదేమీ ఆపరుట.

మేం అందరం వెళ్ళి చావదన్ని చక్కావొస్తాం - అన్నాడు గురబాడ.

'యుద్ధం తగద - మనమేడ మరోచోట పెట్టుకుందాం' అని ఆలోచిస్తూ బోడిసలహా.

పైగా మన మేజ్మిటి? ఇది నామేడ ఈ ముకాంతా రాత్రీ పగలూ యిక్కడే వుంటూ ఏమిటి కొంపతీసి!

అందర్నీ అవతలకి పొమ్మన్నాను. ఒక్కసారిగా శ్మశానాలు తెరుచుకున్నట్లుగా నవ్వులు ప్రత్యక్షమయ్యాయి. ఒక్కసారిగా గాజుమేడ కదిలినట్లయింది.

వొగుచ్చుకుంటూ చక్కా వచ్చాడు. వాత్సా యనుడు.

‘నా కామస్మాతలు చదివి యీ మొగ్గాలు ఆడాలు సంతోషంతో బలం తెచ్చుకున్నారు. నీ మేడ స్తంభాల్ని పూపేస్తున్నారు’ అన్నాడు.

‘ఏం, ఏమొచ్చింది?’

‘ఏమొ. నా శ్మేహో కట్టుకుంటారట. వినోదశాలట; యీ స్తంభాలు అడ్డంగా వున్నాయట; తియ్యకపోతే పూడ పీకుతామంటున్నారు’ అన్నాడు.

‘అందరూ వెళ్ళి విషయమేమిటో కనుక్కోండి’, అని గర్జించాను.

సమాధానం లేదు. ఎవ్వరూ మాట్లాడదు

ఆఖరి కన్నాడు అరిస్టాటిల్ మీ మనుషులు చరిత్రలో కెళ్లాల్సిందేగాని, చరిత్రలో మనుషులు మీ దగ్గరికి రాదు. వారి కంటటి నిజాయితీ.’

ఏడిసినట్లే వుంది.

‘పోనీ మేడ మరోచోటుకి మార్పించండి’ అన్నాను.

టసీనుని ఒక గాయురంటికి అందంచేలమీద పేలింది. గాజుముక్క పూడింది. చుకో గాయు; చుకోటి. నేల ముక్కలవు తోంది. ఏమిటి నంతా?

‘కిందనాళ్ళు పుంథాలని కద్దులేక మేడమీదికి రాళ్ళు విసురుతున్నారు’ అన్నాడు చీకటిలోంగం.

‘ఒక్కచేరండి’ అని పై కనేశాను

‘నువ్వు వాళ్ళనిచూసి కోర్కెగలిగావా?’

ఏ చెవడు? మేక్స్ పియర్. ‘నవీ చునసారా చెయ్యలేవు. నీకు స్నేహం కావాలి. చుచుళ్ళులు పనికిరారు. ప్రేమ కావాలి, భార్య చాలదు; గట్టిగా, తీవ్రంగా, బలంగా, స్వేచ్ఛగా ఏ ఉద్రేకానికి లొంగిపోవు; అన్నీ సగంసగం ఏడుపు; మూతి బిగించి ముద్దుకోసతావా? చేతులు వెనక్కి కట్టుకొని కాగ లింపా? నీ కన్నీ కాస్త కాస్త, కొంచెం కొంచెం కావాలి. దేనికోసం కృషిచెయ్యవు. ప్రతిదీ లభించాలి చీమ కుడితే ఆవరేషన్; ప్రేమని బుగ్గిల్లితే తలవంపు - నీ గర్వం, నీ అహం, నీ క్రూర్యం, నీ కామం, నీ నీచత్వం, నీ అల్పత్వం - అన్నిటికి సాక్షి నీ గాజుమేడ. అది కూలి అందులో హతమవ్వడమే నా విషాదాంత నాటకాంతం - నీ జీవితాంతం...’

రాళ్ళు పడుతున్నాయి పొగ దట్టంగా అలుముకొని, చీకటిచేస్తోంది.

‘పోనీ నన్ను దించివెయ్యండి - మా చుచుళ్ళల్లోకి, భూమిమీదకి పోతాను’ అని దీనంగా కోరాను.

ఎవరో నవ్వుతున్నారు. ఆ నవ్వు గుర్తుంది - ఐన్ స్టీన్.

‘నువ్వు భూమిమీదికి పోలేవు’. అన్నాడు కచ్చితంగా.

‘ఎందుకు పోలేను?’

‘నువ్వు నలభై ఏళ్ళకితం గాజుమేడ పూర్తిచేశావు. ఊలోకం కాలమానం ప్రకారం ఇప్పుటికి మరో నలభై ఏళ్ళయింది. నీ ఆయుర్దాయం డెబ్బైఏళ్ళే. అంటే ఏనున్నమాట!’
బిక్కమొహంవేశాను.

‘నీకు లెక్కలు రావు. నువ్వు చనిపోయి పదేళ్ళయింది, మీ కాలమానం ప్రకారం’.

‘అమ్మయ్యా బాబో! అంటూ శోకాలు మొదలెట్టాను.

‘ఏడవకు. చచ్చిగా, బ్రతికినా నీలో మార్పులేదు. ఏదో కృషిచేసి, ఏకాంతంగా ఆలోచన సాగించి, దీక్షతో మహా కార్యం సాధిస్తానన్నావు, మొదట్లో. నువ్వు సాధించి దేమిటి? చచ్చింతర్వాతకూడా ఆ చేష్టలే. ఆ అనతామే, ఆ తికమక ఆలోచనలే. కాబట్టి పాతం నేర్చుకో. బ్రతికుండగానే నువ్వు ఏదన్నా సాధించాలి, చచ్చింతర్వాత కాదు’.

‘ఇంక నే నెక్కడ బ్రతికేడి - ఇంతటితో సమాప్తే’

నీ లోకం లెక్కలప్రకారం సమాప్తే. కాని మరో గోళంలో, మరో దృక్పథంలో, నువ్వు బ్రతికేవున్నావు. అదే మానవుడి చరిత్ర. దూరంగా ఆ గోళంకేసి చూడు. అందు లోంచి సమాప్తే నువ్వసలు పుట్టనేలేదు.

‘మరి ఈ అనంతవిశ్వంలో...’

‘విశ్వం అనంతం కాదు. దానికి పరిమితి వుంది. నువ్వను కున్న యీ విశ్వంలో ప్రయాణంచేస్తే, మళ్ళా తిరిగి యిక్కడికే చేరుకుంటావు. శూన్యం గుండంగా, వొంగివుంది. బత్తాయి పండుమీద చీమ నిరంతరం తిరుగుతూ, విశ్వం అనంతం అనుకుంటుంది. అంతే నీ బతుకు’.

చచ్చినవాడికి—నా కీ నేడలో కావరం ఏమిటి? ఏదీ ఒక్కరాయి యివ్వు, పగలకొడతాను. ఈ గాజుపెంకులన్నీ కూలి క్రింద మనుష్యులమీదపడి చస్తారు. నా కసి తీరుతుంది'

'చచ్చినవాడిని ఇవ్వుడైవా దయలేదా? మనుష్యుల్ని ప్రేమించలేవా? నీ గాజునేడ నువ్వే పగలకొట్టుకో — కాని క్రింద మనుష్యులమీద పడదు. చుకో గోళంవైపు ఆకర్షింపబడే అణువులు గాజులో వెయ్యించానని చెప్పానుగా. ఈ ముక్కలన్నీ మరోగోళంలోకి పోతాయి.'

'మరి నేను?'

'ఇంకా 'నేను' అనే భావిస్తున్నావా? ఇంక నువ్వలేవు. ఆ గాజుపెంకులమధ్య ధ్వంసమై పరిమితిగల విశ్వంలో, గుండ్రముగా తిరిగి తిరిగి యిక్కడికే చేరుకుంటావు'

మనుష్యులు వేసిన రాళ్ళలో ఒక రాయి తీసి బురుజు మీద విసిరాను. అందులో 'రవివర్మ' కూర్చుని ఏవో చిత్రాలకి మెరుగులు పెడుతున్నాడు. అతనికి తగిలింది రాయి.

అతనికి కోపంవచ్చింది. ఆ సీసాలు, ఆ కుంచెలు తీసి బురుజుకేసి కొట్టాడు. ప్లాటో వాయిస్తున్న 'హాన్స్' తీగలపై అప్రశ్రుతులు మోగించి నా మొహాన కొట్టాడు.

'ఈ సగంచచ్చిన మానవుడు చరిత్రలో అమరులమైన మనల్ని కించపరిచాడు; దూషించాడు—పైగా రాళ్ళతో హింసిస్తున్నాడు. మనం అతనికోసం పడిన శ్రమంతా వృథాయైంది. కృతఘ్నుడు; ఊరుకుంటారేం! ఇతన్ని అనామకుడుగా చేసిపారెయ్యండి. తన్నండి, హింసించండి' అంటూ 'సిసికో' (శ్రీనివాసశాస్త్రి)లు తమ గంభీరోపన్యాసాలతో పురిగొల్పుతున్నారు.

పిరవిండ్లు పూడబీకి ఆ రాళ్ళతో నా గాజుమేడని పగల గొడుతున్నారు. హంపి, హరప్ప, మొహంజదారో, ఛైనా, హాడ్రియన్ గోడలు - అన్నీ పూడలాగి నా మేడని కొడుతున్నారు. క్రిందినుంచి మచుషులు రాళ్ళతో నేలని పేలుస్తున్నారు. పైన, కింద, ఎడమ, కుడి అన్నిదిక్కులనుండి రాళ్ళు పెంకులు, బాణాలు, గొడ్డమ్మ, వారలు, కంచుచెంబులు, ఇనుపబల్లాలు, విమాన విధ్వంసక తుపాకులు, అటంబాంబులు అన్నీ పేలిపోతున్నాయి.

పెద్ద చప్పుడైంది. చరిత్రలో స్త్రీలు ప్రియుల్ని తమ రొమ్ములమీద హత్తుకున్నప్పుడు చేతులగాజులు పగిలినచప్పుడు; సముద్రగర్భంలో కోటి ముత్యపుచిప్పలు విడి ముత్యాలు పగిలినట్లు, పగతో నియంతలు పళ్ళు పటపట కొరికినట్లు, బీదలైన వృద్ధులు చలికి తట్టుకోలేక కొట్టుకుంటున్న పళ్ళను బిగించినట్లు, ప్రేమతో దైవం పిలుస్తుంటే వినిపించుకోక సమాధిలో కెళ్ళిన భక్తుల గుండెకాయలు పగిలిన చప్పుడు . . . నా గాజుమేడ కూలింది.

*

*

*

జారిపడి ముక్కలైంది టీ కప్పు. పెండ్లికి స్నేహితుడిచ్చిన కానుక టీసెట్టు - సెట్టులో మిగిలిన వొక్క టీకప్పు. మిగతావి, వారూ ఏరూ తీసుకుపోయారు. ఇదొక్కటే మిగిలింది. ఇది కాస్తా పగిలింది. ఆ సమయంలో ఆమె స్నానాని కెళ్ళడం వొక అద్భుతం. గబగబ పగిలినముక్కలు వరి, ఎత్తి పారేస్తూ, ఆ కొద్ది విషాద మధుర ఊణాలలో నే కన్న పగటి కల నా గాజుమేడ!

471 టాస్కా

(ఆమె చెప్పినట్లుగా)

శనివారం కోర్టుండుగనుక మూడుగంటల మేటనీ చూచి, అల్లా బీచికి వెళ్ళి ఎనిమిదింటికి యాంటికి రావడం వారికి మామూలు. అట్లాంటిది ఆదినం ఆరింటికే వచ్చి తలుపు తట్టారు. ఇంతచప్పునే వచ్చాకేమిటా అనుకుంటూ తలుపు తీశా.

‘ఇవాళ మీ రావణాసురుడు కనిపించాడు’ అంటూ ఎందుకో నవ్వుకుంటూ కుర్చీలో కూర్చున్నారు. నా కర్థం కాలేదు. ఫ్లోస్కోలో కాఫీ కప్పులో పోసి చేతికిచ్చి ప్రశ్నార్థి కంగా వారికేసి చూశాను.

‘.....?’

‘అతనే’ మీ రావణాసురుడు పద్మరాజు’ అన్నారాయన. నాకు చాలాభాగం అర్థమైంది. కాని తెలిసట్టే.

‘ఎవరండి?’ అన్నాను.

‘మీ చిన్నప్పటి పద్మరాజు.’

నాకు పూర్తిగా తెలిసింది.

‘నిజంగా? ఎక్కడండి - ?’ కల్తీలేని కుతూహలాన్ని కనుబొమ్మల్లో ప్రకటించా. ఆయన ‘మీ పద్మరాజు’ అన్నందుకు నాకు కోపం కాలేదు. ‘మీవాడు’, ‘మీవూరు’, ‘మీ రాజులు —’ అంటూండడం ఆయనకి బాగా అలవాటు. మన

స్సులో ఏదో పెట్టుకుని అనడంకాదు. నాకు చూపే ఆంతరంగిక గౌరవాలలో అల్లా అనడం వొకటి.

‘సినిమాలో కనిపించాడు.’ సగంఆటలో దీపాలేశారు. అప్పుడు నావక్కనే కూర్చున్నాడు. కప్పు బల్లమీద పెట్టారు.

‘ఆయనే పద్మరాజుని మీ కెట్లా తెలుసు? ఇదివరకు చూశ్చేదుగా.’

‘చెప్పనీ. మీ దేవూ రన్నాను. సీహరిపేరే చెప్పాడు. తనపేరు చెప్పాడు. సుందరం యిక్కడే వుండన్నా. ‘అహ, అల్లాగా’ అన్నాడు.’

‘ఐతే యింకా జ్ఞాపకంవున్నానన్నమాట.’

‘మిమ్మల్ని గురించి చాలాసార్లు చెబుతూ వుండేది సుందరం’ అన్నాను. విని పూరుకున్నాడు.’

‘ఇప్పుడేంచేస్తున్నాట్ట?’ అన్నాను, ఏదో అనాలి గనక. ఎమ్. ఏ. పూర్తిచేశాట్ట’

‘అబ్బా. పెద్దచదువే వొచ్చిందే. చిన్నప్పుడు చదువు రాదనుకునేదాన్ని. వెర్రిబాగులాడిలా కనిపించేవాడు.’

‘అవును’ సూటూ గీటూ వెయ్యకపోతే శుద్ధఅమాయ కుడులాగే వుండును.’ తువ్వలు పైనవేసుకుని, ‘బీబీ’ కని బయలుదేరారు.

‘ఉద్యోగంమాట చెప్పాడా?’ అని, మెట్లటూది కొచ్చి అడిగాను.

‘అబ్బే లేదు. ఏదీ, యింతలో దీపాలార్పేశారు. ఆట ముగిసి దీపాలేసంతర్వాత చూస్తేనిగదా, అక్కడ లేనేలేదు, ఎప్పుడెళ్ళిపోయాడో!’

పద్మరాజునిగురించిన ఈ చివ్వరివిషయం ఆరాత్రి నన్ను నిద్రపోనిచ్చింది కాదు. అతన్ని తలుచుకోనిరోజులున్నాయనడం నన్ను నేను మోసంచేసుకోడంలో చేరుతుంది. అతన్ని గురించిన ఆలోచనలు నాకు భయం, ఆశ్చర్యం, సంతోషం కలగజేస్తాయి ఈ మూడింటితో ఆశ్చర్యం ఎక్కువ. అతన్ని బాగా జ్ఞాపకానికి తెచ్చుకున్న తరువాత నాలో ఎల్లాంటి మార్పుకలిగిందీ తెలుసుకోడానికి చాలాసార్లు అద్దంలో కూడా నా ముఖం చూసుకునేదాన్ని.

మావారు చెప్పినవిషయాలని బట్టి అతను నన్ను మరచి పొయ్యేవుంటాడని స్థిరపడింది. సినిమా అవకుండానే ఎక్కడ మాట్లాడాల్సివాస్తుందో అని వెళ్ళిపోయిన అతని ప్రవర్తన నాకు కోపంకూడా కలగజేసింది. ఎందుకంటే, అతన్ని గురించి ఎవరేమనుకున్నా ఎవళ్లకీ అతనిమీద కోపంరావడం అసంభవం. అత సట్లాంటివాడు. నాకే కోపం రావడాన్ని బట్టి ఆ సినిమాలో మనిషి నిజంగా పద్మరాజు కాడేమో నడిపించింది. కాని మావారు ఇట్లాంటి విషయాల్లో ఎన్నడూ పొరబాటుపడరు.

*

*

*

అవన్నీ పదహారు సంవత్సరాలనాటి సంగతులు. పద్మరాజు తండ్రి, మా నాన్నా ఒకేపూర్లో మూడుసంవత్సరాలు వుద్యోగంచేశారు. వాళ్ల ఇల్లు మాయింటివక్కనే. నాకూ అతనికి మొదట్లో ఎల్లా స్నేహం కలిసిందో నాకు జ్ఞాపకంలేదు. ఒకరోజున అతను ఎగరేసిన గాలిపటం మా దొడ్లో చెట్లమీద యిరుక్కుంది. మా దొడ్లో కొచ్చి చెట్టుక్కుతుంటే నేను 'ఎవరది?' అన్నాను. 'గాలిపటం' అన్నాడు. అతను స్నేహం

చెయ్యగానే, క్రాపింగు మువ్వకోసుండా వుంటే చాలా ఆకర్షణీయంగా వుండేవాడు. బుగ్గలు, సిబ్బు-బట్టలా మెత్తగా, వెలుగుతో మెరిసిపోయ్యేవి. తీర్చిపో అముఖంలో యే ఒక్కస్థలాన్నీ చూడనీకుండా, చిన్న వొంకల వెంట్రుకలు నుదురుమీద పడి గంతులేసేవి. కళ్ళు ఎవరికేసీ చూస్తున్నట్లుగా వుండవు. ఎంతో అమాయకంగా, దీచంగా, అర్థశూన్యంగా మెరిసిపోయ్యే కళ్ళతనివి. ఆ కనురెప్పలు? బొమ్మల్లోకూడా అంత నమ్మరాని వాటిలా వుండవు. వాటిని కత్తిరించి నా కళ్ళకి అతికించుకుండా మరుకునేవాన్ని. ఎప్పుడోకాని నవ్వేవాడు కాదు. నవ్వినప్పుడు నన్ను నేను మరిచిపోయ్యేవాన్ని. గాలిపటంకోసం అతను కొమ్మల్లో అవస్థపడుతుంటే నేను నిర్ఘాంతపోయి నిలబడి పోయాను. దారం తెగి గాలిపటం ఎగిరిపోయింది. దాంతో నామనస్సు ఎగిరిపోయింది.

*

*

*

మొదట్లో అతనూ నేనూ కలసి, రోడ్లమీద రైలాట ఆడుకునేవాళ్ళం. అతను ఇంజెను. చొక్కావట్టుకుని వెనకాల గార్డుపెట్టెలా నేనూ. ఈల వూదేవాన్ని; అతను 'హోహోహో' అని చెవులు గింగిరెట్టేట్టు కూసి, 'ఛక్ ఛక్' అని చప్పుడు చేస్తూ రెండుచేతులూ పైకి క్రిందకి త్రిప్పుతూ, గంతులేస్తూ లాంతరు స్తంభంవాకా పరుగులెట్టేవాళ్ళం. మధ్యమధ్య నిలబడి గూడూర్' అని కేక వేసేవాడు. నేను 'టీ' 'సోడా' 'మట్టా' 'సిగిరెట్' అని అరిచేవాన్ని. ఇల్లా పరుగులెత్తుతూ ఆడుకోడ మేకాని, ఎప్పుడూ కబుర్లుచెప్పుకొనేవాళ్ళం కాదు. చాలా కాలంనుంచి కలిసివున్న వాళ్ళలాగా, క్రితంజన్మలో జాగా

పరిచయంవున్నవాళ్ళ మాదిరి మాకు మాటలే కనిపించేవి కావు మొదట్లో. రైలాట ఆడుకుంటుంటే, మానాన్న ఆఫీసునుంచి రావడం చూసి, నేను అతనిచొక్కా వాడేలేసి ఇంట్లోకి పారి పోయాను. నేనింకా వెనక వున్నాననుకునే అతను 'ఛకోఛకో' అంటుండగా మానాన్నవచ్చి చొక్కాపట్టుకుని 'నన్నెక్కనిస్తావా నీ రైలు?' అన్నాడు.

'ఇది బూడ్సుబండి కాదు. మనుషులెక్కేది' అన్నాడు.

'ఓరి తుంటరి!' అన్నాడు మా నాన్న 'ఇంజన్ నీళ్ళ కెడుతోంది' అని వాళ్ళయింట్లోకి పోయాడు.

తరవాత కొన్నాళ్ళు మాదొడ్లో 'రాముమా, సీతా' ఆట ఆడుకునేవాళ్ళం. మా రామాయణంలో లక్ష్మణుడు లేడు.

'నాకు ఆ లేడిపిల్ల కావాలి' అనేదాన్ని. వెంటనే అతను చీపురుపుల్ల తీసుకుని మేకపిల్లవెంట వడేవాడు. అది నిజంగా అందేదికాదు. ఆటమాట మరిచిపోయి, దాన్ని పట్టుకోడంకోసం ఏడులన్నీ తిరిగి కొన్నిగంటలదాకా వాచ్చేవాడేకాదు. లేడి పిల్ల చిక్కనూడదని జ్ఞాపకంవాచ్చేది కావున, యింకా రావణాసురిడి నేషంవేసేవాడు. అట్టతలకాయలు కత్తిరించి మసిబాగు నీళ్ళలో కలిపి కోరమీసాలూ, కళ్ళూ గీసి తలకి చుట్టుకుని 'బియ్యం పెట్టు' అంటే నేను బస్తాలోబియ్యం అతనిచేతులో వెయ్యగానే, నన్ను లాక్కుని గడ్డివామిమీసాకి తీసుకుపోయేవాడు. అది రావణాసురిడి విమానం. ఆవుమాడ గడ్డిలో ఆడుకుంటూ మాకేసి చూసేది. అది జటాయువుట. ఒకరోజున పెద్ద ఆవు మా గడ్డిమేటిదగ్గటికి చక్కావొచ్చింది. దాని కొమ్ములు మాకు దగ్గరో వున్నాయి. నాకు చాలా భయమేసింది. పాలేరా

ఊచ్చి దాన్ని తోలేశాడు. అది దూరంగా వెళ్ళేదాకా రావణా
సురుడు విమానం దిగలేదు. ఇంతవరకూ మాత్రం, మావారికి
తెలుసు.

*

*

*

*

మరికొన్నాళ్లు వాళ్ళింట్లో 'మొగుడు పెళ్లం' ఆట
ఆడుకునేవాళ్ళం. వాళ్ళింటికి పెద్దదొడ్డి లేదు. అందుచేత డాబా
మీదికి చేరి మడతమంచాలు రెండువాల్సి, దుప్పట్లు చుట్టూ
కిందకి లాగి మంచాలకింది చాపని ఇల్లుగా భావించేవాళ్ళం.
కానీ కారప్పున కొని లక్కపిడతలోపోసి, ఇటికమీదపెట్టి,
తంతంతా జరిపి అన్నంకింద వొడ్డించేవాన్ని. తరవాత వేటకని
వెళ్ళేవాడు. పావుగంటలో పిథిలోని నల్లకుక్కపిల్లకి తాడు
కట్టి తీసుకొచ్చేవాడు. 'ఇవాళ వేటనుంచి ఏం తెచ్చారు?' అని
అడగగానే 'ఇదిగో యీ సింహపుపిల్ల వొక్కటే దొరికింది'
అనేవాడు. చాపలమీద పడుకునేవాళ్ళం. నేను కాళ్ళుకూడ
పిసికేదాన్ని. కాలెండర్ కాగితాలమీద చాకలిపద్దు వేసే
దాన్ని. అతను నిద్రపోయినంతసేపూ కనుబొమ్మల్ని లెక్క
పెట్టడమే కాని నిద్రపట్టేదికాదు. గంటలో పెద్దగాలి ప్రారం
భించి కారప్పున పొట్లాన్ని తీసుకుపోయింది. మా గుడారం
కదిలిపోయింది. 'అయ్యో ఇల్లుకూలింది. లేవండి' అని అతన్ని
లేపాను. 'పెద్ద డాబా కడదాం పద' అని మెట్లుదిగాం. మా
స్థితి చూసి సింహపుపిల్లకి కోపంవచ్చి మొరిగింది.

*

*

*

'ఇవాళ మీ ఇంజన్ డ్రైవరు కనిపించాడు' అన్నా
రాయన.

‘.....?’

‘మీ గూడూర్’ అని నవ్వి పిల్లాడిలాగ ‘ఓహోఓహో’ అని కూసి చేతులు వ్రాగించి గదిలో పచ్చాడుచేశారు. నా కర్క మైంది.

‘ఎక్కడ?’

‘ట్రాంబండిలో, ఏదో పెద్ద పరీక్ష కట్టాట. పరీక్ష రెండురోజుల్లో ఢిల్లీ వెడతాడుట. అది వ్యాసైతే మంచి వుద్యోగం వారుకుతుందట....’

‘మనింటికి రమ్మనలేకపోయారా?’

‘అందామనుకున్నా. ఇంతలో ‘నే వెడతా’ అని ట్రామ్లోంచి దిగిపోయాడు.’

‘మకాం ఎక్కడో?’

‘ఏం చెప్పందే. బండిలోజనం మమ్మల్ని మాట్లాడుకో నిస్తేనా, కాళ్ళు తొక్కివా డొకడూ, వొళ్ళో కూచునే దొకతీ.....’

*

*

*

నా కీచర్య మళ్ళీ ఆరాటం కలిగించింది. మావారు ఏ మన్నా అనుకుంటారేమో ననుకుని అల్లా సిగ్గుపడి వెళ్ళి పోయాడా! కాని సిగ్గుకీ, దాపరికానికీ కారణాలు లేవే. వెనకటి రోజులు నాకు మళ్ళా తెరమీద బొమ్మలా కనిపించేవి. బాగా చిన్నతనంలోనే నాకు పెళ్ళి స్థిరపడినరోజునకూడా నేనూ పద్మరాజు వాళ్ళదొడ్లో చాలాసేపు కలిసి కూర్చున్నాం. ‘నాకు పెళ్ళి’ అని సిగ్గుతో తలొంచుకున్నా. ‘భలే, భలే. నాకు కొత్తచొక్కా వస్తుంది’ అన్నాడు. పెళ్ళంటే ఏమిటో,

ఎట్లాంటి త్యాగాన్ని కోరుతుందో అభిప్రాయమే లేదు మాయద్దరికి.

‘నేనూ చేసుకుంటూ పెళ్లి, హూనాన్న నడిగి’ అని మూతి బిగించి జాలిగా చూశాడు.

‘నీ పల్లకిలో కూచోనా?’ అన్నాడు.

‘అమ్మో!’

‘పోనీ పల్లకికింద నడుస్తా. మధ్యలో ఆగినప్పుడల్లా కార పూసు పెడుతాండు, ఏం?’

ఆ అమాయకం నాకు మరుపురాదు.

మధ్యలో మేం దెబ్బలాడుకునేవాళ్ళం కూడా. ఎందుకో తెలియదు.

పొద్దున్నే నాగదిలోఊచ్చి ‘నీకూ నాకూ’ మాటల్లేవ్. తెలుసా, మా డాబామీదికి చూడొద్దు’ అనేవాడు.

‘ఇప్పు డెందుకు మాట్లాడావ్?’ అన్నా.

‘ఇంకనుంచి మొదలు. ఒకటి, రెండు, మూడు—’ అని బుగ్గలు చేతుల్తో ఊట్టాకుని కనురెప్పలు పీక్కున్నాడు.

ఒకరోజు సాయంత్రం మా జొక్లొఊచ్చి నా మంచానికి ఎదురుగా కూర్చున్నాడు.

‘ఓహూల్లో వో అమ్మాయి వుండటం’ అని మొదలెట్టాడు.

‘నాతో’ ఎందుకు మాట్లాడతావ్?’

‘నీతో మాట్లాడాలేదు. ఆ గడ్డిమేటితో మాట్లాడుకుంటున్నా. ఉంటే ఏమైందిట, ఆ అమ్మాయి పెళ్లిట. ఆపళంగా, ఆహూల్లోనే ఓ అబ్బాయి వున్నాడట.’ నేను చెవుల్లో

వేళ్ళు దోపుకున్నా, వినడాని కిష్టంలేనట్టు. ఇంతలో 'పద్మా' అంటూ వాళ్ళమ్మ చక్కానొచ్చి మేష్టా రొచ్చారని బరబరాయాడ్చుకుపోయింది.

'ఆ అబ్బాయిని వాళ్ళమ్మ యాడ్చుకుపోయిందిట' అన్నా, అతని కథని అందుకొని పూర్తిచేస్తూ.

'మళ్లా వొచ్చి తంతాట్టలే. ఐతే మరిచిపోయాను. నాతో ఎందుకు మాట్లాడతావ్?' ఇంట్లోకి వెళ్లాడు.

ఆరాత్రే ఎనిమిదింటికి వాళ్ళ డాబామీదికి వెళ్లాను. అతను నిద్రపోతున్నాడు. చెవులో అగ్గిపుల్ల పెట్టాను, ఖంగారు పడి లేచి ఆపులించి చప్పుడుకాని చిటికలేసి, నాముఖాన్ని తన రెండుచేతులతో దగ్గరకు లాక్కున్నాడు మా యిద్దరిముఖాల మధ్యా వాతావరణం గొప్ప పరిమళంతో బరువెక్కిపోయింది. అది సంపెంగ, మంచిగంధం, గులాబీ కలిపితే వొచ్చే సువాసన. ఆ దగ్గరతనం, ఆ వేడి—ఆ సౌందర్యం నే భరించలేకపోయాను. వ్రతిరాత్రీ లోకంలోని కోటానకోట్లు స్త్రీ పురుషులూ, దేనికోసమో వెతుకుతున్నట్లు, వాకళ్ళ పెదవులకోసం వాకళ్ళు తడుముకుంటారు. ముద్దుపేరు చెప్పి, యింతమందీ వెదికేది, ఎక్కడో యథార్థమై వుండాలి! అదేమిటో నాకు తెలీదు. అతను ముద్దుకోసం నా నోరు వెదకలేదు. ఆ యథార్థం మా యిరువురి మనస్సులలోనూ ఆనాడు, వుండి వుంటుంది. అప్రయత్నంగా వెనక్కిలేచి నిలబడ్డాను. తన బొటనరేలుతో చూపుడు వ్రేలిని నొక్కి నా చెక్కిలిమీద కొట్టాడు. చురుక్ మని తగిలి కొంచెం మండింది. తొండల్లోనే ఆ మంట పోయినందుకు దిగులుపడ్డాను. నావ్రక్కనే కూర్చొని ఏవోకబుర్లు మొదలె

ట్టాడు. 'ఆపశంగా, పల్లకీలోంచి పెద్దభూతం ... అగరొత్తులు వెలిగించి చెయ్యికొలింది...' నేను వింటూ నిద్రపోయాను అక్కడే. 'పువ్వులు... మాంచిమాంచి టాపీలు ... పులి... ఎయ్, పూకుగో... అమ్మదొంగ' అట్లాంటి మాటలు నిద్రలో వినిపిస్తూనే వున్నాయి నాకు. నిద్రలేచి చూస్తినకదా, అక్కడ లేడు. నే నింకెవరకూ మల్లా అతన్ని చూడలేదు.

*

*

*

విమనెలలు గడిచాయి. ఆరాత్రి ఉదయశంకర్ తాన్ను చూసి మావారు వదింటికి యింటికి చేరుకున్నాను.

'ఎట్లావుంది?' అన్నాను అన్నం వొడ్డిస్తూ.

'ఏం చెప్పను ఇంద్రలోకం అంటూవుంటే అల్లా వుండి వుంటుంది. నిన్ను కూడ తీసుకెళ్లాల్సింది. అబ్బ, ఏం జనంతోక్కి డనుకున్నావ్. ఆ 'సిమేకీ' పొట్టిగా అచ్చుపార్వతీలా తయారయి, ఏం ఆడిపోయింది! నాకు నిజంగా వాళ్ళతో లేచిపోదా మని పించింది. కాని నేను వాళ్ళటూపులోకి ఆఖరికి తబలావాయిం చేందుకేనా పనికరాను ... ఆపకాయ వద్దు ... చాలు, చాలు'. నేను యీవర్ణనలనీ, బొమ్మల్నీ చూసి పూహించుకుని అనందపడాల్సిందే. ఏమీ మాట్లాడలేదు.

చెయ్యి కడుక్కుంటూ అన్నా రాయన 'మరచి పోయాను, మీ పద్మరాజుకూడా వొచ్చాడు తామ్మకి. నాకు చాలా దూరంగా వున్నాడు. మధ్యలో నన్ను చూసి నవ్వాడు కూడా.'

'ఫిల్లీనుంటి వొచ్చాడన్నమాట.' ఏదో అనకపోతే ఎట్లా మరి!

‘ఏమో? మేం మాట్లాడుకోలేదు. అతనితో అతని భార్యకూడా వుంది. తెర దిగినప్పుడల్లా ఆ అమ్మాయిని చూడడమే సరిపోయింది, హాల్లో జనానికి.’

‘నిజంగానా? అంత బాగుండే?’

ఆయన నవ్వుకున్నాడు.

*

*

*

ఈవిషయం నాకు కొత్తది. పద్మరాజు పెండ్లపుతుంకన్న సంగతి నాపూహకే తట్టలేదు. అంత అందమైన పెండ్లామని వినగానే నాకు ఈర్ష్యబదులు జాలి కలిగింది. పాపం! ఆ పిల్లకి ఏం తెలుస్తుంది? అతను ఆ అమాయకత్వాన్ని గోల్పోయి, అందరిలా వ్యవహారంగా మారిపోయివుంటాడు. ఆరోజులు మళ్ళా జ్ఞాపకానికొచ్చి బాధ కలిగించాయి. మా చిన్ననాటిదినాల్లో సూర్యోదయమే గొప్ప అదృష్టలాం తోచేది. తెల్లవారగానే ఎంతో పుత్సాహం, తత్తరపాటు, సంతోషం. వానకురిస్తే కాగితపు పడవల్ని నీళ్ళల్లో వదిలి సప్తసముద్రాలలోకి నెట్టుకుని పోయ్యేదాన్ని. ఆ గాలి, ఆ చెట్లు, దుమ్ము, ఆకాశం - అన్నీ మాకోసం నిర్మించబడినట్టుగా వుండేవి. ఆ ప్రకృతికీ మాకూ ఎంతో బాంధవ్యం. ప్రతివొస్తున్నా, ఎప్పుడో ఎరుగున్నదానిలా తోచేది. శరీరంలో శక్తులు కదిలి నాట్యంచేసేవి. ఈలోకంలో సమస్యలు లేవు. మా ప్రయత్నం, ఆలోచనా లేకుండానే, మాకీ ప్రపంచరహస్యం అర్థమైంది అనాడు. అదేమిటి? ఇంక నాకు తెలీదు.

మరిప్పుడో? పెద్దదాన్నయ్యాను. సూర్యోదయంకోసం ఆవులీస్తూ కాచుకోడంలేదు. గ్రహణంవట్టినప్పుడు తప్ప

చంద్రుడిని చూడను. వేసంగి వొచ్చిందంటే ఎంకో అవ్వ. చెమట. గజదూరంలో మనిషివునికిని సహించలేను. చిరాకు. ఆ పిప్రు పేలకం, ఆ తడి తువ్వలు — నాకు భయమేస్తుంది. చక్కరాజుని తయ్యకుంటేనే నా ముఖంలో కళ్ళివ్వకటి చక్కదనం వొస్తుందేమోనని అద్దంలో చూసుకుంటా. కడుపులో గాభరాగా వుంటుంది. ముఖం బండబారింది. పెదవులు నుకుమారాన్ని పోగొట్టుకున్నాయి కంటికింద బెదరించే ముడతలు, తల్లో లెక్కలేనన్ని తెల్లవెండ్రుకలు. ఇంతే జీవితం. ఆనాడు నేనూ అతనూ కలిసి జీవించాం. ఈనాడు జీవితాన్ని ఆలోచిస్తూ, వితర్కించుకుంటున్నా. అబ్బ, భయమేస్తుంది. నాకు జబ్బుచేసి మూలుగుతుంటే ఆయన వింటూ కూర్చోడం. ఈ కడులు, ఈ ర్వులు, పోటీలు, పట్టుదలు — పోను పోను, దారి సన్నపడి, ఆకాశం చీకటైపోతుంది. వెనుక తెలుసుకున్న రహస్యం మళ్ళా దొరకదు. ఆ రహస్యాన్ని ఎట్లా ఆనాడు తెలుసుకున్నా కూడా చెప్పలేను.

పద్మరాజు నన్ను మోసంచేసి, తనే ఆ రహస్యాన్ని దాచుకున్నాడని నా అనుమానం. చీకట్లో కూర్చుంటే ఎవరో ప్రక్కన నిలబడినట్లు తిరిగి చూస్తా. కనురెప్పలమీద పెద్దబరువు. వెలుగు, నా కళ్ళు భరించలేవు. శాలువా కప్పేసుకుంటా. కాని ఇదంతా నా భ్రమ కావొచ్చు. అతను మట్టుకున్న నాలా మారి వుండకూడదా? గడ్డం బిరుసెక్కి, కంఠం బొంగుకుపడి, అసహ్యమైన మీసాల ముక్కలు-టూత్ బ్రష్ ని తాగులో ముంచి నట్లు - కుళ్ళుభావాలతో, తలనొప్పితో - అతను దేవలోకపు పురుషుడా? నాపూవా నిర్మించిన మహారణ్యంలో దోపకనిపించ

డంలేదు. ఆనాటి రహస్యం తాముకు వెలుగులు నా గుండెల్లో
లేకపోలేదు. కాని అవి యీ అనంతమైన చీకటిని వెలుగు
చెయ్యలేవు. అదే నా దిగులు. ఇందులో రహస్యమైన సంతోషం
తృప్తి లేకపోలేదు.

* * *

నెల గడిచింది. ఆదివారం. సూనారు పదింటికి బజా
ర్నుంచి ఏవో తెచ్చి, నే అక్కడ లేననుకొని డ్రాయర్లో
పెట్టారు. నేను వాట్ని గురించి ప్రశ్నించలేదు.

‘మల్లా మీ పద్మరాజు కనిపించాడు’ అన్నారు. నేను
డ్రాయరుకేసి ప్రశ్నార్థకంగా చూశా.

‘పరీక్ష ప్యాపరూట్ట రెండునెలల్లో ఉద్యోగం ఆర్జు
నొస్తుందట...’

‘బాగుంది. అబ్బ, ఎంతవా డయ్యాడండి. పోసీలెండి
పాపం, అదృష్టవంతుడు. పెళ్లంకూడా వుందా?’

‘అబ్బే; పుట్టింటికి పంపేశాట్ట’.

‘ఇప్పు డింతకీ ఎక్క డుంటున్నాడు?’

‘వై. ఎమ్. సి. ఏ. లో సాయంత్రం ‘టీ’కి రమ్మన్నాను.
తిప్పకుండా వస్తానన్నాడు. నాలుగింటికే సిద్ధంచెయ్యాలి.
ఇంకా ముగ్గురూడా పిలిచారు. ఐక్ క్లీమ్ కే ఆర్డరిచ్చాను.

‘ఉప్ప’ ‘టీ’ నువ్వే చెయ్యాలి... ఆరుగంటలకి సినిమా
ప్రొగ్రాం కూడా పెట్టాం. నువ్వు రావాలి...’

‘నామాటకేంటెండి’.

* * *

మధ్యాహ్నం రెండుగంటలకే ఆయన నిద్రనుంచి లేచి
కాఫీ త్రాగి ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయారు. మూడింటిదాకా నాకు

వంటిట్లోనే సరిపోయింది. పావుగంటలో స్నానంచేసి కొత్తచీర కట్టుకొని, హాల్లోకి రాగానే నావృష్టి ద్రావయమిడ వడింది లాగి చూశా. అందులో కాగితంజో చుట్టిన అట్టపెట్టె వుంది. విప్పి, పైకి తీసి చూశా. ఒకటి బెంగాల్ కెమికల్ వాళ్ళ 'జల్ఫీ' హేరాయిల్. నేను వెనక వాడిందే. గుప్తమని వాసనకొడు తుంది. నా కంత యిష్టంలేదు. కేంజోడి చిన్న ఆకుపచ్చ రంగు పెట్టి. పైన చనుపురంగులతలు చిత్రించి వున్నాయి. మధ్యలో '4711 టాస్కా' అని వుంది. మూతతీస్తే అందులోది బొటన వ్రేలంత సైజుది సెంటుబుడ్డి. అది జర్మనీలో తయారైంది. పక్కన 'డాసేగౌండర్' కంపెనీ బిల్లు కూడా వుంది. సెంటు బుడ్డి ధర రీ-రీ-0. అప్రయత్నంగా నీలుతీసి వాసన చూసి, చీరకి రాసుకున్నా. అది సంపెంగ, మంచిగంధం, గులాబీ కలిసిన వాసన. నాకు ఆనాటి పద్మరాజు ముఖంలోని పరిమళం జ్ఞాపకానికొచ్చింది. కొన్ని పరిమళాలు కొందరు వ్యక్తుల్ని, కొన్ని దృశ్యాల్ని స్మరింప చేస్తాయి కాబోలు! హాల్లోకుర్చీలు, బల్బులు సిద్ధంచేశా. నే ఆల్సిన పువ్వులగుడ్డని టేబిల్ మీదవుంచి పూలతోట్టిని అమరుస్తూండగా, వీధిలో అడుగుల చప్పుడు, కంఠాలు వినిపించాయి. చప్పున లోపలికి వచ్చాను. తలుపు సందులోంచి చూస్తూనే వున్నా- మావారు వాక కళ్ళతోడు వ్యక్తిని 'కమిన్ పద్మరాజు' అని కుర్చీలో కూలెయ్యడం.

నేను గదిలో కళ్ళిపోయి మంచమీద వొర్లి లోపల నవ్వు ఆగక చీరకొంగుని నోట్లో కుక్కుకున్నాను. ఆ వొచ్చి నాయన పద్మరాజు కాడు. అస లెక్కడా ఆ పోలికే లేదు. ఇంతలో వారు లోపలి కొచ్చారు.

‘లే, లే, అన్నీ సిద్ధంచేశావా? నువ్వుకూడా వోసారి కనపడు’ అన్నారు. నా కేంకా నవ్వు ఆగడంలేదు.

‘ఎందుకు నవ్వు?’

‘ఈ రథాన్ని ఎక్కడనుంచి తోసుకొచ్చారు? ఈయన పద్మరాజు కాడు.’

‘పేరు పద్మరాజే!’

‘ఆపేరుగలవాళ్ళు ఎంద రుండకూడదు?’

‘చంపేశావ్. ఇవ్వడొచ్చిన ప్రమాదంలేదు, పోనీ మరో కొత్తస్నేహితుడు దొరికా డనుకుంటా’ అని నవ్వుకొని బైట కెళ్ళిపోయారు.

గంటదాకా వారిసంభాషణ వింటూనే వున్నాను, కళ్ళజోడు పద్మరాజు ఏవో ఆగ్రా, టాజ్ మహల్ ను గురించి కబుర్లు చెబుతున్నాడు. ఐదుగంటలు దాటింది. అంతా సిని మాకని ప్రయాణమయ్యారు. మావారు హాల్లో డ్రాయరుతీసి చూడడం నే చూశాను. సెంటుబుడ్డికేసి చూసి ‘ఇదెవరబ్బా, విప్పింది, .. ఓహో - నేనే తీసివుంటారు’ అనుకుని, మళ్ళా అందులో పెట్టేసి వెళ్ళిపోయారు.

సెంటుబుడ్డి విషయం చూస్తే ఆయనమీద నాకు చాలా కోపంవచ్చింది. ఆయన, అతన్ని నిజంగా పద్మరాజని నమ్మి నాతో చెబుతూ వచ్చారా, లేక నన్ను మోసంచేసి, అంతా కల్పించి బాధపెట్టాలని సంకల్పించారా, నాకు తెలిసిందికాదు. నన్ను మానసికంగా శిక్షించాలని ఆయన సంకల్పమే ఐతే, ఆయనే పొందారు విజయాన్ని. ఆయన్ని నమ్మాలో, నమ్మ కూడదో ఎట్లా తెలుస్తుంది? పైగా పసిపిల్లాడిదగ్గర నుంచి, ముసిలితాతదాకా స్త్రీని నమ్మకూడదన్న ఘోషే కదా!

ముగింపు మీకు తెలుసు

నేనూ ఆమె చిన్నప్పుడు హాక కళాశాలలో చదువు కున్నాం. పదిహేనేళ్ళ తరువాత భర్తలో నావరం చేస్తుండగా మళ్ళా ఆమెను చూడడం జరిగింది. చిన్నప్పటి స్నేహితులు, చదువు, కళాశాలలో ఉపాధ్యాయులు-ఇవన్నీ ముచ్చటించు కుంటూ, వాళ్ళికోత్సవ సందర్భంలో తరగతివిద్యార్థులందరూ కలిసి తీయించుకున్న ఫోటో చూడటం తీసి, అందులోని వ్యక్తులు ఎవరెవరు ఏం చేస్తున్నాడీ, ఎక్కడెక్కడ ఉన్నాడీ ఆరాటతీసి స్మరించుకుంటున్నాం. మూలగా నిలబడ్డ ఒక వ్యక్తికేసి చూపించి, 'పాపం మురళి ఎక్కడ ఉన్నాడో!' అన్న దామె. మురళెవరు?' వెంటనే స్ఫురణకురాలేదు. 'పావలా ఫ్లోబ్ మీద గానంచేస్తుండేవాడట ఈస్ట్ లో-తెలీదు?' అని అందిచ్చింది. జ్ఞాపకంవచ్చింది. అతన్ని 'బాల' అనేవాళ్ళం. వేణువాద్యమే కాకుండా, భావగీతాలు కూడా వ్రాస్తుండేవాడు. 'ఎక్కడ ఉన్నాడో?'

'ఏమో, నాకూ తెలీదు. అతన్ని మళ్ళా ఎప్పుడూ కలుసుకోడం జరగలేదు' అన్నాను. అక్కడనుండి వచ్చేసిం తర్వాత 'బాలు'ని గురించిన కుతూహలం హెచ్చింది. 'పాపం మురళి ఎక్కడ ఉన్నాడో!' అన్న దామె. ఆ 'పాపం' ఎందుకు? 'బాలు' యిప్పుడెక్కడున్నాడీ, ఏం చేస్తున్నాడీ తెలుసుకోవా లని అన్వేషణ సాగించాను. ఎందరెందరికో వ్రాశాను.

ఆరాలు తీశాను. నా యత్నాలు ఫలించాయి. 'బాలు'ను గురించి తెలుసుకున్నాను....

'ఎవరో' నువ్వు చెప్పనక్కర్లేదు. నాకూ తెలుసు' అన్నాడు మిత్రుడు శాస్త్రి.

'చెప్ప చూద్దాం' అన్నాను.

ఫలానా అని చెప్పేశాడు శాస్త్రి. ఆశ్చర్యపడ్డాను. సత్యాన్వేషకుడు సాధించే దారుణఫలితాలలో సత్యాన్ని తెలుసుకోడం వొకటి కాబోలు ననుకున్నాను.

నిజంగా జరిగిన ఒక సంఘటన ఆధారంగా, వొక కథ వ్రాద్దామని సంకల్పించి, ఆ పుడంతం మిత్రుడు శాస్త్రికి చెప్పి చూశాను. కథ ముగింపు ఆశ్చర్యంగాల్పేదిగా వుండాలంటూ విమర్శకులు. ముగింపు యిట్టే చెప్పేశాడు శాస్త్రి. ఇంక నేను కథ వ్రాయడం దేనికి?

ఆధునిక సాహిత్యం వింతమార్గాలు తొక్కి ఎందుకు విపరీతమైన ధోరణులు వ్యక్తంచేస్తోందో కొంచెం అర్థమవు తూంది. సూతనమైన వాస్తువు దొరకదు. ప్రతి విషయం గురించి, పెద్దలు యిదివరలో వ్రాసేవున్నారు. చెప్పే తీరులో, 'శిల్పం' లో విశిష్టత కనపర్చాలి. ఈ కనరత్తంతా దీని ఫలిత మేమో ననిపిస్తుంది. దీర్ఘసమాసాసనం, కామాల వైక్లబ్యం, చుక్కల పండెం, బ్రాకెట్ల మేళవింపు, గద్యకవితల ముప్పే యుద్ధం, వికృతప్రయోగా లనబడే నిష్పచక్రాలగుండా దూకుళ్ళు - యివన్నీ ఆధునిక సాహిత్య తాలింఖానాలలోని కొన్ని వింతలు. మిత్రుడు శాస్త్రికూడా నాతో ఏకీభవించాడు. అతన్ని గురించి వ్రాస్తూ 'హెమింగ్వే ప్రభావం ఈయన

మీద బాగా కనిపిస్తోంది' అన్నాడట వాక విమర్శకుడు. శాస్త్రీగోల. అత నెప్పుడూ, హెమింగ్ వే రచన వాక్కటి కూడా పూర్తిగా చదవలేదట. చదవలేదు మొర్రో అంటే నమ్మేవాళ్ళేవళ్ళంటాడు. 'ఇందులో పాత్రలన్నీ కల్పితాలు' అంటాడు రచయిత. చాలాభాగం కల్పనాసాహిత్యంలో రసవత్తరమైనది, ముందు రచయిత చెప్పిన యీ వాక్క వాక్యమేమో నని పిస్తుంది.

అంతమాత్రంచేత, భయపడిపోయి కథారచన విరమించ వల్సిందే! శాస్త్రీ వాక రచయిత, విమర్శకుడు. రచనకి అతను ఆపాదించే విలువలు వేరు, సామాన్యపాఠకుడు కోరే ఆనందం వేరు. ముగింపు తెలిసిపోయినంతమాత్రాన కథ కుంటువదుతుందనుకోసక్కర్లేదు. ఈనాడు అపరాధపరిశోధక నవల చాలా ప్రచారంలోవుంది. పాశ్చాత్యదేశాలలో దానికున్న పలుకుబడి, ప్రచారం మరేయితరకంరచనకీ లేవనొచ్చు. వీటిల్లో చాలాభాగం హంతకుడెవడో తెలుసుకోడంలో పాఠకుడికి వినోదం, తాత్వికోల్లాసం సమకూరుస్తాయి. మరొకరకం డిటెక్టివ్ నవలలో, హంతకు డెవడో మనకి ముందే తెలిసిపోతుంది. అసలు కథంతా హంతకుడే చెప్పివేస్తాడు. కాని అత నట్లా ఎందుకు చెయ్యాల్సివచ్చింది - ఏవిధంగా చేశాడు - అతని మనస్తత్వం ఏవిధంగా అల్లా ఏర్పడింది - కారణాలు, అవకాశం, అవలంబించినవిధానం - వీటిని చర్చించడం, యీ రకం నవలపుద్దేశం. వీటిపట్ల కుతూహలం పాఠకుడిలో ఎప్పుడూ వుంటుంది. పాఠకుడి యీ కుతూహలాన్ని తృప్తిపరచే పుద్దేశంతో యీ రచన సాగించడంలో ఆక్షేపణ వుండదనుకుంటా.

ఆటవిక శాఖవారు జంతువుల చర్మాలు వేలం పాడుతున్నారని తెలిసి మా పూళ్ళో చొదరిగారు - వాక ధనికుడు - పులిచర్మాలు తీసుకురమ్మని పంపితే ఆ పూరెళ్ళాను. ఆటవిక శాఖాధికారి నొకరొచ్చి, వారి బంగళాకి తీసుకెళ్ళాడు. అధికారి గారి పేరు మూర్తి. స్నానం చేస్తున్నాడు, అల్లా కుర్చీలో కూర్చో మున్నాడు. గోడలకేసి చూస్తూ వరండాలో పచ్చాడు చేస్తున్నాను. గోడలని అడవి మృగాల తలలు - కొమ్ములు, కోరలు, చర్మాలు - అమర్చబడివున్నాయి. ఆటవిక శాఖాధికారి కూడా కాస్తా కూస్తా భయంకరంగా వుంటాడని నా పూహ. నిజంగా మూర్తి అల్లాగే వున్నాడు. చూడగానే ఏ ఉత్తర దేశ పాయనో అనుకున్నా. దగ్గర దగ్గరగా ఆరడుగుల ఎత్తు - అంత ఎత్తుగా వుంటే గాని ఆ శాఖలో ఉద్యోగం దొరకదు కాబోలు - కొంచెం నలుపు. నల్లగుడ్డు చుట్టూ తెలుపు 'కీర', రంధ్రాలు కననడేట్లు వొంకర తిరిగిన ముక్కు. దట్టమైన కనుబొమలు, తాంబూలం వల్లో పొగాకువల్లో అక్కడక్కడ డాగైన వళ్ళు, పై పెదవిని కప్పిన మీసం, చదరంగా కత్తిరించబడిన తెల్ల వెంట్రుకలతో వైవిధ్యాన్ని తెచ్చుకున్న గడ్డం - అది ఆయన వైఖరి. రాగానే కరస్పర్శ చేశాడు. నలిగిన వేళ్ళని సరిచేసుకుంటూ కూర్చున్నా. తొందరపనిమీద జీపులో వెళ్ళాలిట - నోగంటలో వచ్చేస్తాను, యీలోగా అసిస్టెంట్లు చర్మాలన్నీ తనిఖీనిమిత్తమే ప్రదర్శిస్తారు, వాటిని చూస్తూ వుండమని చెప్పి, అమ్మగారితో టిఫిన్ విషయం చెప్పవలసిందిగా నొకరోతో మాట్లాడాడు. అటూ యిటూ చూసి లోపలికెళ్లి వాక తోలుహంటర్ తీసుకొచ్చాడు.

‘ఇది అడవిపంది చర్మం’ అని హంటర్ చూపించాడు. ‘మొన్న నే వేటాడాం.’ ఏనుషాలో తెలిసింది కాదు హంటర్ తిప్పుకుంటూ జేపులో ఎక్కాడు. ఊపిగాడక దగ్గిన్నట్లుగా, జేపు నానా భీభత్సంచేసి నిష్క్రమించింది.

ముందుగదిలో బల్లమీద కొన్ని పత్రికలు కనిపించాయి. కాలక్షేపానికి ఏదో పత్రిక తీర్మామని లోపలికెళ్ళాను. పత్రికలతో పాటు ఏరో కవర్లుకూడా వున్నాయి. వాకటి నే చదువుకున్న కళాశాల వాతవిద్యార్థుల సమావేశానికి రావల్సిందిగా పంపిన ఆహ్వానపత్రం. కేసుమీద శ్రీమతి సీతాదేవి అని వ్రాసివుంది. సీతాదేవి ఎవరు? మూర్తిగారిచెల్లెలా? కూతురా?

నౌకరు టిఫిన్ సరంజాం బల్లమీద పెట్టిన చప్పుడైంది. వెనక్కి తిరిగాను. ఆమె కనబడింది చటుక్కున ఆమె లోపలికెళ్లిపోయింది. ఆ విశ్కంభణిలోనూ ఆమెను పూర్తిగా చూశాననే చెప్పాలి. మొహం అంతా ఆవరించే పెద్ద కళ్ళు. ఎండి ఆనందంతో విడిపోయిన దానిమ్మని స్ఫురింపచేసే వళ్ళు. పమిటకొంగుని పాయిలుగా స్ఫుటంగా విడిదీసిన ఎత్తయిన వక్షస్థలం - స్త్రీ కాబట్టి - ఇన్నింటిని ఊణికమైన దృష్టియిముడ్చుకుంది.

ఇంతట్లోకి ‘అసిస్టెంట్’ వచ్చాడు. అతని వెనకాల మరో యిద్దరు నౌకరు చర్మాలకట్టలని పట్టుకొచ్చారు. అసిస్టెంటు పొట్టిగా వున్నాడు. కొనవూపిరితో అక్కడక్కడ అంటిపెట్టుకుని వున్న వెండ్రుకలనుభ్య నిగనిగ మెరిసే బట్టతల- అటవీశాఖలో వుద్యోగాలని గురించి నే అనుకున్నది తప్పని

ప్రత్యక్షంగా ఋజువుచేస్తున్నా డీ న్యక్తి. జంక, దుప్పి, సివంగి-
వీట్లచర్మాలు చూపిస్తున్నాడు. నా క్కానల్సింది పులిచర్మం.
అవి దూరంగావున్న కాంప్లెక్స్ లో వున్నాయట. తీసుకొస్తా
నని వెళ్ళాడు.

ఆమె మళ్ళా మధ్యగదికిటికిలోంచి చూసింది. నేను
మళ్ళా ఆమెకేసి చూశాను. కళ్ళు అంత మరీ పెద్దవి కావు-పళ్ళు
దానిమ్మని స్ఫురింపజేస్తున్నా అదింకా పచ్చిదానిమ్మే. ఆ చీర
మడతలుపడే స్వభావం కలది గాని, రొమ్ములు మరీ అంత
స్ఫుటమైనవి, ఎత్తయినవి కావు. ఈసారి నా దృష్టిని ఎక్కువగా
అకర్షించినది ఆమెఎరటిపెదవులు. సంధ్యాసమయంలో పట
మటాకాశంలో కమ్మిన నల్లమేఘాలని చీల్చిన కడసారి సూర్య
కిరణంలా. గుమ్మంలో కొచ్చింది.

‘చక్కెరైపోయింది. ఇక్కడ దొరకను. బెల్లం కొంచెం
వేశాను. మరి కొంచెం కావాలా?’

పరాయిస్త్రీని పరీక్షగా చూడటంగూర్చి మనస్సు పీకు
తున్నా, ఆమె నెక్కడో చూసినట్లుగా వుండడంవల్ల అల్లా
చూశానేమో. ఆమెసూడా అందుకే అలా చూస్తోందేమో!

‘మూర్తిగారు—మీకు—’

‘మావారే’

‘వారు ఏ కాలేజీలో చదువు—’

నవ్వింది.

‘సన్నింకా గుర్తు పట్టలేదా?’

నేనూ నవ్వాను. ఇప్పుడు గుర్తుపట్టాను. ఆమెని సీతా
రామమ్మగా కళాశాలలో ఎదుగుదును. తాళిల్దారుగారమ్మాయి.

పదునాలుగు, పదిహేనేండ్ల నాటి మాట. కళాశాలకల్లా ముగ్గురే నివ్యాశ్శినులు; వొకామె క్రైస్తవశాస్త్ర 'అన్నా'; మరొకామె 'జనుగురి' - తండ్రి డాక్టరు; సంగదేశ్శుడు. స్త్రీలు చదువుకోవాలని, నడుణ్ణి వారే ఎన్నుకోవాలని, కట్నాలూ అపి యివ్వకూడదని, జిల్లాకలెక్టర్ గారు పుషన్యాసా తీర్మానేవాడట. ఆయన్ని తృప్తిపరచి, మెప్పుపొందడం కోసం తాళిబ్రాదుగాని, సీతారామమ్మని కళాశాలలో సాహసంచేసి చేర్పించాడని ఆ రోజుల్లో చింతగా చెప్పుకునేవారు. అప్పుడు ఆమెకి పదిహేను పదహారేళ్ళుంటాయేమో. మాతో శుశువుకున్నదేగాని నిజంగా ఆమెతో ఎప్పుడూ నేనింతవరకూ మాట్లాడలేదు - ఆమె కంకం ఎట్లావుంటుందో మాకు తెలీదు. తలొంచుకొని కూర్చునేది. ఆమె అప్పు డెట్లా వుండేదీ నాకు జ్ఞాపకంలేదు. సన్నగా వుండేది. సాధారణభావ. కనురెప్పలు తీర్చి దిద్దినట్లుగా, వొంపుతిరిగి, నీడలుపడుతున్నట్లుగా, అన్నప్ప మొన వొకదృశ్యం మొదలులో ముసలుతుంది - పొగమంచుతో విండిన అద్దంలోంచి నల్లపుధారలని చూసినట్లుగా. ఇప్పుడంతో మారిపోయింది. కాలంకాకిన్యాన్ని కవులంతా ఆడి పోశారంటే యిందుకే కాబోలు! యశావ్వనంపై మమకారం కొద్దీ కండలు పెరిగి, సన్నటి శరీరాన్ని కప్పేసి కాగిలించు కున్నాయి. అప్పుడే కళ్ళకింద చర్మంపైగీతలు, మెదుపుల్లా మధ్యమధ్య తెల్లవెండ్రుకలు - ఎరటి పెదవులను మినహాయించి నడివయస్సుకబ్బత ఆవహించేసింది.

'చాలా మారిపోయాను కదూ' అం దామె.

'సన్నెల్లా గుర్తుపట్టారు?'

‘పాతవిద్యార్థుల సమావేశపు ఆహ్వానం నిన్ననే వచ్చింది. సమావేశం జరిగిన వారానికి చేరింది యీ ఆహ్వానం. పాతసామాను తిరగవేస్తూంటే కళాశాలపత్రిక కనపడింది. అందులో మనబృందంపేరే వుంది. మీరూ వున్నారు, తీసుకొస్తా నుండండి’ అని లోపలి కెళ్ళిం దామె.

ఈ పదిహేనేళ్ళలోనూ ఆమెలో కలిగిన మార్పు చూసింతర్వాత నే నెంత మారిపోయింటానో తల్చుకుని కాసేపు దిగులుపడ్డాను. యశావనం ఎప్పుడు అస్తమించి నడివయస్సుస్థితి ఎప్పుడు మీదపడుతుందో ఎవరిమటుకు వారికి తెలీదు. బ్రహ్మచర్యం అవలంబించి, శరీరశక్తుల్ని ఖర్చుచెయ్యకుండా భద్రపరచుకుంటే యశావనం మరికొంతకాలం నిలబడుతుందా? నిలబడదు. పైపెచ్చు అల్లాచేస్తే మరికొన్ని మానసికబాధ్యాలుకూడా సంక్రమిస్తా యంటున్నారు మన స్తత్వ శాస్త్రజ్ఞులు. శరీరం మోటుగా ప్రవర్తిస్తుంది—యశావనంలో పేరేగుతుంది. నడివయస్సులో నిదానిస్తుంది. షార్ద క్యంలో శుష్కిస్తుంది. సంస్కృతి, తపస్సు, ఆధ్యాత్మికాన్వేషణ—యివేవీ యీ మార్పుని ఆపుచెయ్యలేవు. ఇది గమనించే కాబోలు మార్క్స్ మొదలైన మేధావులు ప్రపంచచరిత్ర పునాదుల్ని మట్టిలోంచి పెల్లగించ వుంటున్నారు.

‘ఇదిగో చూడండి’ అని కళాశాల సంచికలో ఫోటో చూపింది. సంచికలో పుటలన్నీ తాకిడికి పొడుంగా రాలి పోతున్నాయి. ఆ ముగ్గురు విద్యార్థినులలో మధ్యనున్నది ఆమె. వెనకాల నిలబడవారిలో రెండోవాణ్ణి నేను.

‘మీ కేమిటి - అంత, అల్లాగెపోయారు?’

నేను భయపడ్డట్లుగానే ఆ కాస్తప్రశ్న అడిగేసింది. కాని, ‘అంత లావు’ - లాంటి కలువైన పదాలు వాడకుండా కనికరించింది. నాలో చూపు హర్షించలేకపోయా కాదా అని అడుగుదా మనుకున్నాను. కాని ధైర్యం చాల్లేదు.

‘రంగనాథం ఏం చేస్తున్నాడో?’

రంగనాథం ఇంగ్లీషులో ధర్మ. కాలేజీ ప్రతికకి సబ్ ఎడిటర్, బి. ఏ. ఆఫీసరు. సేం ఇంటర్ మొదటి సంవత్సరం.

‘రంగనాథం సూడ్స్ గార్డ్ గా పనిచేస్తున్నాడు. ఆమధ్య పెరంబూర్ లో కనిపించాడు’ అన్నాను. ‘షేక్స్పియర్ నాటకాలు బాగా చదివేవాడు. అతనింటే ఉపాధ్యాయులకి కూడా బెదురేనని చెప్పుకునేవారు. ఎక్కడ షేక్స్పియర్, ఎక్కడ సూడ్స్ గార్డ్!’

‘అన్నా, ఎక్కడుండో?’

‘స్కూలుమాస్టరు.’

‘జ్యోయ్ మొతిడేబీమాటో’ అన్నా వంగభాషలో ఉచ్చారణ అనుకరిస్తూ.

‘మెడిసిన్ పూర్తి చేసి కలకత్తాలో డాక్టరుగా పని చేస్తోంది. అప్పుడే కళ్ళకి జోడు, ముగ్గురు సంతానం’ అని ఆమె స్వేచ్ఛగా నవ్వేసింది. కళ్ళజోడుకి సంతానానికీ ఏం సంబంధమో తెలిక కాబోలు!

‘ఇతను గోపాలం కాదు-? తెలుగు మాట్లాడి అల్లరి ప్రశ్నలతో విసిగించేవాడు’

‘మీ కింకా జ్ఞాపకముండే. ఇప్పుడు దున్నాచో తెలిదు’ అన్నాను.

‘సరే - యిది మీకు - పులిచర్మాలతోనం ప్రస్తుతం యిక్కడున్నాను’ అని నవ్వుడం సాగించింది.

‘కూర్చున్నవారితో మధ్యనున్నది ప్రిన్సిపాల్, ఆయన సతీమణి. రిటైరయి యిప్పుడు అమెరికాలో వున్నాడు. ఆ రోజులు స్మరించుకుంటూ కాబోలు ఆమె మాటలలో వడింది. నేను టిఫిన్ పూర్తిచేశాను.

‘చూశారా - నేనూ పాతవిద్యార్థి నే, ఆహ్వానము మటుకులేదు. స్త్రీల కెల్లాగైనా...’

ఒక మతిమరుపు జడ్జిగారిలా వుంది నా ధోరణి. అడుగు భార్య ఏనోవ్రశ్న లడుగుతూవుండేదట. వాటిల్లో పీడో వొకదానికి సందర్భంలేకుండా నాలుగైదు రోజులయ్యాక సమాధానం చెప్పేవాడుట. ఒకరోజు వుదయం ‘ఏమోలేదు, పిల్లలే’ అన్నాడుట. రెండురోజుల క్రితం ‘ఆ చప్పుడేమిటండీ?’ అని ఆమె అడిగిన ప్రశ్నకి సమాధానమని వారంతర్వాత ఆవిడకి స్ఫురించిందట.

నన్ను వాక్యం పూర్తిచెయ్యనీకుండానే నీతా దేవి అంది.

‘మీకూ ఆహ్వానం వచ్చే వుంటుంది. వెనకటి అడ్రసుకి పంపివుంటారు. అనేక అడ్రసేలు మారి నాకు చేరినట్లుగా మీకూ ఎక్కడికో వెళ్ళేవుంటుంది. అయినా మనం వెళ్ళడం జరగదుగా’

అది నిజమే. కాని ఆహ్వానం రాలేదంటే కొంచెం చిన్న తనంగా వుంటుంది.

‘నా కొచ్చిన కవర్ మీద అడ్డన్ చూశారా? మా వారిపేరు టి. కె. మూర్తి అనుంది. వి. కె. మూర్తి అనుండాల్సింది. అందుకనే మావారి కది చూపలేదు. తప్పుపేరిట ఆహ్వానం అందుకోడంబదులు, అసలు రాకపోవడమే మెరుగనుకున్నా—పేరుగాని, ఇంటిపేరుగాని కవరుమీద, కాడ్మీమీద సరిగ్గా వుండకపోతే బాధగా వుంటుంది. డర్బీస్వీప్ లో మన కోలక్షరూపాయ లొచ్చిందన్నవార్త తెలియజేసి వుత్తరమైనా పేరు సరిగ్గా లేకపోతే చిన్నబుచ్చుకోడంమాత్రం తప్పదు.

నాకర్తో టిఫిన్ సరంజాం తీసెయ్యమని సంజ్ఞ చేసింది. నేను లేవబోతుంటే, ఆ ఫ్లోటలో వెనక నిలబడ్డ వారిలో మూలగావున్న వ్యక్తికేసి చూపించి ‘పాపం, మురళి ఎక్కడున్నాడో?’ అన్నదామె. మురళివరు? వెంటనే స్ఫురణకు రాలేదు. ప్రశ్నార్థకంగా మొహం చిట్టించాను. ‘పాపలా ఫ్లోట్ మీద గానంచేస్తుండేవాడట హాస్టల్లో—తెలిదూ?’ అని అందిచ్చింది. జ్ఞాపకంవచ్చింది. అతన్ని ‘బాలు’ అనేవాళ్ళు. బాలకృష్ణ, మరోతరగతి వాడవడంవల్ల మాతో కూర్చునేవాడు కాదు. మా అందిరికీ వారానికోసారి ప్రిన్సిపాల్ గారి పాఠం వుండేది. అప్పుడే కలుసుకునేవాళ్ళం. హాస్టల్లోకూడా వాళ్ళు మేడమీది గదులు, మావి కింద. ఒక ముస్లిమ్ రోజూ హాస్టల్ ముందు ఫ్లోట్ వాయిస్తుండేవాడు. ఫ్లోటు అమ్ముతుండేవాడు కూడా. ‘బాలు’ వాకఫ్లోట్ కొని, ఎవళ్ళూ లేనప్పుడు ఏదో మూలగా వెళ్ళి వాయించుకుంటూవుండేవాడట. ఎంతవరకు

అభ్యసించాడో, ఎల్లా వాయించేవాడో నాకు తెలీదు. అతనికి ఎవళ్ళూ పెన్సిల్ మటుకు యిచ్చేవాళ్ళూ కాదు-వాణ్ని నోట్లో పెట్టుకుని కొరకడమో, ఊడడమో చేస్తాడని భయం అంటూ వేళాకోళంచేయ్యడం నాకు గుర్తు. అతను తెలుగులో నుంచి మామూలు తెచ్చుకునేవాడు. సంస్కృతం కూడా చదువుకునే వాడు. మా తెలుగు పండితులకి అతనంటే చాలా యిష్టం. కాని ఆ రోజుల్లో తెలుగుకి అంత పరపతి లేకపోవడంవల్ల యితన్ని వో ముఖ్యుడుగా ఎవరూ పరిగణించారనుకోను.

‘ఎక్కడున్నాడో ఏమో నాకు తెలీదు. అతన్ని మళ్లా ఎప్పుడూ కలుసుకోకం జరగలేదు’ అన్నాను.

ఇంతలో అసిస్టెంట్ వచ్చాడు. ఫుల్ చర్మాలని యిక్కడికి తేవడం కష్టం. టుంట్ దగ్గరకే వచ్చి చూచుకో మన్నాడు. సరేనని లేచాను.

‘జాలయ్యని, జేమ్స్ ని తీసుకురమ్మనండి’ అన్నది సీతా దేవి. అసిస్టెంట్ సరేనని వెళ్ళాడు. ఆవిడ బల్లమీద వుత్తరాలు, పుస్తకాలు, పత్రికలు, సంచిక అన్నీ తీసుకుని లోపలి కెళ్ళింది. నౌకరు టేబిల్ పై గుడ్డతీసి దులిపాడు. నేను కాస్త దూరంలో వున్న తేనిపట్టుని చూస్తూ కూర్చున్నా. పదినిమిషాల్లో మరో చీరకట్టుకుని ఆమెవచ్చి, ‘రండి - ఇల్లు చూద్దురు గాని’ అని ఆహ్వానించింది. అది తిరువనంతపురం చీర-వెడల్పు జరీ, పల్చగా, తెల్లగా, నాజూకుగా వుంది. ఊదారంగు జాకెట్టు కనిపిస్తోంది. పదిరాళ్ళతో పొదిగిన నెక్లెస్ మెడని చుట్టుకుంది. తెల్లరాళ్ళ దుడ్డులు-మధ్య ఎర్రరాయి మెరుస్తోంది. ఆవిడ వేష ధారణలో నైపుణ్యంగలదని తెలుస్తూనే వుంది. సరేన

మనుషులు, ఆభరణాలు, పోషణవల్ల నడివయస్సుని ఆమడ దూరంలో వుంచినట్లుంది. లోపలికెళ్ళాం. గమల్లో మృగాల తలకాయలు గురించి చెప్పింది. భర్త ధైర్యసాహసాలను ప్రస్తావించింది. నెలకీతం వొక్కడూ వొక సివంగిని వేటాడాట్ట. ఇరువురికీ అన్యోన్యం కుదిరినట్టు తెలుసుకున్నాను. భర్త సాహసకృత్యాలని చెప్పడంలో వృద్దేశం లేకపోలేదు. తన వినాహానికి పూర్వం అతను చాలా పిరికివాడట. తనొచ్చిం తర్వాత, అతను మారిపోయి, అపూర్వమైన శక్తులను, తెలివిని ప్రదర్శిస్తున్నాడని. సీతాదేవి భర్తని ఘనకార్యాలు సాధించడానికి ప్రోత్సహించింది. ఆమె ప్రేమ ప్రేరణవల్ల అతను తన్మయుడయ్యాడు. ఆదర్శం స్పష్టంగా లేనంతవరకూ, మానవుడు ఆ ఆదర్శంకోసం ఎన్ని త్యాగాలన్నా చెయ్యడానికి సిద్ధపడతాడు కాబోలు. ఇంకాకీ ఆమె ప్రేరణవల్ల అతను సాధించదలిచిందేమిటి? రాకు తెలియ తోటలో కెళ్ళాం. రెండు జింకలూ, నెమిలి వున్నాయి పరిజరాల్లో వింతవింత పక్షు లున్నాయి. తల్లోంచి వడిన పువ్వుని ఆమె నొంగి తీసింది. నొంగినప్పుడు బొట్ట మడతపడింది - మకతేమిటి, రెండు మడతలు. జాలేసింది. ఆదర్శం స్పష్టంగా వుండకపోనడమే మంచిదేమో. నే నెల్లాగయ్యానో! మెడమీద గీతలు కనపడసాగాయి. ఆనాటి నుండి అద్దం చూసుకోడం తగ్గింది.

సీతాదేవివినాహం జరిగి ఎంతకాలమైందో? పిల్లలా? ఆమె వయస్సు దాదాపు ముప్పై - ఇల్లా అనుకుంటూ వుండగా ఆమె మాట్లాడడం సాగించింది. 'ఎవరి ప్రయత్నమూ లేకుండా అంతా అల్లా జరిగిపోయింది. అనో చిత్రమైన గాథ.'

‘చెప్పండి, వినాలనుంది.’

‘నేనూ, మా పితల్లి, వంటాయనా కార్లో వెళుతున్నాం. పెదనాన్నకి జబ్బంటే చూశోద్దామని బైలుదేరాం. ఆయనెక్కో మారుమూల కాంప్లో వుండగా పక్షవాతం వచ్చిందట. పక్షవాతం అంటే నాకు భయం. నూత్రుడిగారు దానివల్లనే కాలంచేశారు. ఐదేళ్ళయింది. కారు అడవిలోంచి పోతోంది. రాత్రి తొమ్మిదైందనుకుంటా. నట్టడివిలో పైరు చెడింది. స్పేర్ టైర్ ఆ సాయంత్రమే వేశాడు. ఏమిటి చెయ్యడం? కీకారణ్యం. అరణ్యం రోద. దూరంగా ఏవో అరుపులు. మా పిన్ని స్రానా లుగ్గబెట్టుకుంది. ఏం చెయ్యాలో ఎవ్వరికీ తెలియడంలేదు. వంటాయన కర్రాకలపా పోగుచేసి మంటచేశాడు. మంటకి ఏ జంతువూ రాదట. ఇంక రాత్రంతా ఆ అడవిలో గడపాల్సిందే! డ్రైవరు కొంత దూరంవెళ్ళి ఎవరన్నావుంటే పలుకుతారని కేకచేశాడు. ఇంతలో పెద్దగాలి, వర్షం. మంట కాస్తా ఆరిపోయింది. అప్పుడు భగవంతుడల్లే మూర్తిగారు ప్రత్యక్షమయ్యాడు. గడ్డం అదీ చూసి చీకట్లో భయపడ్డాను. తరవాత చెప్పారు. అడవుల్లో క్యాంప్ చేస్తూ మనుషులతో సంపర్కం తగ్గి గడ్డంచేసుకునే అలవాటు విడిచిపెట్టారు. ఈ అడవిలోనే కాంప్ చేస్తున్నాడట దూరంగా కేకలు వినిపించాయట. మమ్మల్నిందరినీ టెంట్ లోకి చేరేశాడు. కాసేపటికి వాన వెల్సింది. మళ్ళా మంటలు చేశారు. స్టాప్ మీద కాసినన్ని పాలుంటే కాచిచ్చాడు. పిన్ని తాగి పరుంది. అల్లా కల్సింది స్నేహం.’

నేను మిగతాది పూహించుకోగలను. అప్పుతమైన ప్రకృతిదృశ్యం. కొండలు, లోయలు, పెద్దఅడివి - దూరంగా ఎక్కడో అడివి జుట్టులో నుభవపాపిటలాగ చిన్నకాలవ - అడివిచేవల బలుబుచ్చేసి చీదినట్లుగా నర్సం, చీకటికి జడుసుకొని దూరంగా వెళ్ళి మెరవని తారకలు - ఈ ప్రకృతిలో వుండి పోదాం అనుకుంటూ వుండేవాడిని కాని, నిజంగా వుండలేను. ఒకతనం దర్శనమిచ్చి మానవహృదయానికి గగుర్పాటు, సున్నితమైన ఆవేదన, తాత్కాలిక సాంద్ర్యానుభూతి కలిగించేటందుకే యీ ప్రకృతి భీభత్సదృశ్యం. 'నువ్వు నాలోవాడి వేస్తా' అని వొక్కసారి జ్ఞాపకంచేసే దూరపుచుట్టం ప్రకృతి - అది చచ్చిందో బ్రతికిందో ఎవరికీపట్టలేదు. భయం, చీకటి, చలి, ఆకలి-శరీరానికి నిబ్బరం, వెలుగు, వెచ్చదనం, సంతృప్తి కావాలి. శరీరం దగ్గరగా, యింకా దగ్గరగా జరిగింది. ఆకలి అనే బ్యాలలో ఆ శరీరాలు నిశ్శబ్దంగా పడ్డాయి. మంట చల్లారింది. తెల్లవాసింది. వెలుగు, నిబ్బరం, కొత్తబలం, సంతృప్తి చెందిన శరీరపు వికారం - ఇవన్నీ వివాహం అనే సంస్థలో అంతమొందాయి. ఆ అనుభవం. రోజు, అందరికీ ఏదో విధంగా లభ్యమయ్యేజే. కాని ఆ శరీరాలు, ఆ వరిస్థితులు, తిరిగిరావు. జ్ఞాపకం మాత్రం నిల్చిపోతుంది. చివరివరకూ అదే స్మరించుకుంటూ, అదే యివనుకుని, భ్రమతో జీవితయాత్ర సాగుతుంది.

ఆమె మల్లా మాట్లాడుతోంది:

'తరవాత తెల్సింది. ఆయన కాంప్ చేస్తున్నారట. భోజనం సామగ్రి, అసిస్టెంట్లు, నౌకరు ఆ సాయంకాలానికి

జీవులో చేరుకోనాలిట. ఆ జీవులూడా చెడిపోయిందట. వారెవ్వరూ చాలేదట. ఈ మనోక్కరూ హడలిపోయి, ప్రాణాలు గుప్పెట్లో పెట్టుకుని, ఎవరేనా మనిషి కనబడితే బాగుండునని దైవాన్ని ప్రార్థిస్తూ కూర్చున్నారుట. భగవంతుడులా మేం కనిపించాముట. లేకపోతే భయంవల్ల ఆయన ప్రాణం విడిచేసి వుండురట' అని ఆమె నవ్వింది.

‘ఇదంతా జరిగి ఎంతకాలమైంది?’

‘నాలుగునెలలు’

అతనికి ముప్పైరెండు, ఆమెకి ముప్పైవూకటి - ఇంత ఎరకూ పెండ్లి ఎందుకు కాలేదో? ఆదర్శాల అన్వేషణే? ఒకానొకరు ఆవర్య స్త్రీలోనూ వేచివున్నాడట. ఇరవైయేళ్ళకి దొరికిందట. తను ఆవర్యపురుషుడిలోనూ అన్వేషణ సాగిస్తున్నానండట ఆమె. మధ్య నా కెందు కివన్నీ? అడిగేటందుకు నే నెవర్నీ?

ఇంతలో అసిస్టెంట్ బాబ్బాడు. జేముల తలకి పట్టి వేసుకున్నాడట. అక్కడికే వెళ్ళి చూడడం తప్పకన్నాడు బైలు చేశాను. పావుగంటలో అక్కడికే వచ్చాడు మూర్తిగారు. వేలంలో పాడే అవసరం లేకుండానే కొంచెం తక్కువధరకి చర్మం నాకు లభింపజేశాడు. నేను సెలవుతీసుకుని వెడతానన్నాను.

‘భోజనం చెయ్యరూ?’ అన్నాడు.

‘వెడతాను, చౌదరిగారు కనిపెట్టుకొని వుంటారు నాలోనం’ అన్నాను.

‘ఏదేనా పుచ్చుకుని వెళుదునుగానెండి’ అన్నారాయన. ఇద్దరం బంగళా కెళ్ళాం. వచ్చి, నిమ్మరకం తో డ్రింక్ తాగింది సీతాదేవి. ఏదో నూట్లాడటంకోసం అన్నాను. ‘ఈ ప్రాంతంలో అడివిపండులు ఎక్కువయారా?’

‘ఎక్కువే. పెద్దపులులు లేవు. ఎప్పుడైనా చిరతపులి రోడ్డుకడ్డంగా పడుకునివుంటుంది. మీరు తీసుకెళుతున్న పులి చర్మం ఉత్తర హిందూస్థానం నుంచి వచ్చినది. కల్ నల్ ఆండర్ నన్ పేరు విన్నారా? ఆయన నేటాడిన పులి చర్మం మీ కిచ్చినది. టానింగ్ పరికరాలు మంచిది వ్రాశాడు. బాగా టాన్ చేస్తే మీ పందిచర్మం చాలా అకర్స్ నేయంగా వుంటుంది.’

నే వెడతానని లేచాను.

‘ఉండండి’ అని గదిలోకెళ్ళి బల్లమీదవున్న నాలుగు హంటర్లలో వొకటి తీసుకొచ్చి నా కిచ్చాడు.

‘ఇది వుంచుకోండి - జ్ఞాపకార్థం.’

నేను తీసుకుని ‘థ్యాంక్స్ చేసి దాన్ని పరకాయించి చూశాను. రెండడుగులు పొడుగుంటుంది. - అంత బరువూ లేదు. చుట్టూ నల్లచర్మంతో కప్పివుంది. చివరలో పట్టుకునేందుకు రోలుపట్టకా వొకటుంది. ఉపకే అలంకారానికీ, చేత్తో తిప్పకునేటందుకూ అర్థీ ఉద్యోగం హస్తభూషణం అది. తోలుగొల్పేం కాస్త చిరిగింది. చివరలో రెండుమూడు పసుపు పచ్చ డాగులున్నాయి చర్మంపైన. ఆయన లోపలికెళ్లాడు. నేను గదిలో బల్లదగ్గర కెళ్ళి, మిగిలిన నాలుగు హంటర్లనీ చూసి, వాటిలో డాగులూ, చిరుగులూలేని మధ్యనున్న మంచి

హంటన్ని ఏరి, నా చేతిలోది అక్కడపెట్టేసి. జై బొమ్మాయి. జ్ఞాపకార్థం తీసుకెడుతున్న బహుమతి కొంచెం కొత్తగా పుండడమే మంచిదనుకున్నా. అన్ని హంటల్లా వొకటే - ఏ హంటరై తే నేం? దాని నే కొత్తగా ఏరుకున్న హంటర్ మరీ తేలికగా కనపడింది. - కాస్తంత నవ్వుంగాకూడా పుండేమో. మరీ మంచిది. ఇంతలో మూర్తిగాదు పైకం ముట్టినట్లుగా సంకకంపెట్టి చీనీదిచ్చాడు. 'ఈ ప్రాంతంకేసి వచ్చినప్పుడు యిక్కడికి రాకుండా వెళ్ళకంజేం?' అంది నీతాదేవి. 'ఓ తప్ప కుండా' అని ఉభయుల దగ్గరా శైలపుతీసుకొని వచ్చేశాను.

ప్రయాణంలో తోనపొడుగునా - అసలు అంతకి ముందునుంచీకూడా - ఆమె 'పాపం, మురళి' అని ఎందు కన్నదా అని విత్కించుకుంటూనే వున్నా. 'పాపం' ఏమిటి? అర్థంలేనిముక్క. అతన్ని గురించి ఆమె కేం తెలుసు? 'పాపం' అనగలిగేటంత తెలుసు. అదేమిటి? 'పాపం' అనేది పేచీలతో కూడుకున్నమాట. దాని కెన్నో అర్థాలున్నాయి. ఉచ్చరించిన విధంబట్టి, ఆ అర్థాలు చూడుతూంటాయి. 'పాపాలు చెయ్యడం' అనడానికి 'పాపం చెయ్యడం' అనడానికి తేడావుంది. కొన్ని వాక్యాలు చూడండి 'పాపం పండింది' 'పాపాలు పెరిగిపోతున్నాయి' 'పాపిష్టి బ్రదుకు' 'పాపాలకల్లా భైరవుడు' పాపం మంచివాడు. 'ఏం పాపం! మరే పాపం' 'పాపానికి పశ్చాత్తాపం లేదు.'

వీటిని గురించి ఆలోచిస్తే స్థూలంగా రెండురకాల అర్థాలు కనబడతాయి, నైతికంగా ఖండించదగిన చెడ్డపని అన్నది వొకటి. తాకికదృష్ట్యా సానుభూతి అన్నది రెండోది.

'వాపం మంచివాడు' అనడంలో జాలి ప్రకటితమవుతుంది - వాకేకశృష్ట్యా ఆ మంచితనాన్ని కాస్త హేళన చేయడమూ వుంది. సీతాదేవి వాడిన 'వాపం' లో జాలివడటం వుంది. అతని మంచితనాన్ని కాస్తంత వెక్కిరించడమూ వుంది. మంచి వాడు స్త్రీని అకర్షించడేమో! మంచివాడు తనకోసం చేసిన త్యాగాన్ని స్త్రీ క్షమించదేమో! సీతాదేవి అతన్ని క్షమించింది. 'వాపం మురళి' అని అప్రయత్నంగా అనేసి తన ఆధిక్యతని (నైతికంగానా?) స్థిరపరచుకుందా? అత నేం చేశాడు? అస తేం జరిగింది? ఇల్లాంటివి ఎన్నో ప్రశ్నలు ఎదురైనాయి. నా ఓకూహాలం లేకెత్తింది. అతన్ని గురించిన వివరాలు సేకరించాలని అన్వేషణ సాగించాను.

చదువుకునే రోజుల్లో గోపాలం, నేనూ హాస్టల్లో వాక గదిలో వుండేవాళ్ళం. తెలవలకే యింటి కెళ్ళినప్పుడు, పెద్దపెద్ద వృత్తరాలు న్రాసుకు నేవాళ్ళం. అదృష్టవశాత్తు ఎగ్జిబిషన్ లో అతన్ని కలుసుకోడం జరిగింది. వ్యవసాయశాఖలో పనిచేస్తున్నాట. వాళ్ళ స్టాల్ తోకూడా నాలుగుకీ వివరించి చెప్పేటం దుకు అతన్ని పంపారుట. అతనే నన్ను గుర్తుపట్టాడు. 'బాలు' గురించి ఎత్తాను.

'సిద్ధగౌర కాలేజీ మేగజీన్ లేదా? అన్నాడు.

'లేదు.'

'ఎక్కడైనా దొరికేతే చూడు. అందులో అతని భావ గీతాలు కూడా పడ్డాయి.'

'ప్రేమ గీతాలా?'

‘ఏమో నా కేం గుర్తులేదు. సాధారణంగా ఆ వాడు స్సులో యువకులందరూ వెళ్ళబోనుకునే శృంగార బాడ్యం’ అన్నాడు.

‘ప్లూట్ వాయిచేవాడట.’

‘చెప్పకునేవారు. నేనూ వినలేదు. ఐనా అతని గొడవ నీకెందుకు?’

‘పెద్దయింతర్వాత బాల్యస్నేహితులు ఎల్లా తయారయ్యారా అని తెలుసుకోవాలన్న కుతూహలం’ అన్నాను.

‘అతన్ని ఆచారీ బాగా ఎరుగును’ అన్నాడు.

‘రంగాచారా? ఎక్కడున్నాడు?’

‘ఈ వూళ్ళో. పవర్ హాల్లో పనిచేస్తున్నాడు. ఏడాదైంది యిక్కడికి ట్రాన్స్ఫర్.’

నా కాశ్చర్యంవేసింది. దగ్గరకొచ్చినకొద్దీ మూరమై పోతాం అన్న ఇంగ్లీషు పద్యంలో పాదం స్ఫురణకొచ్చింది. ఆచారిని కలుసుకున్నా, అవి యివీ మాట్లాడుకున్న తర్వాత ‘బాలు’ విషయం అడిగాను.

‘పేరు?’

‘బాలు-బాలకృష్ణ.’

‘కృష్ణయ్య! ‘బాలు’ అనడం నే నెరగను. కృష్ణయ్యగానే ఎరుగుదును. కథలు అవి వ్రాస్తూండేవాడు. కాలేజీ మేగజిన్లో అతని కథ వొకటి వడింది’ అన్నాడు.

‘ఆ, అతనే. ఇప్పుడేం చేస్తున్నాడు?’ అని అడిగాను.

‘ఆ కథపేరు ‘రంభ’

‘అతనే, ఏం చేస్తున్నాడు?’

‘రంభతో సరసాలాడుతున్నాడు’ అన్నాడు.

‘అదేమిటి?’

‘రెండేళ్లక్రితం టి. బి. వచ్చి పోయాడు.’

నాకు నిచారం వేసింది. ‘పాపం మురళి’ అనుకున్నాను.

టి బి. వచ్చి చనిపోలేదు. ఏ స్ట్రీట్ ప్రేమించి, విఫలుడై ఆత్మహత్య చేసుకున్నాడు—అనుకుంటే మనస్సుకి శాంతి.

నా కథ ముగిసింది. నే చెప్పినట్లుట విని శాస్త్రి చేసిన చ్యాభ్యాసం తప్పని తేలిపోయింది. అపరాధ పరిశోధక నవల చదివి, హంతకు డెన్డో పాతకుడు పోల్సుకోలేకపోతాడు. తన కియ్యబడిన విషయాలను పురస్కరించుకొని ఫలానా అని నిర్ణయిస్తాడు, చివరపుట చూడగానే. అతను కాదు. మరొక డని తేలిపోతుంది రచయిత విజయం సాధిస్తాడు. నేనూ శాస్త్రిపైన విజయం సాధించాను.

ఈ విషయం సీతాదేవికి జాబుద్వారా తెలియచేస్తే? ఉత్తరం భర్త చూస్తే ప్రమాదం ఏమన్నా వుంటుదా? ఆలోచన తెమలక సాయంత్రం సినిమాకెళ్ళాను. విశ్రాంతి సమయంలో సోడా తాగుదామని బైటకొచ్చాను. ఎవరో భుజం చరిచారు. వెనక్కి తిరిగాను. గుర్నాధం. గుర్నాధం బట్ట శలైపోయింది. పాంటులో చొక్కా. అనుకరిగా వుండడంలేదు. కాసేపు పుగ్గపెడితే లోపలి కెళ్ళినట్లుగా వున్నా, లాగులు విసర్జించి, పంచకట్టుపై పటకావేసి బిగించేసమయం వచ్చిందనుకున్నా. అతనికి నలుగురు పిల్లలుట. ప్రపంచం ఎలా కదలిపోతుంది! జీవితం ఎల్లా పెరిగిపోతుంది! ఆ శృంగారం ఆ

కలులు, ఆ ఆదర్శాలు, భావగీతాలు ప్రపంచాన్ని పెంచడానికేనా? సృష్టిని ఆపడం ఎవ్వరితరం?

‘పాపం బాలకృష్ణ, టి. బి. తో చనిపోయాడుటగా?’ అన్నాను.

‘ఎవడా అన్నదీ? చనిపోయిన వాళ్ళ కుటుంబానికి ఇన్నూరెన్స్ డబ్బుని కంపెనీ వారిచే కక్కిస్తున్నాడు’ అన్నాడు గుర్నాధం.

‘అంటే’

‘నాలుగేళ్ళ క్రితం హైదరాబాద్ లో కలుసుకున్నాను. ఇన్నూరెన్స్ కంపెనీలో పనిచేస్తున్నాడు. టి. బి. తో చనిపోయింది కృష్ణయ్యచౌదరిని - బి. ఏ. మొనటేడు. కథలు వ్రాస్తుండేవాడు. మన బాలు-బాలకృష్ణ - వాడికేం హాయిగా వున్నాడు.’

‘పెండ్లయిందా?’

‘అవకుండా వుంటుందా? ఆ విషయం నే నడగలేదు సుమా. ఆరోజుల్లో జొయ్ మతి దేబీని దూరంగా ఆరాధించే భక్తులలో అత నొకడు. భావగీతాలు వ్రాసేవాడు - అంతా రవీంద్రుడు, ఊర్వశి, శాంతి నికేతనం - ధోరణి ఆమె వంగ కన్యగా - అందుకు. ఆవిడకి ఫ్లూట్ అంటే యిష్టం. ఇంటి దగ్గర పాపయ్యశాస్త్రి ఫ్లూట్ నేర్పేవాడట. మనవాడుకూడా పేక్ టూరాసాహెబ్ దగ్గర నో పావలా ఫ్లూట్ కొని వ్రాడే వాడు. బుస్ బుస్ మని చప్పడేగాని సంగీతం లేదు. నాతో చెప్పకొని యిదయ్యేవాడులే. ఓసా రేం జరిగిందో తెలుసా?’

‘చెప్పు’

‘పెట్టిలోంచి నో నంచీ పెల్లగించాడు. అందులోంచి నో ఎముకముక్క చూపించాడు. నే జడుసుకున్నా. ‘యిది మా అమ్మది’ అన్నాడు. వాళ్ళన్ను చనిపోయిందిట. దహనం జరిగిన మొన్నాడు అస్తికలన్నీ ఏరింతర్వాత అందులో వొక దాన్ని దాచేశాడుట. ‘ఈ ఎముకలో నే నొకభాగం - చిత్రంగా వుండమా!’ అన్నాడు.

‘నా కీదంతా మాప్పిల్....’

‘అనుభవంగా వుండమా చంపక. నో రకంగా సెంటు మెంటల్...’

‘చవలుడందూ చంపక’ అన్నాను. ఇద్దరంనవ్వుకున్నాం.

‘మరోసారి మరో తమాషా’ అన్నాడు గుర్నాథం.

‘చెప్పి.’

‘శేలవలిచ్చారు. ఇళ్ళకి పోతున్నాం. గదిలో ఎవ్వరూ లేరు. పప్పులోంచి నో పొడుగాటివెండ్రుక తీశాడు. ‘ఇదెవ రిదో తెలుసా?’ అన్నాడు. ‘మీ అమ్మదా?’ అన్నాను. ‘కాదు జయమతిది’ అన్నాడు. ‘సీ కెట్లావొచ్చింది?’ ‘ఎవరితోనూ చెప్పకు. అప్పడప్పడు నానోట్సు ఆమె తీసుకుంటూ వుండేది. మొన్న బుక్కు తిరిగిచ్చేసింది. పుటలమధ్యలో యి దుంది.’ ‘కావాలని పెట్టిందంటావా?’ ‘అనుకుంటే ఎంత ఆనందం!’ అన్నాడు. తీరాచేసి ఇన్ సూరెస్ పజంటుగా తయారయ్యాడు.

ఇన్ సూరెస్ పత్తిని ఎందుకు చులకన చెయ్యాలో నాకు తెలీకు. అతడు పనిచేస్తున్న ఇన్ సూరెస్ కంపెనీ పేరు తెలుసుకొని యిటికి వచ్చేశాను. తొండరపడి సీతాదేవికి

ఉత్తరం వ్రాయనందుకు సంతోషించాను. మనం చెయ్యని పనులవల్ల ప్రపంచాని కెంతటి వుపకారం జరుగుతోందో తెలుసుకుంటే, నిరుద్యోగులు బాధతో కుమిలి హతమవును.

ఆ మొన్నాడే ఇన్ సూరెన్స్ అర్గనైజరు సత్యనారాయణ్ కలుసుకుని ప్రస్తావించాను.

‘ఇప్పుడాయన మా కంపెనీలో పనిచెయ్యడంలేదు. అప్పుడే యిది వాదిలేసి నాలుగేండ్లయింది. అడవిమృగాలని పెంచుకునేవారికి - సర్క్యూలు నడిపేవారికి - జంతువుల ఇన్ సూరెన్స్ పథకాన్ని వాకదాన్ని తయారుచేశాట్ట! ఆ వ్యాసం పెద్దలని ఆకర్షించిదట. పికాగోప్రతికూడ దాన్ని ప్రచురించిదట. వెంటనే అతనికి అటవిక శాఖలో పెద్ద వుద్యోగం లభించింది’ అన్నాడు సత్యనారాయణ్.

‘ఇప్పుడెక్కడున్నాడు?’

‘మీ చాదరిగారు ఇన్ సూర్ చెయ్యమని పులిచర్మం తెచ్చాడు. అది ఆయనదగ్గర కొన్నదే. మీరే వెళ్ళి తెచ్చా రుటగా.’

నేను స్తంభించిపోయాను. నేను నమ్మను. నాటకంలో వేషాలన్నట్లు, ఇంకులో నవోమోహం వుంది. నాకు నిదర్శనం కావాలి - అనుకుంటూ ఇంటికెళ్ళగానే మూర్తిగారినొకరు బాలయ్య వో చీటీ తెచ్చాడు. తీసి చూశాను.

‘మీతో తీసికెళ్ళిన హంటర్ ని దయతో యితనిద్వారా పంపండి. మీకు మరో హంటర్ పంపుతున్నాను’ అనుంది. బాలయ్య ఆ క్రొత్తహంటర్ చేతి తెచ్చాడు. దాన్ని లోపలికి

తీసికెళ్ళి వరీతుగా చూశాను. రెండూ ఒంటచుమింటు చొకటే. ఇదే ఎందుకు కావా లన్నాడు? నివాసంగా చూశాను. నాతో తెచ్చిన హంటర్ మీద రెండు చూడు గుండ్రని గోకులు మినహా - చాలా కొత్తగా వుంది. తేలికగా వుంది. కాస్తంత సన్నంగా వుంది. తోటగొట్టేందగ్గర చాకుతో కోసి చర్మం తొడుగు వూడదీశాను. లోపల వున్నది ఫ్లాష్. నాలుగు కంఠ లున్నాయి. ఆ కంఠల్లో చొక పాడుగాటి వెండ్రుక చుట్ట బడివుంది. కొండరగా దాన్ని తొడుగుతో వుంచేసి జిగురుతో గొట్టేందగ్గర అతికించి, దాన్ని బాలయ్యకిచ్చి పంపించివేశాను.

నా సందేహం తీరింది. అతని పూర్తిపేరు వి. బాల శృష్టమూర్తి. చదువుకునే రోజుల్లో ఆ 'మూర్తి' తీసేశాడు. ఉద్యోగంలోకొచ్చింతరువాత వి. కె. మూర్తి అని పెట్టుకొని ఆ 'బాల'ని వదిలేశాడు. గడ్డంపెంచేసి ఆ వెనకటి శరీరాన్ని కప్పేశాడు. గతాన్ని విస్మరించాడు. అతనిస్వప్నాలు, ఆదర్శాలు, ఆశలు గతంలో సజీవమూయ్యాయి. ఆమె కనుక్కు తీరుతుందన్న సంగతులను యితరులు ఆమెకి చెప్పేముందు, ఇర్ర భార్యకి చెప్పేయ్యడం మంచిదని అతనికి తెలీదు, పాపం!

గతాన్ని పూర్తిగా వోదల్లేదతను. దానిపై రోత - కోరి నట్లుగా అతను తయారవలేడు. అతనికి కానల్సినవి లభ్యమవలేదు. అయితే అదే యథార్థం. అందులోనే అతని నిజస్వరూపం. ఆ జీవితానికి కట్టిపడవేసిన వెండ్రుక కావాలి. ఆ కంఠాన్ని వినే కంఠలవాయిద్యం కావాలి. లభించినదాన్ని అదిగా వ్రాహించుకుని బాధపడి, బాధపడి, బాధలోతృప్తిపడి, తృప్తిలో

అసంతృప్తిని రహస్యంగా పీకచుట్టూ పురేసుకుని - ప్రస్తుతాన్ని గతంలో పూడ్చేసి, గతాన్ని భవిష్యత్తుచితిపై వేర్చి - ఏమిటో యీ వికృతమైన, అసహజమైన ఆలోచనలు! తెలుసుకున్న సత్యం - కల్పితగాథ కంటే యథార్థగాథ మహత్తరమైన ఆశ్చర్యాన్ని కలగజేస్తుందన్న నిర్వచనాన్ని ఋజువుచేస్తుందని తృప్తిపడకూడదా? ప్రస్తుతంతో సమాధానపడకూడదా? విపరీతవ్యాఖ్యానాలుచేసి విసిగించకుండా ముగింపు మొదట్లోనే తెలిసిపోయిన యీ కథ ముగించకూడదా? ముగింపే మిటో చెప్పివేసిన శాస్త్రీమరీ ఎక్కువ తెలిసున్నవాడవడం వల్ల అసలు రచనకే పూనుకోలేకపోతున్నాడనుకుని అట్లా చేసినందుకు అతనిపై నా కున్న కసిని యీ కథద్వారా పాఠకుడితో పంచుకున్నా కదా అన్న తృప్తిలో నిలిపివేస్తాను.

అ బద్దె లు

‘సాయంత్రం బండికి వూరెడుతున్నా’ అన్నాడు రాజారావు.

‘ఏవూరు?’ అనడిగింది, ఆయనభార్య సునీత.

‘ఇంకేవూరు? ఏటేటా ఏవూరెడుతున్నానో ఆవూరే- ఏముంది, పరీక్షలు-ఆ తంతు జరిపేభారం నామీదే తగులడు తుందిగా’ అని కాస్తంత విసుగ్గా అన్నాడు.

‘ఎలాగబ్బా-నాకు తోచదు. మళ్ళా చప్పనొచ్చే య్యండి!’

‘రాక అక్కడ చేసేదేముంది?’

సాయంత్రం బండికి ప్రయాణమయ్యాడు రాజారావు. ఆ వూరు చేరుకునేప్పటికే పదిగంటలైంది. తిన్నగా జట్కా-బండిని జైళ్ళ సూపరింటెండెంటుగారి బంగళాకి పట్టించ మన్నాడు. బండి దిగగానే గేటులో ఇద్దరు పోలీసులు అటకాయించారు. తను ఫలానా, ఫలానావారికోసం వచ్చానన్నాడు. లోపలికి తీసుకెళ్ళారు.

జైలు సూపరింటెండెంటు-నీలకంఠంగారు దీపం వెలుగులో ఏనో రాస్తూ కూర్చున్నాడు.

వరండాలోకి వెళ్లగానే లేచి మందహాసంచేసి ఆహ్వానించాడు. పెట్టె, బెడ్డింగు ముందుగదిలో పెట్టించాడు. భోజనం సిద్ధంచేయ్యమని వంటాయనీకి పురమాయించాడు.

‘మీరు రావడం చాలా సంతోషం. పరీక్షల రోజులు, రావడం పడదేమో అనుకున్నాం నేనూ సుమిత్ర.’

‘చూచి చాలా సంవత్సరాలైంది. ఓసారి చూచిపోదామని ఎలాగో తీరికచేసుకొని వచ్చిపడ్డాను’ అన్నాడు రాజారావు. కాసేపు ఎన్నడూ మాట్లాడలేదు. రెక్కల పురుగులు లాంతరుమీద పడి నోదిస్తున్నాయి.

‘సుమిత్ర ఎప్పుడూ మీమాట చెబుతూంటుంది’ అన్నాడు నీలకంఠం.

‘ఏరీ, ఆమె కనిపించరే?’

నీలకంఠం బిగ్గరగా నవ్వి తేగాని నవ్వి నట్లు గ్రహించడం కష్టం. మీసాలు దట్టంగా మూతని కమ్ముకున్నాయి.

‘క్షమాపణ చెప్పరుంది - వాళ్ళ తమ్ముడికి పెండ్లి సంబంధం వచ్చిందిట. పిల్లని చూడానికి ప్రార్థనై వెళ్ళింది.’

‘అలాగా-’

మళ్ళా నిశ్శబ్దం.

‘మిసెస్ రాజన్ నికూడా తీసుకురాతేకపోయారా?’ అని అడిగాడు నీలకంఠం.

‘మీరు మరిచిపోయారేమో! నా పేరు రాజారావు, మా ప్రిన్స్ పాల్ రాజన్.’

‘అవునవును, అన్నట్టు రాజన్ ప్రిన్స్ పాల్. ఏమిటో ఈ రెండు పేర్లు ఎప్పుడూ - కలిపేస్తూ వుంటాను. నే నాయన్ని ఎరగననుకోండి. మా సుమిత్ర ఆయనదగ్గర చదువుకుంది. అవునవును - రాజారావు - మా సుమిత్ర మీ విషయం తరుచు చెబుతూంటుంది.

‘అవును, ఆమె నేనూ ఇంటర్ వాకేకాలేజీలో చది

వాం. అవిడనోట్సు లేకుంటే నేను ప్యాపమ్యేవాడినే కాదు' అన్నాడు రాజారావు.

'ఏం చెడువు? ఇంటర్ ఇంతవరకూ ప్యాపవనేలేదు. పరీక్షకి కట్టకుంటే నిలిపించుకోదు. తరవాత మాట్లాడుకుందాం. భోజనంకానివ్వండి...' లాంటకు టప్ మని ఆరిపోయింది.

రాజారావు భోజనానికి వెళ్ళాడు. అతనికి నవ్వొచ్చింది. రాజన్ కి పంపిన ఆహ్వానం హాస్టువాడు తనికీచ్చాడు. సుమిత్రా తనూ కలిసి చదువుకున్నాడు. సుమిత్రవివాహానికి తను వెళ్లాడు. ఇంకా జ్ఞాపకంపుంచుకొని, తనని ఆహ్వానించినదనుకుని ఎంతో సంతోషించాడు. ఇప్పుడా సంతోషానికి ఆస్కారంలేదు. పాపం, నీలకంఠం చమత్కారంగా మాటతప్పించి సర్దేశాడు. రాజారావుకి చిన్నతనంగా ఉంది. ఆరాత్రి ఎల్లాగో గడిపి, ప్రొద్దున బండికి బిచాణాఎత్తేద్దామనుకున్నాడు.

భోజనంచేసి వరండాలో కొచ్చాడు.

'ఉదయం మాట్లాడుకుందాం. అల్లా ఆగదిలో పడుకోండి—ప్రయాణంబడలిక ఉంటుందిగా మరి. నేను ఈ ఆఫీసు కాగితాలు చూచుకుంటూవుంటాను' అన్నాడు నీలకంఠం.

బ్రతుకు జీవుడా ఆచుకుని, రాజారావు వరండాలో పచార్లు సాగించాడు. హాల్లో దీపం తనగదికిటికీలోంచి కళ్ళల్లోకి పొడుస్తోంది. దాన్ని తగ్గిద్దామని రాజారావు హాల్లో కెళ్ళాడు. హాల్లో రెండు సోఫాలు, కార్పర్ టేబిల్సు, మూడు కుర్చీలు వున్నాయి. గోడని ఫోటోలు, బొమ్మలు తగిల్చి వున్నాయి. దీపం వెలుగులో ఫోటోల కేసి చూశాడు. తనూ, సుమిత్రా వున్న కాలేజిఫోటో చూశాడు. అప్పటికీ యిప్పటికీ

తనలోఎంతోమాధునిది! కొంచెం లావెక్కాడు. జుట్టునుదుటి మీదనుండి వెనక్కిజరిగింది; వొత్తుతగ్గింది. కండ్లకింద నల్లగితలున్నాయి. సుమిత్ర తనని చూసి ఏమనుకుంటుందో! తనని ఆమె చూడనందుకు సంతోషించాడు. సుమిత్ర ఆరోజుల్లో కాలేజీకి 'జ్యూలియెట్.' ఆవిడున్న సెక్షన్ లోవుండి చదువు కొంటున్న విద్యార్థులు ధన్యులుగా ఎంచబడేవారు. వారితో మాట్లాడి, వారిపరిచయం పొందడానికి మిగతావిద్యార్థులు ఉబలాటపడుతుండేవారు.

రాజారావు ఆమెవద్దనుండి నోట్సు తీసుకున్నందుకు కథానాయకు డయ్యాడు. నిట్టూర్చి తిరిగి నోట్సు ఆమె కిచ్చే శాడు. అతను, జీవితంలో మధురంగా వాదిలిన నిట్టూర్పు అదొక్కటే. అదొక మరపురాని అనుభవం. అత నింతవరకూ ఆ నిట్టూర్పు విషయం ఎవ్వరికీ చెప్పలేదు. పైగా భార్యతో అబద్ధమాడాడు, నోట్స్ పుచ్చుకుంటూ, సుమిత్రే నిట్టూర్చిందని. చిన్న అబద్ధమే. కాని, దాన్ని పురస్కరించుకొని, భార్య అతన్ని ప్రతిరోజూ ఒక్కమారేనా దెప్పిపొడుస్తూంటుంది. శరవాత తరవాత, అంతా వొట్టిది, నిట్టూర్పులేదు గిట్టూర్పు లేదు-అంటే, భార్య నమ్మును. ఇ దెక్కడికర్క, అబద్ధం నమ్ముతారు ఆడవాళ్ళు అనుకున్నాడు. ఎప్పుడూ అబద్ధమాడకూడదనుకున్నాడు.

ఏం లాభం? అబద్ధమాడి ప్రమాణంకట్టాడు ఆహ్వానం రాగానే. అది తనకికాదనీ, ప్రిన్సిపాల్ రాజన్ కి ఉద్దేశించబడిందనీ అతనికి స్ఫురించిందికూడా. తనకే ఎందు కవగూడదని ఆత్మవంచన చేసుకొని, సమాధానపడి సుమిత్రకి తను జ్ఞాపకం

ఉన్నందుకి గర్వింది. కొండంతై, ఎక్కడలేని ఉత్సాహాన్ని తెచ్చిపెట్టుకుని, భార్యతో చీఫ్ ఎగ్జామినర్ గా వెళ్ళాలని వొంకెట్టి సుమిత్రని చూసిడానికోసం ప్రయాణమయ్యాడు. ఇందుకోసమని చెబితే భార్య పవిత్రాన రానివ్వనా! అస లింట్లో ప్రతకవిస్తుందా! ఒక మంచికార్యంకోసం. తన సంతోషంకోసం, ఇదొక్కటే అతనాడిన అబద్ధం. ఇంకెప్పుడూ ఆడను అని తీర్మానించుకుని, ఆ భాటోని నోడీతగిల్చి, నిట్టూర్చి, తనగదిలోకొచ్చి పడుకున్నాడు.

‘రాజారావుకి నీనవట్టలేదు. బద్ధకంలో, అలుపులో స్పష్టమైనకలలో ఏరో నిట్టూర్పులు.

తెల్లవారింది.

ఎనిమిదైంది.

నీలకంఠంగుమాస్తాగదిలో కొచ్చాడు. తనే పరిచయంచేసుకున్నాడు.

‘నమస్కారం - రాజారావుగారు...మిర్రొచ్చినందుకు సంతోషం?’

‘నాపేరు మీకెట్లా తెలుసు?’

‘నీలకంఠంగారు చెప్పారు. అసలువిషయం మనవి చేస్తున్నా. ఆహ్వానాలు పంపమని అడ్డెసులజాబితా ఇచ్చారు. కొన్ని అడ్డెసులు మావాడొకడు వ్రాశాడు. ఆ రాయడంలో మీకని ఉద్దేశించిన ఆహ్వానంపై ప్రిన్సిపాల్ రాజన్ అని వ్రాసిపట్టన్నాడు. అవి నీలకంఠంగారు చూసి అమ్మగారి కిచ్చారు. ఆవిడ, ఎరుగున్నవాళ్ళకి కొన్ని పంపుకున్నారటేడి. అడ్డెసు ఆవిడ సరిగ్గా రాసి, పోస్టుచేయించారన్నమాట. వొస్తా,

తొందరపడున్నా. మహాహ్నం ఫంక్షన్ లో కలుసుకుందాం' అంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

రాజారావు కేమీ అర్థంకాలేదు. ఆహ్వానం తీసి చూశాడు. 'ప్రిన్సిపాల్' అనిలేదు. ఎవరో 'రాజన్'ని 'రాజారావు' అని దిద్దారు. అది సుమిత్ర పనే అయివుంటుంది. నీలకంఠం తనని 'రాజన్' అని ఎందుకనుకున్నాడో ఇప్పుడు తెలుస్తూంది. 'రాజన్' కన్నడ ప్రాంతీయుడైనా చాలామంది తెలుగువాడిగా భావించి, 'రాజారావు' వ్రాసిన ఉత్తరాలు ఇవివరలో చాలానాల్లా 'రాజారావు' అందుకుని ఆయనకి ఇచ్చివేస్తూ ఉడం జరిగేది.

అవుతే 'ప్రిన్సిపాల్' అని ఎందుకులేదో అతనికి బోధపడలేదు. ఆ, ఇప్పుడు బోధపడింది. రాజన్ కి పంపిన ఆహ్వానం రాజన్ కి చేరేవుంటుంది. సుమిత్ర తనకి వేరే ఆహ్వానం పంపి ఉంటుంది. కాబట్టి, సుమిత్ర తనని ఆహ్వానించినట్లుగా భావించొచ్చు. అవుతే వాక రహస్యం ఉంది. ఈ సంగతి ఆమె భర్తకి తెలియపర్చలేదు. కారణం?

ఏమో - అతని గుండెలు దడదడ కొట్టుకున్నాయి. ఆలోచించే వ్యవధిలేదు. డిప్యూటీ సూపరింటెండెంటు ఆఫ్ పోలీసు దినకరంగారు చక్కావొచ్చాడు. నీలకంఠం రాజారావుని పరిచయంచేశాడు. ఆయన షేక్ హాండ్ ఇచ్చాడు. రాజారావుచెయ్యి గట్టిగానొక్కి ఊపేశాడు. దెబ్బతో వేళ్ళు సలిగిపోయాయి. ఉద్యోగం హోదాలోని మజాఅంతా షేక్ హాండ్ లోనే వుంది.

వారి సంభాషణలు రాజారావుకు అర్థంకాలేదు. బ్రాహ్మణులు, వ్రాహ్మణులు, వాస్తవీలు, రాజకీయాలు - ఆ వాతావరణంలో ఇతనికి స్థానంలేదు. వారంతా ఆర్థికంగా పైఅంశస్థులమీదివారు. అసలతనిక్కడికి రావడమే బుద్ధితక్కువనిపించింది.

వొచ్చేకాదు, వెళ్ళేకాదు, జనంగణవిడ, పూలమాలలు, 'బాకే'లు, కుర్చీలు, బెంచీలు, డవాళి బంట్రోతులు, పోలీసులు, — లారీలు, జనం - పది, పదకొండు - ఎవరో అతన్ని భోజనానికి లాక్కని తీసుకెళ్ళారు.

భోజనం అయింది.

మళ్ళా గదిలో కొచ్చిపడ్డాడు.

ఈలలు - పెద్ద కేకలు, చట్టన అంతా నిశ్శబ్దం. అతన్ని లో లారీలో ఎక్కిమన్నారు.

'ఎక్కడికి?'

'జైలుకి'

'ఎందుకు?'

నవ్వులు

'ఫంక్షన్ కి రానూ?'

'అవునవును'

లారీలో ఎక్కాడు. జైలు ఆవరణలో దిగాడు. ఖైదీల చేతిపరిశ్రమలను పావులకి చూపించే నిమిత్తమై ఏర్పాటైన సమావేశం అది. జిల్లాకలెక్టరు అధ్యక్షుడు. ఖైదీలు అల్లినబుట్టలు చాపలు, కాళ్ళపీచులు, నవాగు, కర్రసామాను, ఇవన్నీ పెద్ద హాల్లో అమర్చబడి ఉన్నాయి. నూట్లలో ఆఫీసర్లు కుర్చీలలో కూర్చున్నారు. స్త్రీజనం, పూలు, సెంట్ల పరిమళం

సిల్కుచీరలు గాలిలో చేసే చప్పుడు. అల్లామాస్తూ నిలబడ గానే పెద్దకేకలు, విజిల్లు- లారీనిల్చిన చప్పుడు. అందులోంచి ఫైదీలు దిగారు. అందరూ నరుగగా నిలబడ్డారు. కొందరు లారీ లోనే ఉండిపోయారు. లారీని దూరంగా లాగేశారు. అందులో ఉన్న ఖైదీలుకూడా దిగిపోయారు. ఒక్కడే మిగిలిపోయాడు. అతని మొహం ఎక్కడో చూసినట్లునిపించిందిగా జారావుకి. జ్ఞాపకంవచ్చింది - చంద్రన్న.

చంద్రన్నది రాజారావు అత్తవారి ఊరు. ఒకటి రెండు మార్లు అతని తోలే జట్కబండిలో భార్యసమేతంగా పోరు గూరిలో సినిమాకి వెళ్ళాడుకూడా. చంద్రన్నని గురించి - బోలెడు కథలున్నాయి. చాలా ముంకివాడు. ధైర్యశాల. ప్రాణాలకి తెగించి ఏపనేనా చేసిపారెయ్యగలడు. రాడికూడా. స్త్రీలతోలికి పోడట. పోలీసులకి అతనంటే బెదురుట. చిన్న చిన్న సేరాలకి - ఎవడిదో చెయ్యి విరగొట్టడం, మోకాలుకింద కత్తిపోటు - ఇల్లాంటివాటికి జెళ్ళలో ఉంచడం, వాదిలెయ్యడం జరిగింది. రెండు చూడు ఖాసీకేసులుకూడా అతని పనే నని పోలీసులు నమ్మినా, తగినంత సాక్ష్యం దొరక్క అతన్ని శిక్షించడానికి ఏలువడింది కాదు.

కొన్నివారాలపాటు మనిషి మాయమవుతాడుట. మళ్ళా సర్దింతా మణిగింతర్వాత ఆవూళ్ళోకి సిద్ధమవుతాడుట.

రాజారావుఅత్తవారింట్లో అతనికి చనువు జూస్తే. ఎన్నో మార్లు అక్కడే భోజనంచేసి పడుకునేవాడు. ఒకసారి చేలో చని చెస్తుండగా, అతనికర్ర తగలగా త్రాచుపాము అతని

మీదికి లేచిందట. అతను చేతిలోనికర్రని నుట్టిలో పాతి, తన పాగా కట్టమీద కగిల్చాడట. పాము ఆ కట్టని కాటేస్తుండగా ఇతను పుగిగెత్తకుంటూయ్యట. చంద్రన్న సాత్వీకుడిలా కనిపిస్తాడు. వెర్రికొంగులవాడు. డబ్బు కాపీసం బొత్తుగా లేదు. వీడియో కాలుస్తాడు - ఎప్పుడైనా తాగుతాడు. వేరే వ్యసనాలేమీ లేవు.

రాజారావు చంద్రన్నలారేసి వెళ్ళాడు. గుంపులో జనంవెన్నట. లారీవెంపు కున్నాయి. అంతా ఆ గండ్రగోళంలో పడిపోయారు. చంద్రన్న కళ్లు మూసుకుని, కునికిపాట్లు పడుతున్నాడు.

‘చంద్రన్నా!’

డెలిక్కిపడి లేచి కళ్ళు నులుముకున్నాడు.

‘మీరాండి - ఈ లొంగిలో కొచ్చాకంటి?’

‘జైలు నూపరింటుండెంటుగాను అంటే - కొంచెం వార్సెరుగుతున్నే. పిలిస్తే కొచ్చాను’ అన్నాడు రాజారావు.

‘ఏదేనా సాక్షునికాండి?’

‘అబ్బే - ఇదిగో, ఈ ఫంక్ష్న్ అవుతోంటే, చూసి పోదామని’

‘ఇదంతా వో తంతులెగండి. ఏదో కూతంత పొద్దో తుండి. రాములోరి వుడతకిమల్లే నాను ఏదో చేసినాను’ అని నవ్వాడు చంద్రన్న.

‘నువ్వు మళ్ళా జైల్లో కెందుకొచ్చావో?’

‘నే నెందు కొత్తాను. ఈడేంపని? అబ్బే బలాత్కారంగా లొక్కొచ్చిపడేశారు. నాయెదంగాళ్ళు.’

‘ఏం జరిగిందేమిటి?’

‘మీ కేం తెలుస్తోంది మా మాయగొడవలు. మా యింటిది - రత్తి - అల్లూ, రెడ్డిసత్తయ్య నెరగరండి - పుగాకు యాపారం, ఆడు దీనెంటుపడిరాడంట. అడంతా వుత్తదిలెగండి. ఆడది అలుసీయకపోతే ఏ మొగపట్టుగాడి మీసం లెగుతుందండి - ఎత్తెనేంలెగండి. ఆడు దానెంటు పడితేనేం, ఇ దాడెంటు పడితేనేం. ఇద్దరూ అట్లు సాగించాలి. నా కళ్ళపడిందండి. ఏంపనే కుక్కపని అని కూర్తంత కసిరా నండి. రెడ్డి సత్తయ్య లగోలగు దాడె తినాడు, శనిపట్టుగాడు. మా రత్తికూతరంటుందే - ‘నే నీవ సాపేసి తొంగున్నా. ఆడొచ్చి ఎగబడి సరసమాడబోతుంటే, పటిది సత్తెయ్యా, నా మొగోడు సూత్రే, నన్ను నీరేత్తాడన్నాను. ఆడు ఇనిపించు కోకుండా రగడ సాగితుంటే, నువ్వొచ్చిరా - వింటేనసి’ అన్న దండి. నాకు మా చెడ్డ లెట్టుగా లేసుకొచ్చిందండి. ఎందు కంటారా! రత్తి అబద్ధమాడిందండి - అది మరో పరాయి శనిగాడితో వుందని నాకు తెలిస్తే నేను దాన్ని సంపి సీరి ఎండే త్రానంట. నాయంత మంచివోడు భూవపంచంమీదుండా డంటారా! నే నట్టాంటినోణ్ణి కానని తెలుసు. అంటే అబద్ధ మాడిందన్న మాటేగా - నూరు సెప్పండి, ఎయ్యి సెప్పండి - నాలిక పమను, మాటనిలకడ కత్తిదెబ్బ సమమండి. ఆమట్టున నే నన్నా ‘ఓసెరిమొగమా, ను వ్వేయాలిగాడితో లేసెడితే నా కెంతకే. ఆడితో నాకుంచి ఎందు కబద్ధమాడినా సెప్పు’ అన్నానండి. నో రెల్ల జెట్టింది గుంట. ఘాత్ అబద్ధం ముదరప్టం పిల్.’

చంద్రన్న కాండ్రించి ఊరూడు. జనం చప్పట్లుకొడుతున్నారు. కప్పలు, చానల్లు, చిల్లర చప్పట్లు విసబడుతున్నాయి.

‘తరువా తేం జరిగింది?’

‘ఏం జరుగుతోంది - అంతే - అది అబద్ధమాడినందుకు నాకు శివమొత్తి దండమిగాద యోలు మోగించాను. అమ్మనిని పడింపండి. నాటకం తొక్కుతుంది కాబోననుకుని బైట కెళ్ళానండి. గంటయ్యాక, కంగన్యూ సురక కేసుకుంటూ వచ్చి, రత్తి సచ్చింది మాకో... అ.టో ఏడుపు అడికించుకుంది. కరణం గోరు, బోలీసోరు, సాక్షి కాలు లాక్కొచ్చి ఈడ పడేశారు. ఆళ్ళ కేవో మిస కావాలి. ఇద్దరికింది; పట్టంజేహె అన్నారు. పట్టు గున్నారు.’ చంద్రన్న నవ్వు మీసంకిందనుంచి కనబడుతుంది.

‘అవుతే చంపానని వొప్పేసుకున్నావా?’

‘నే నొప్పగోనండి. నేను సంపందే. దానికి గుండెదడ జబ్బుంది. దండ పగలేశినమాట సాయానా నిజం. తట్టుకోలేక సచ్చింది. నాకాడ అబద్ధాల బతుకు సాగదండి. నాపేరేంటో తెల్సునాండి? అరిచెంద్రుడు. మా అమ్మ అట్టాగే పిలిసేనండి. సిత్రం - మా పూళ్ళోనే గొట్టికాయలాజేవాణ్ణి. కుర్రతనం. దాసరి బసవయ్య వాళ్ళు అరిచెంద్ర నాటకం ఆడినారు. నే నూశానండి. పెళ్ళాన్ని కత్తెత్తి సంపబోతాడండి, ఆ యమ్మ అబద్ధమాడింది గనకనే. ఆకాడమంచి, ఛీ, అబద్ధం గూడదు అని ప్రమాణించేసుకున్నానండి.’

రాజారావు ఏనో అడుగుదామనుకుంటుండగా జనం కదలడం మొదలెట్టారు. మళ్ళా విజిల్లు, కార్లు, కేకలు, గండ్ర

గోళం బయలుదేరింది. ఫంక్షన్ అయిపోయింది. ఖైదీలని లారీలో కెక్కించివేశారు. జనం నల్లబడ్డారు. కుర్చీలు, బల్లలు, కప్పులు సానర్లు చిందరవందరగా ఉన్నాయి. నేలమీద పూలు, సిగరెట్టుముక్కలు, కాగితాల చెత్త, దారాలు - ఎవరో తుడవడం మొనలెట్టారు. రాజారావు హాల్లోకొచ్చి బల్లమీద నడుంచాలాడు. అతనికి భయమేసింది. ఎందుకో!

చివాలున లేచి హోల్డీలు, పెట్టె అతనే తీసుకొని గేయదాకా నడిచివెళ్ళాడు. బండిని ఆపుచేసి అందులో సామాను పెట్టించాడు. నీలకంఠంగుమాస్తా వచ్చాడు.

‘అయ్యగారు కలెక్టరుగారితో వెళ్ళారు. చెప్పకుండానే వెళ్ళిపోతారా?’

‘ఏముంది చెప్పేటందుకు? బండికి పైనుంది. మరీ మరీ అడిగానని చెప్పండి... అమ్మగారితో... కూడా.’

‘అమ్మగారు రెండురోజులవరకు రామని తెలిగ్రాం ఇచ్చారండి.’

రాజారావు బండిలోకి ఎక్కాడు. తనవూరికి చేరుకున్నాడు. రైల్వో ఆలోచించి ఒక నిశ్చయానికొచ్చాడు. తన బ్రతుకంతా అబద్ధాల కూర్పు. ఆమాటకొస్తే నీలకంఠం, సుమిత్రలబ్రతుకూ అంతే. అంతా అసత్యాల అల్లిక, నటన, దగా. సంస్కారంతోబాటు నటన, దగా, అబద్ధాలు ఎదుగుతూ ఉంటాయి. తన జీవితవిధానమే మార్చివేయాలి. అబద్ధాలాడకూడదు. భార్యకి అంతా పూసగుచ్చినట్లు చెప్పి మెయ్యాలి. ఏదీ దాచకూడదు. అన్నీ చెప్పివేసి భార్యవొడిగో మొహం దాచుకోని ఏడవాలి. ఆమె కరిగిపోయి, మొహాన్ని

చేతుల్లోకి తీసుకుని, కళ్ళల్లోకి చూచి, తుమించి నిజంగా ఆపాద్యత చూపుతుంది. అత నామె నింకెప్పుడూ మోసంచేయ కూడదు.

ప్లాట్ ఫారంగేట్లో పరధ్యాన్నంగా టిక్కెట్టు బదులు అగ్గిపెట్టె నిచ్చాడు, టికెట్ కలెక్టుకి.

ఇంటికి వెళ్లాడు. భార్యతో అనుకున్నట్లు అంతా చెప్పి ఆమెవొడిలో మొహందాచుకుని ఏడ్చాడు.

ఆమె నవ్వుతూ అన్నది:

'మీకు పరీక్షలులేవని, వూరెళ్ళాల్సినవని లేదనీ నాకు తెలుసు. మీ స్తూడెంటాకడు చెప్పాడు. మీ కొచ్చిన ఆహ్వానం చూశాను. మీ రెండు కెళ్ళారో నాకు తెలుసు. ఏం జరుగుతుందో చూద్దామని నేను తెలియనట్లు అబద్ధమాడాను. చంద్రన్న గాడివన్నీ అబద్ధాలు. ఒక్కమూటా నమ్మకంండే' అని నవ్వి పారేసింది. చంద్రన్న అబద్ధమాడడని నా కెందు కనిపించిందో ఇంతవరకూ బోధపడలేదు. నిజాన్ని నిజమే కనుగొన్నావాలి.

‘కలం పట్టని కర్తల సంఘం’

(ని వే ది క)

కలం పట్టని గ్రంథకర్తలసంఘం అని వుండాలి, కాని కలంపట్టనివ్యక్తి ఎల్లా గ్రంథకర్తగా పరిగణింపబడతాడో అర్థం కాక అల్లా వాదిలేశాం. ఈ సంఘం సహాయకార్యదర్శిగా వార్షికోత్సవసమావేశం కార్యకలాపాలనివేదిక సమర్పించే భారం నామీద పడినందుకు చింతిస్తున్నాను. శ్రద్ధగామస్తే మా సంఘం సమర్పించే నివేదిక స్వరూపం యీ క్రిందివిధంగా వుండాలి.

వార్షికోత్సవ నివేదిక

ఇట్లు

క. ప. గ్ర. క. సం.

సభ్యులు

కాసేపు మా ఆదర్శాలు అవతలగావుంచి, పాఠకలోకానికి మా సంఘపుట్టుపూర్వోత్తరాలు, ఆశయాలు, యీ యేడాదిలో జరిగిన కృషి వివరించడం మా విధి కాబట్టి, యీ రచనకే పూనుకుంటున్నందుకు సభ్యులు మన్నించాలని కోరుతూ పువక్రమిస్తున్నాను.

కలంపట్టని గ్రంథకర్తలసంఘం నిర్మాత అధ్యక్షయ్య గారు. వారు అరవై సంవత్సరాల క్రితం ఎడారిపురంలో ఖాళీ పేటలో 'మృగ్యం' అనే భవనంలో జన్మించారు. పదహారవ ఏట స్నేహితులకు నెలవుల్లో పెద్దపెద్ద లేఖలు వ్రాయడంతో గ్రంథకర్తగా ఆయనజీవితం ప్రారంభమైందనవచ్చు. వారి అరవై మూడోఏట కళాశాల సంచికలో కొన్ని గేయాలు వెలువడ్డాయి. మొదటి ప్రపంచ సంగ్రామం గురించి, వివిధ పత్రికలలో వారి విమర్శలు 'అనామకుడు' అను పేరిట ప్రచురితమై ఆంధ్రపాఠకలోకానికి రాజకీయాలపట్ల కళాభూయిష్టమైన అభిరుచి కలగజేసి పత్రికాసంపాదకీయం కళాఖండం కాగలదని ఋజువుచేశాయి. 'సాహితీబాణం' అనే మాసపత్రికలో కవిత్రయంవారిని గూర్చిన వారి వ్యాసాలతో విమర్శకుడుగా అగ్రస్థానం సంపాదించుకున్నాడు. మరో షరత్ వల్లితర్వాత 'ప్రళయం' 'వితండవాదం' అనే వారినాటకాలు పూరూరా ఆడడంతో సారస్వత చక్రవర్తిగా వారికీర్తి స్థిరపడిపోయింది. వారి రచనలను గూర్చి ఆయన చెబుతూండగా విని మతిపోయిన నాబోటి కుర్రకారు అందరం, నిరుడు వారి షష్ఠి పూర్తికి పూనుకున్నాం. అతికష్టంమీద ఆయనని వొప్పించాం. షష్ఠిపూర్తి సందర్భంలో వారి రచనలన్నీ సేకరించి, ప్రముఖుల వ్యాసాలతో, విమర్శలతో చేర్చి వో గ్రంథంగా వెలువరించి వారికి సమర్పించాలని సమకట్టి, తమ రచనలన్నింటినీ మా కివ్వవల్సిందిగా వారిని కోరాం.

'నేను చెప్పినవన్నీ వ్రాయలేదు. నే నింతవరకూ ఏ రచనా చెయ్యలేదు. ఆ రచనలన్నీ చేసేవుందును. చెయ్యగల

ప్రతిభ నాలో వుంది. కాని దాన్ని చంపుకుని మౌన తాత్విక చింతన అలవడుచుకుని, అహాన్ని త్యాగంచేసి, యీ సారస్వత అవకాశాలను యితరులకి విడిచిపెట్టి, ఏకాంతంలో నిశ్చింతగా కాలం గడపదలచాను' అన్నారు అధ్యక్షయ్యగారు. వారింకా యిల్లా అన్నారు:

'నేను చేసిన త్యాగం సామాన్యమైంది కాదు. దాని విలువ నా సమకాలికులు గ్రహించలేదు. ఈనాడు నేను ప్రారంభించిన పనికి ఎందరో పూనుకోవాలి. ఇదొక ప్రద్యుమంగా ప్రచారంలోకి రావాలి. ఎన్నెన్నో భావాలు నా బుర్రలో మెదిలాయి. ఎన్నెన్నో మధురస్వప్నాలు నా హృదయంలో కరిగిపోయాయి. కావ్యాలు, నాటకాలు, విమర్శలు, నవలలు, కథానికలు, వేలాదిగా వ్రాసివుండును, కాని వ్రాయలేదు. అట్లా వ్రాయకపోవడంలోనే నా త్యాగం వుంది. ఇదొక సమాజసేవ. పూర్వీకుల గ్రంథాలు, సమకాలికుల రచనలు వేలాదిగా వున్నాయి. ఇతరభాషలలో లక్షలాది గ్రంథాలు బైలుదేరుతున్నాయి. వీటిల్లో ఏదని చదవడం? పాఠకుడికి మతి పోతుంది. ఈ సారస్వతజ్ఞులలో నేనూ వో గ్రంథాన్ని సమీధగా పాఠేసి ప్రజ్వరిల్ల చెయ్యమంటారా? మన పూర్వులు బోధించినదాన్ని ఆచరణలో పెట్టి జితేంద్రియుడనై స్వార్థాన్ని చంపుకుని ఆధ్యాత్మికానుభూతినిపొంది, సత్ చిత్ అనందాలను సాధించి పరమాత్మలో ఐక్యంకావడం గొప్ప కృషి, త్యాగం, సాధన కావటారా? పరమాత్మను దర్శించిన వ్యక్తికి చెప్పేటందుకు అనువైనభాష లేదు మానవ అణిని శరణ్యం. ఈ తత్వాన్ని అంగీకరించి, ఎందుకెందుకో యీ ప్రద్యుమానికి చేయూ

తనిచ్చి సారస్వతసేవకి వుపక్రమించాలి. ఈ నా సంచేశాన్ని కూడా మీరు ప్రచురింపకూడదు. నేను వ్రాయకూడదు. ఎవ్వరూ వ్రాయకుండానే యీ మహా సత్యం ప్రచారంకావాలి కలంపట్టని గ్రంథకర్తని నేను' అన్నా రాయన.

ఆక్షణాన్నే యీ సంఘం జనించిన దనొచ్చు. వారినే అధ్యక్షులుగాకూడా ఏకగ్రీవంగా ఎన్నుకున్నాం. ఆ సందర్భంలో వారికి సమర్పించిన సన్మానపత్రంలో యిట్లా చెప్పకున్నాము.

‘మీరు రచించని ‘రెండు మహా సంగ్రామాలు’ అనే నవల మీ కీర్తిని కేనోళ్ళచాటుతుంది. ఆంధ్రుల మహోజ్వల జీవితం అందులో చక్కగా చిత్రితమై వుండివుండును. ఈనాడు సమాజాన్ని కలచివేస్తున్న సమస్యలన్నింటికీ పరిష్కారమార్గాలు సూచించివుండురు. వాటిని యీ సమాజం అలవకుచు కొనివుండును. అట్లయిన సంఘసంస్కర్తలకీ, ప్రజాసేవకులకీ చేసేటందుకు ఏమీలేక నిరుద్యోగులై, రచనకి పూనుకుని మరి కొన్ని క్రొత్తసమస్యలు లేవదీసివుండురు. మీ నవల యీ ప్రమాదం తప్పించింది. అంతేకాదు. ఆ నవలను చదివి ఎందరో యువకులు నవలారచనకు పూనుకొని, యీనాటి సారస్వత కల్లోలాన్ని పెంచివుండురు. ఈ వివర్తు సంభవించకుండా మీరు తలపెట్టిన నవలను వ్రాయకుండా విడిచిపెట్టినందుకు దేశం మీకు ఋణపడివుంది.’ ఇది చదవగా విన అధ్యక్షయ్యగారు యీసన్మానప్రతం వ్రాతలో వుండి గావున, వెంటనే తగులపెట్టవల్సిందని ఆజ్ఞాపించారు. అప్పుడు దాన్ని ప్రేమునుండి విడదీసి, అప్పుడే తగులపెట్టివేశాము. ఇదిచూచి విస్తుపోయిన సభికులలో కొందరు మా సంఘంలో సభ్యులుగా చేరిపోయారు.

వ్రాయకుండానే గ్రంథకర్తలుగా పేరుకొట్టెయ్యడానికి సంకల్పించిన వ్యక్తులకు కొదవేమిటి? కొన్ని కోట్లమంది యిందులో సభ్యులుగా చేరిపోతారు - అనుకుంటున్నారేమో మీరు. ఇది నిజమైతే మా సంఘంలో కొన్ని కోట్లమంది సభ్యులు చేరివుండును. కాని అట్లా కాదు. సభ్యత్వానికి కొన్ని అర్హతలున్నాయి. వాటిని పాటించగలవారు చాలా కొద్దిమందే వుంటారు. ఈసంఘం అవతరించినప్పుడు, వో డజనుకుమించి సభ్యులులేరు. ఈ డజనుమందిలోకూడా సంపూర్ణమైన అర్హతసంపాదించుకున్నవారు వొక్కరూకూడా లేరనడంలో అతిశయోక్తిలేదు. మా 'మధురాంతకం' విషయం చూడండి. లోగడ వొకటి రెండు కేయాలు వ్రాసివున్నాడు. మా 'హంగుదారు' 'తుషారం' అనే కేయసంపుటి ప్రచురించి 'ముంగిస'కు అంకితంచేశాడు - ఎందుకో ఎవ్వరికీ తెలీదు. 'రణవిల్' రెండో ప్రపంచ సంగ్రామసమయంలో వాల్ పోస్ట్ రమీద యుద్ధంలో చేరవల్సిందిగా కొన్ని పాటలు - ('రణభేరి'గా తర్వాత ప్రచురించా అనుకున్నాడట) - వ్రాశాడు. మా వే. ఘో. వి. శాస్త్రి (వేదఘోష విచ్చిన్న శాస్త్రి) ఋగ్వేదకాలనాటి సోమపానాస్వాదనాఘోచిత్యంగూర్చి వాఖ్య వ్రాశాడు. మా 'స.కు.బ' గారు ఉద్యోగం యివ్వనందుకు నలుగుర్ని తిడుతోవ్రాసిన పుత్తరాలను 'ప్రేమలేఖలుగా' అచ్చాఫీసులో ఏడాదిగావడున్న వ్రాతప్రతిని గబగబ వెళ్ళి తీసుకొచ్చి అధ్యక్షయ్యగారిపాదాలముందు పడేస్తేనే సభ్యత్వం లభించింది. దాన్ని తగులబెట్టడంగూర్చి గంటసేపు చర్చకూడా జరిగింది. అధ్యక్షయ్యగారు దాన్ని తగులపెట్టవద్దనీ, ప్రస్తుతం పూడ్చిపెట్టవల్సిందనీ ఆజ్ఞా

పించారు. - రాసెట్టి అనే ఆంగ్లకవి కొన్ని ప్రేమగీతాలను ఆవిధంగా ప్రేమసితోచాటు పూర్వపెట్టాడుట-ఎప్పుడైనా యీ సంఘంతో అభిప్రాయభేదాలొచ్చి సభ్యుడుగా మానుకున్నాడు, వారికి యీ వ్రాతప్రతి తిరిగి తీసుకొని ప్రచురించుకొనే అధికారం వుండాలన్న ప్రతిపాదన ఆమోదించారు. ఏదో వాక అవచారం చెయ్యనివారు మాలో లేరు. కృష్ణయ్యగారు ఏమీ వ్రాయలేదుగాని, వాకరిద్దరు యువకవులు తమ గేయసంపుటలను పీరికి అంకితంచేశారుట. మా 'మరమ్మత్' నో చిన్ని కథలసంపుటానికి పోచయనాక్యాలు వ్రాశారు. ఆ గ్రంథం వాక సినిమానటికి అంకితం యివ్వడంతో వేసిన రెండువేల కాపీలు అట్టే అమ్ముడైపోయినాయి. వాటినిన్నింటినీ సేకరించి తగులబెట్టే సంకల్పం సంఘంవారికి వుండిగాని, కొనసాగుతుం దని మేం అనుకోడంలేదు. ఇంకెప్పుడూ పురోద్ధాతాలు వ్రాయ నని వొట్టేసుకున్న మీదనే 'మరమ్మత్'కి సభ్యత్వం దొరికింది. 'వైవాహిక' అనే మరో సభ్యుడున్నాడు. తనెప్పుడూ వ్రాసిన పాపానపోలేదని ప్రమాణంచేసినా, గిట్టనివారు ఆయనరచనని వాకదాన్ని బైటపెట్టారు. ఎవరిదో ధనికకుటుంబంలో వివాహం జరిగిందట. ఆ సందర్భంలో వధూవరుల మంచిగుణాలన్ని టిని గుచ్చెత్తి గేయమాలగా పెండ్లిపందిట్లో చదివి, ప్రేమ్ కట్టించి పెండ్లికుమారునికి సమర్పిస్తాండా తీసిన ఫోటో బైట పెట్టడంతో ఆయనబండ్వారం బైబససింది. పాపపరిహారంగా ఆయనకలాన్ని అధ్యక్షయ్యగారికి యిచ్చివేశారు. అప్పుడు, ఫౌంటెన్ కలాలు ప్రవేశమయిగా విన్నీతమైంది. ప్రతిసభ్యుడు నో కలం, దస్తా కాగితాలు, సువత్సరంచందాగా కట్టాలి. వారు

లోగడ చేసిన రచనలుంటే ఆ ప్రతులన్నింటినీ సేకరించి వార్షికోత్సవంలో వాటిని దగ్ధంచేయాలని తీర్మానించారు. ఇదంత కష్టంకాదు. ఎందుకంటే అచ్చువేసిన ప్రతులన్నీ సాధారణంగా గ్రంథకర్తగారింటి బోషాణంలోనో, ప్రచురణకర్త చేతకాని తాలూకాలోనో, సుఖువుగా దొరకుతాయి. వార్షికోత్సవంలో ప్రతిసభ్యుడూ ప్రసంగించితీరాలి. ఆ ఏడాదిలో ఆయన ఊహలో కాగిన భావాలు, తలపెట్టిన రచనలూ, వాటిని వ్రాయకుండా ఎల్లా తప్పించుకున్నదీ వివరించాలి. గొప్పరచన తలపెట్టి వ్రాయనందుకు అధ్యక్షులు కొన్ని బిరుదులుకూడా యివ్వాలని నూచించారు. 'మధురాంతకం' 'కన్నీటిస్వర్గం' అనే ఖండ కావ్యం వ్రాయలేదుట వారికి 'నహి కన్నీర్ కని' అని బిరుదు యిద్దామన్నారు. దానికి నేను తగను అని సమ్రతతో ఆయన నిరాకరించారు. 'ఏమో, ఆ కావ్యం నేను ముందెప్పుడూ వ్రాయనూ అనలేను. ఏవేళ ఏబుద్ధిపుడుతుందో' అన్నాడు 'మధురాంతకం.' ఆయన నిజాయితీని అధ్యక్షులు ప్రశంసించారు. ఈ సంవత్సరం ఉపనిషత్తులజోలికి పోలేదు అన్నాడు వే. ఘో. వి. శాస్త్రి. భాసుని ఏకాంకిల విషయమై పరిశోధనచేసికూడా వ్యాసాలు వ్రాయడం మానుకున్న వుదంతం విని సభ్యులు సంతోషించారు. వొకటి రెండుమార్లు బౌద్ధతత్వం గురించి వ్రాయాలని వుబలాడవడ్డారుట. మరోమారు శంకరాచార్యుల చరిత్ర సినిమాకి పనికొచ్చేటట్లు వ్రాయాలనుకున్నారు. 'నాగానందం' తనని విమర్శించవల్సిందిగా చేసిన ఆహ్వానాన్ని పెడచెవినిపెట్టారుట. చివరికి ముద్దువళని మధురంగా పిల్చినా విని

పించుకొనందుకు నుంచుచుండు అధ్యక్షుడవని కొట్టెయ్యి
డానికి ఆయన కృషిచేస్తున్నట్లు స్పష్టమైంది.

‘హంగుడాడు’ మిల్లుయజమాని’ అనే సాంఘికనాటకం
ఆరంభించి, వొక రంగం పూర్తికూడాచేశానని, తరువాత అత
నికి మిల్లులో పని దొరికిందని, అంతెంతో ఆ వ్రాత
ప్రతిని మిల్లులో విద్యుత్ చక్రాలమధ్య పడేసి పిండిగాచేసిన
ఘట్టం విని, మేమందరంచకేతులమయ్యాం. మా రణవిప్ హిందీ,
వంగభాషలనుండేగాక, ‘సర్మయన్’ ప్రీస్తీల రచనలు తెలుగు,
లోనికి అనువదించడానికి పూనుకుని, కీర్తికాంత పిలుపుని కాదని
ఆమెను పంపించివేసి లోపల గొళ్ళెంపెట్టుకుని ముసుగుతన్ని
పరున్నదృశ్యం పూహించుకుని సభికులు కరతాశధ్వనులుచేశారు.
ఇక ‘స.కు.బ.’ వయస్సులో పిన్నైనా, త్యాగంలో మా
అందరికంటె పెద్ద—ఎందుకంటారా—నాలుగైదు అపరాధ
పరిశోధకనవలలకి కావల్సినవస్తువు సిద్ధంగా వుండికూడా, వాటి
రచనకు పూనుకోలేదు. వొకరిద్దరు పంపిన నవలలపై అభిప్ర
యం వెలిబుచ్చలేదు. ఆఖరికి ఆరకం నవలన్నీ చదవాలన్న
తృష్ణనికూడా అణగద్రొక్కుకుని మానసిక ప్రశాంతతని పెం
పొందించుకున్నాడట. ‘నహి హంతక్’ బిరుదుపొంది అధ్యక్షుల
వారి మన్ననకు పాత్రుడయ్యాడు. మా కృష్ణయ్య పిల్లల సాహి
త్యంజోలికి ఈసంవత్సరం పోలేదు. ‘వారు హాయిగా ఆడుకుంటూ,
పాడుకుంటూ వుండకుండా నా బాలసాహిత్యంతో తత్ఫలి
తంగా జనించే ప్రోటితత్వంలో వారిఆనందమయ, అమాయకపు
జీవితాలను భగ్నంచెయ్యడం నా మతంకాదు. నేనేకాకుండా

పెడతో వకిపట్టించే తోటిరచయితలమాటలువిని, ఆ బాలబాలికలు రచనకి పూనుకోకుండా, వారిజేబుల్లో పెన్నిళ్ళు, బలపాలు, సుద్దముక్కలూ సంగ్రహించి, చోరత్వానికి దిగవల్సివచ్చింది' అన్నాడు కృష్ణయ్య తన సారస్వతానుభవాలను వివరిస్తూ.

మా సంఘంలో మహిళలు సభ్యులుగా చేరలేదు. అందుచేత మహిళా సాహిత్యలోకానికి 'మేము ఏ సహాయము చేయలేకపోయామని చెప్పేటందుకు విచారిస్తున్నాను.

ఈ ఏడాదిలో మా సంఘం సభ్యులసంఖ్య వొండకి పెరిగింది. మొన్న జరిగిన వార్షికోత్సవానికి అధ్యక్షమ్యుగారు అధ్యక్షులుగా వున్నారు. ఆ ఉత్సవం ప్రారంభించడానికి ఎవరిని పిలవాలా అన్న విషయంపై రెండు మూడు గంటలు వాదోపవాదాలు జరిగినవి. 'మనం ఎవరినో' వొక ప్రముఖ వ్యక్తిని పిలుస్తాం. మనమాట తీసేయ్యలేక వారు వస్తారు. దానివల్ల వారు చెయ్యవలసినపనులు చెయ్యనీకుండా చేస్తున్నామన్నమాటేగా! దేశక్షేమానికి, పురోగమనానికి వినియోగవర్చవలసిన వారి అమూల్యమైన కాలాన్ని మన ఉత్సవ ప్రారంభానికి ఖర్చుపెట్టించి, సమాజశత్రువులుగా తయారవడం, మన ఆదర్శాలకి విరుద్ధం. కాన మనం ఎవరినీ శ్రమపెట్టవద్దు' అన్నారు అధ్యక్షులుగారు.

*

*

*

మానంగా నిలబడి పైకి పాడని ప్రార్థనగీతంతో ఆనాటి కార్యక్రమం ప్రారంభమైంది. తరువాత 'ఆయుధవిసర్జన' జరిగింది. సభ్యులు వొక్కొక్కరే వేదికపైకొచ్చి కలాలు, పెననల్లు, తెల్ల కాగితాలు అధ్యక్షులముందు విసర్జనచేశారు.

ఆ పిమ్మట 'సంతాప ప్రమాణస్వీకారం' తంతు జరిగింది. ఆయా సభ్యులు వారు చేసిన అవచారాలు దాచకుండా చెప్పి వేసి, పశ్చాత్తాపం ప్రకటించి, చెంపలేసుకుని, 'ఇంక చెయ్యను' అని ప్రమాణస్వీకారంచేస్తారు.

ఈ సందర్భంలో మా 'వైవాహిక' కి 'సహి గీతా చార్య' అని బిరుదు ప్రసాదించారు. ఎందుకంటారా? అతను ఈ సంవత్సరం భగవద్గీత జోలికి పోలేదుట. లోగడ గీతని బుర్రకథగా, జముకులకథగా, గొల్లనుద్దులుగా, వీధినాట కంగా, యుగళగీతంగా, అనేక స్వరూపాలలో వ్రాసివున్న దురంతాల వుదంతాన్ని యేకరువుపెట్టి ఈ పవిత్ర గ్రంథాన్ని ముందెప్పుడూ మలినంచెయ్యనని వొట్టేసుకున్నాడు.

మూడవ హంశము అధ్యక్షులవారి ఉపన్యాసము. దీనిని ఏ పత్రికలూ ప్రచురించవు. ప్రచురించేటందుకు నాకూ అనుమతిలేదు. అయినా, కొన్ని భాగాలు వ్రాయక తప్పదు.

'మన సంఘంవట్ల కొన్ని సంఘాలు అసమ్మతి ప్రకటించాయి. కొన్ని పత్రికలు ఇట్లాంటి సంఘమే ఉండరాదనీ, దీన్ని ప్రభుత్వం రద్దుచెయ్యాలనీ సూచించారు. సారస్వతాభివృద్ధిని మా సంఘం నిరోధిస్తున్నదని వీరివాదం. మా సంఘం తలపెట్టిన కార్యక్రమం దేశమంతటా వ్యాపిస్తే ముద్రణాలయాలలో పనిచేసే వేలజనానికీ, ప్రచురణకర్తలకీ, పత్రికాలయాలకీ పనిలేకుండాపోయి నిరుద్యోగసమస్య తలెత్తుతుందనికూడా వీరు అంటున్నారు. ఇది కాదనలేము. దీనికిగాను వీరందరికీ యథావిధిగా పని కల్పించే మూత్రాన్ని అమలు జరుపుతున్నాము. మా సంఘంలో ఎవ రెవరైందీ, సభ్యుల

సంగ్రహ జీవితగాధలు, వారి ఊహాజగత్తులో జరిగిన యుద్ధాలను, వారు ఏవిధంగా స్థూలప్రపంచంలో ప్రేరణ నెమరొంది ఆకర్షణలని జయించి చిత్తశుద్ధిని, ఆత్మశాంతిని అలవడుచు కున్నారో తెలియజేసే వాక సంచిక యేడాది చివరలో వెలువరిస్తాము. ఆ గ్రంథంలో రచయితలను గురించిన వివరాలు పొందుపరచబడతాయి. ఉదాహరణ లిస్తాను.

‘వైవాహిక’ - అసలు పేరు వైదురం వామన హరి ప్రసాదరావు. చదువు - ఇంటర్ నాలుగుమాల్లు ఫేలయ్యాడు. బి. ఏ. పరీక్షకు కూర్చోలేదు. వివాహం జరిగింది.

వీరి అముద్రిత గ్రంథాలు: ‘కొద్దోగొప్పో’ ‘కలగని సంతానం’, ‘ఖండకావ్యం’, ‘ఇగీరథుని తపస్సు’. అసలు వ్రాయని రచనలు: ‘ఏడేశమేగినా’ ‘మెక్సికోలో విప్లవం’ (వ్యాసాలు)

ఈ క్రింది వారిరచనలు వారు చదువలేదు: వాల్మీకి; నన్నెచోడుడు; వీరేశలింగం; థామస్ హార్టీ.

ఈ క్రిందివారిపేర్లుకూడా వివరాలు. జీన్ పాల్ సాన్త్రే; క్రిస్టిగార్డ్.

అల్లాగే ‘వృత్తికం’ - అనే పేరుతో సీరియల్ నవలా రచయితను గురించి యిల్లా వెయ్యవొచ్చు. వృత్తికం - అసలు పేరు తేలుటూరు రంగయ్య. వారు పొందని అపూర్వ అనుభవం: తేలుకుట్టడం. వీరు వ్రాయనినవల: ‘ఎందుకీ తొండర సుండరాకారా’ బుర్రలోకూడా లేని గ్రంథం: ‘బాణసంచా’ (కథల సంపుటి)

వీరి అభిమానరచయితలు: ఫిల్ జబ్రాన్, ఫిర్ దాసీ, ‘శాఫా’, ‘స్టేషన్ జ్యూగ్’

ఈ పైవారి రచనలు వీరు చదవలేదు - వీరికి యీ పేర్లు బాగుంటాయి. అంతే.

కాలక్షేపం: పుస్తకాల కేటలాగులు పోగుచెయ్యడం. బొమ్మలపత్రికలలో బొమ్మలు చించకపోవటం.

ఒక రచయిత్రిని గురించి

'పిణితంత్రి' - యీ పేరుతో పాఠకలోకానికి పరిచయం; కాని యీమె అసలుపేరు 'నరకట్నం ధనలక్ష్మి'

వివాహం: చేసుకోలేదు.

చదువు: ఇంట్లోనే.

కళాసాధన: ఊహలో.

కాలక్షేపం: తెలుగు సినిమాలు చూడకపోవడం.

ఇష్టంలేని రచయిత్రిలు: మెల్ల, జేన్ ఆస్టిన్, ముద్దువళని. హార్వోల్ బ్రాంట్.

అముద్రితగ్రంథం: మరి మొగాళ్ళమాటేమిటి?

(వ్యాసాలు). ఇందులో వున్న విషయాలను అన్నిపత్రికలూ వారికి కావల్సినవాటిని ఏరుకుని ప్రచురించవచ్చు. అధ్యక్షయ్యగారి ఉపన్యాసంలో మరో ముఖ్యభాగం: 'ఏ రచనా చెయ్యకుండా, పాండిత్యంగాని, సంస్కృతిగాని, భాషాపరిజ్ఞానంగాని యీషన్మాత్రమూ లేకుండా గొప్ప రచయితిలుగా, సాహితీపరులుగా చలామణిఅయి, ఉన్నతపదవులు సంపాదించుకోడానికి, యీ సంఘం ఎత్తువేస్తున్నదని నొక అభియోగంచేశారు, కొందరు ప్రముఖులు. మా సంఘం చేస్తున్న కృషికి ఫలితం అది కావచ్చు - కాని ఉద్దేశం వట్టక అది కాదు. ఈనాడు సమాజంలో విభిన్న దృక్పథా

లున్నాయి. సంప్రదాయాలు, సాహితీవిలువలు తారుమారవుతున్నవి. ఈ మహాగండ్రగోళంలోంచి, చెత్తలోంచి మరుగుపడిన మణులను పరిచూపే విమర్శకులున్నారు. మా సంఘం ఈ చెత్తని పెంచకుండాచేస్తుంది. చెత్త తగ్గినకొద్దీ, విమర్శకుడి పని సుఖవస్తుంది. గొప్పగంధా లేవో నిర్మితమవుతాయి. వాదాలు, సిద్ధాంతాలు, పోటీలు సమసిపోతాయి. ప్రపంచశాంతి ప్రబలుతుంది. ఇది సేవ కాదంటారా?

వ్రాయబడిన రచనలను చెత్తగా పరిగణించడం సభ్యులకు నచ్చలేదు. వ్రాసివుంటే గొప్పరచనలవును - సభ్యులందరూ వ్రాయగల గొప్ప గ్రంథకర్తలు. అట్టివారి కృషిని చెత్తకింద కట్టెయ్యడంపట్ల అసమ్మతిని తెలియచేశారు. అధ్యక్షులవారిని తమ ఉపన్యాసాన్ని నిలపమన్నారు. తుమాపణ చెప్పమన్నారు. వారు చాని కంగీకరించలేదు. తుమాపణ చెప్పకపోతే సభ్యులందరూ రాజీనామా యిచ్చి, వారి వారి కలాలు, కాగితాలు పట్టుకపోతామన్నారు. మా 'మధురాంతకం' వొక కొత్త నూత్రాన్ని ప్రతిపాదించాడు. 'రచనలు చెయ్యకపోవడమే కాకుండా, ప్రతిభాశాలి అయిన ప్రతి సభ్యుడూ ఉపన్యసించకూడదు. గ్రామభాష ప్రబలి, ఉపన్యాసానికీ, రచనకీ తేడా లేకుండాపోతూంది గనక యీ సంఘం యింకనుంచి ఉపన్యాసాలు మానుకోవాలి.'

దీన్ని సభ్యులందరూ ఏకగ్రీవంగా ఆమోదించి, అధ్యక్షులవారిని ఉపన్యసించడం మానుకోమన్నారు.

'మరి ప్రేక్షకజనసమూహమెవటి?' అన్నా రాయన.

‘వారు మానవశాంతి, ఏకాంతాన్ని ఆస్వాదించి, సమాధిలోపడి, దాన్నుండి జనించే శూన్యరసాన్ని ఆస్వాదించాలి’ అన్నాడు మధురాంతకం.

కార్యక్రమంలో యీ భాగాన్ని ‘శూన్యరసాస్వాదనా కృత్యం’ అన్నాడు. ప్రేక్షకజనానికి యిది నచ్చలేదు. అల్లరి సాగించారు - కేకలు, యీలలు, అధ్యక్షయ్యగారిని గూర్చి అపవాదుతో కూడుకున్న నినాదాలు సాగించారు.

ఈ అధ్యక్షయ్య ఏ రచనా చెయ్యలేడంటే మేం నమ్మం, ‘అ, ఆ’, ‘ఇ, ఈ,’ అని మారుపేర్లెట్టుకుని, మూడు ఖండకావ్యసంపుటాలు ప్రచురించాడు. ‘రెండురెళ్ళు మూడు’ అన్న పేరుతో ‘నలుగురు శత్రువులు’ అన్న నవల ప్రచురించాడు. ‘అబద్ధాల అధ్యక్షయ్య’ - అంటూ చేసిన ప్రేక్షకుల నినాదాలు మిన్ను కెగసినవి.

అప్పుడు అధ్యక్షయ్యగారు మరొక కర్మకాండ శాసించారు. మొదటిది ‘కవచ విసర్జన’ - అనగా మారు పేర్లతో, (సకుబ, హంగుదాస్, రణవీర్ మొదలైనవి) రహస్యంగా రచనలు సాగిస్తున్న సభ్యులు కవచాలను (మారు పేర్లను) వదిలేసి, నిజస్వరూపం (నామధేయం) బహిరంగం చెయ్యాలి. రెండోదానిపేరు ‘అపవాద ఉపసంహార కృత్యం’ - అనగా ప్రేక్షకులలో వొకరు సభ్యుడు మారుపేరుతో రహస్యంగా చేసిన రచనని బైటపెట్టడం (అపవాదువెయ్యడం) - అవతల వ్యక్తి పశ్చాత్తాపం చెంది, గుంజీలు తీసి, లెంపలేసుకుని (ఉపసంహారం).

*

*

*

‘ఏమండోయ్-లేవండి, పట్టవగలే కలలేమిటి? ఆ లెంప లేసుకోడం ఏమిటి? లేవండి, కాసిని మంచినీళ్ళు త్రాగండి’ అంటూ ఆవిడ లేపింది.

‘ఏవో వ్రాసి యిస్తామన్నాకుటగా - ఆయనెవరో నొచ్చాడు చూడండి’ అన్న దామె.

‘జ్వరంగా వుంది, రేపు రమ్మందూ’ అన్నాను.

‘ఇంక యివ్వనక్కర్లేకుట. వారి పత్రిక నిలబిపోయిందిట’ అన్న దామె.

‘అమ్మయ్యా!’ అనుకుని మళ్ళీ పడుకున్నాను.

‘ఏమండోయ్-లేవండి, పట్టవగలే కలలేమిటి? ఆ లెంప లేసుకోడం ఏమిటి? లేవండి, కాసిని నుంచినీళ్ళు త్రాగండి’ అంటూ ఆవిడ లేపింది.

‘ఏనో వ్రాసి యిస్తామన్నారటగా - ఆయనెవరో నొచ్చాడు చూడండి’ అన్న దామె.

‘జ్వరంగా వుంది, రేపు రమ్మందూ’ అన్నాను.

‘ఇంక యివ్వనక్కర్లేదుట. వారి పత్రిక నిలచిపోయిందిట’ అన్న దామె.

‘అమ్మయ్య!’ అనుకుని మళ్ళీ పడుకున్నాను.

బుచ్చి బాబు

[శివరాజు వెంకట సుబ్బారావు]

జననం : ఏలూరు, పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా.

ఎం. ఎ., మదరాసు. నాగపూరు విశ్వవిద్యాలయాల్లో.

1943 - 1945 అనంతపురం. విశాఖపట్నం కళాశాలలో ఆంగ్లో
పాఠ్యాయుడుగా.

1955 నుండి ఆలిండియా రేడియోలో.

అచ్చుపడిన రచనలు - కథలు : ఐదుకథలు, ఆశాప్రియ, ఆమెవీడ,
దేశం నాకిచ్చిన సందేశం, నిరంతరత్రయం, చైతన్యస్రవంతి,
నా గాజుమేడ, కాలచక్రం నిలిచింది, జ్ఞానసేత్రం.

నాటికలు : అత్యవసరం, దారినిపొయ్యే దానయ్య, ఉత్తమా యిల్లాలు,
ఆద్యంతాలు.

నవల : చివరకు మిగిలేది.

